

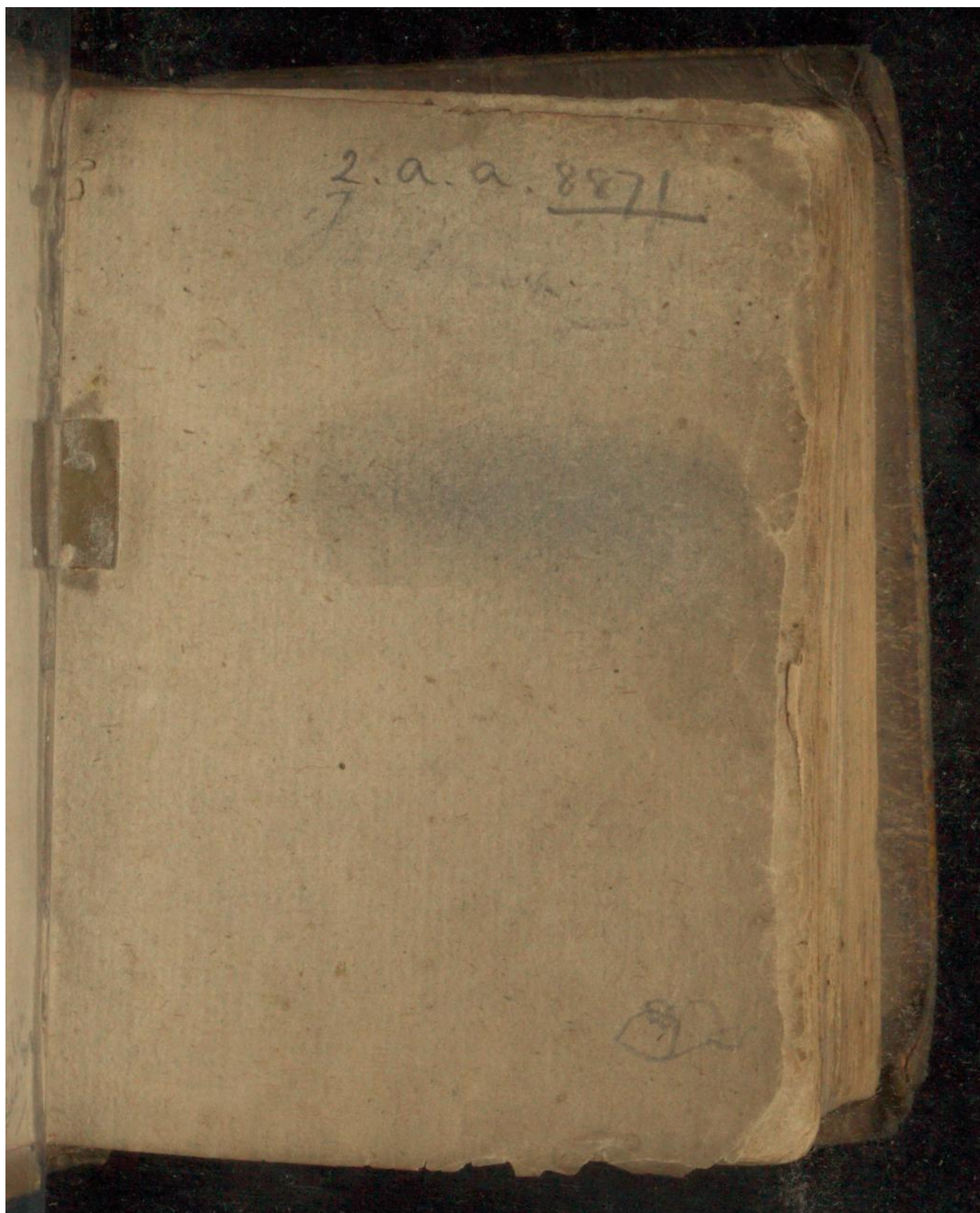

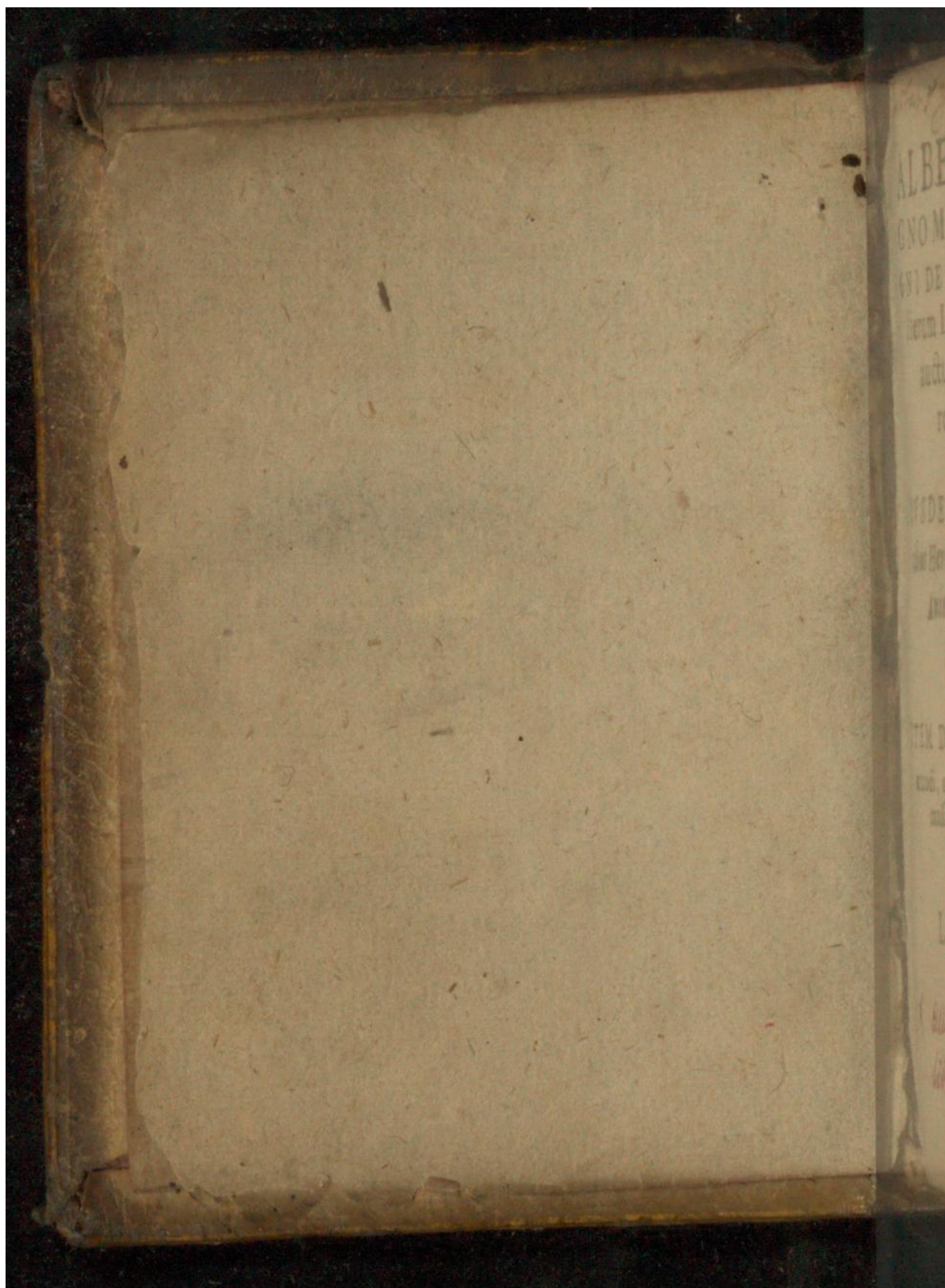

139 A (1) / J III Alb

W. Berlin 31 Dec.

2.a.a.8871

onstat 5 g. 3 d. 782

ALBERTI COGNOMENTO MAGNI DE SECRETIS MVlierum Libellus, ſcholijs auctus, & à mendis repurgatus.

EIVSDEM DE VIRTVtibus Herbarum, Lapidum, & Animalium quorundam libellus.

ITEM DE MIRABILIBVS mundi, ac de quibuſdam effectibus cauſſatis à quibuſdam animalibus, &c.

LVGDVNI.

1566.

X. Albert. magn. falso huj. libri autor designatur.

PROOEMIVM.

SCribit Philoſophus Philoſophorū princeps: Homo eſt optimum eorum, quæ ſunt in mundo: & mundus ſumitur hic pro omnibus contentis in ſphæra actiuorum et paſsiuorum, ſcilicet pro elementis et elementatis, iſto præſuppoſito probatur propoſitio: Illud eſt optimum, cuius generationis cauſæ ſunt nobiliſsimæ, ſed ſic eſt de homine, ergo, &c. Maior patet, quia effectus ſortitur nobilitatem ex cauſis. Minor probatur de materia hominis. Vnde materia hominis ſecundum medicos ponitur eſſe mēſtruum mulieris cum ſpermate viri, quia illa ambo intrāt compoſitionem hominis,

ſicut lac coagulatur ſub materia caſei. Sed Philoſophi naturales ponunt, quod menſtruũ mulieris ſit materia, & ſemen viri ſit effectus: ita quod ſemen viri ſe habet ad menſtruum mulieris, ſicut artifex ad artificium, vt atteſtatur Auer. 7. metaphy. Digreſſionibus de Idæis. Item phy. 5. metaph. cap. 10. Dicit quod ſperma viri ad cauſſam effectiuã reducitur, & quocunque modo dicatur, ſemper patet, quòd materia hominis eſt excellentiſsima & inter omnia ſemina nobiliſsima. Secundò probatur. Illud eſt optimum quod ſuis partibus aſsimilatur corpori nobiliſsimo, ſed homo eſt huiuſmodi, ergo, &c. Maior patet, quia

quia aßimilatio sequitur naturã rei. Minor probatur, quia homo aßimilatur cælo, quantum ad duodecim signa Zodiaci, quorum tria sunt calida virtualiter, scilicet Aries, Gemini, Leo. Illis correspondent tria membra in homine, scilicet cor, epar, & testiculi. Item tria frigida scilicet Cancer, Taurus & Virgo, & illis correspondent intestina, vesica, & dyaphragma. Item tria sunt humida, scilicet scorpio, Aquarius et Pisces quibus correspondent cerebrum, stomachus & pulmo. Item tria sunt sicca, scilicet Capricornus Sagittarius & Libra, quibus correspondent splen, fel & renes. Vnde dicit Physico. 12.

PROOEMIVM.

Metha. quòd eorum cælum est sicut vnum compositum contiguum, igitur debemus esse inclinati ad notitiam præsentis libri, qui tractat de generatione humana, Cuius caussa efficiens dicitur fuisse Albertus Magnus qua fuit sufficienter tritus siue litteratus in experimentis & à mulieribus informatus, et maximè in libro de animalibus, qui postquam totum mundum cum Alexandro circuiuit, librum de animalibus composuit: Et supponitur Philosophiæ naturali, q a est vnus liber de paruis naturalibus, & nō pure naturalis, sed partim medicinalis.

PROOEMIVM.

Dile-

Dilecto sibi in Christo socio & amico N. clerico de tali loco: veræ sapientiæ & augmentum continuum vitæ præsentis.

Istius libri subiectũ est ens mobile contractum ad naturam secretorum mulierum, vt ipsis infirmãtibus possimus dare remedia: & ipsis confitentibus, scire dare pœnitentias debitas ad delictũ. Et diuiditur prmò in duas partes, scilicet proœmialem & executiuam. Pars executiua ibi. Sicut scribitur, & cætera. Primò, auctor salutat personam cui scribit, dicens: Ego Albertus morãs Parisijs, Dilecto sibi in Christo socio & amico. Ibi tangitur caussa efficiens, mouẽs, mota. Mouens fuit quidã sacerdos, qui rogauit Dominũ Albertum, vt sibi scriberet librum de secretis mulierum. Et hoc

 ideò,

ideò, quia mulieres sunt tempore mẽstrui venenosæ, ita ꝙ intoxicant animalia per visum, inficiunt pueros in cunis, maculant speculum benè tersum, & quandoq; faciunt coeuntem cum ipsis leprosum fieri, quandoque cancrosum. Et quia malum non euitatur, nisi cognitum, ideò necesse est volentibus abstinere cognoscere immunditiam coitus, & multa alia, quę in hoc libro docentur, & sic Albertus videns quod iustè peteret, cõsensit ei, & sic tangitur caussa efficiens, mota cùm dicitur scribo, &c. Sapientia est cognitio Dei & perpetuorũ effectuũ. Et ideò dicit Philosophus in procemio. Metaphysices. De Deo propriè non est scientia, sed sapientia. Ita nihil melius est in hac vita, quia mediãte ista sumus felices, teste Auerroe in prologo quarti Physicor. Ideo au-

thor

thor ſcribit augmentum vitæ præſen
tis & benè ſcribit ſibi iſta, quia homo,
mediante ſapientia, redditur lauda-
bilis Deo, & hominibus.

*CVM veſtra fauorabilis & gra-
tuita me rogauit ſocietas, vt
quædam vobis, quæ apud mulierum
naturam, et conditionem ſunt occul-
ta & ſecreta, lucidius manifeſtarem,
viſa petitione veſtra, nulla pigritia à
compilatione breuis & compendioſi
tractatuli impetrata materia me re-
traxit. Sed puſilla & iuuenilis mens,
quæ ſecundum eius poßibilitatem, &
temporis oportunitatẽ ad aliena at-
trahitur, nihilominus veſtro cupiens
ſatisfacere appetitui, hanc præſentẽ
epiſtolam, in qua plurima de impe-*

tratis inuenietis, ſcribo vobis in parte,
ſtylo Philoſophico, & in parte medi-
cinali, prout materiæ competere vi-
detur. Nam conſcripſi, rogãs veſtram
conſtantiam, vt in hoc opere ac nego-
tio, conſtans ac celãs ſitis, ne aliquem
puerum, tam in ætate, quàm in mo-
ribus, ad præſentiam peruenire per-
mittatis, & ſi feceritis, promitto vobis
plura de his & alijs manifeſtare: &
cũ præſenti opere & arte cauſſa me-
dicinali tranſmittere, quæ prolixius
dabo, domino concedente.

Hic oſteudit cauſſam, qua poſſet ipſum excuſare à labore huius facti et patet ſentẽtia ex textu. Nota quod author dicit, quod mens iuuenilis & puſilla ipſum retraxit vbi cuitat ar-

rogan-

rogantiam, quia mens dicitur parua, quæ paruis cognitionibus cognitionis est imbuta. Vnde intellectus propriè non est paruus per se, nec per accidens, quia intellectus non extenditur extensione, nec minoratione. Nota appetitus est triplex, scilicet naturalis, animalis, & intellectualis. Ad propositum dicit littera appetitui. glos. id est, naturali intellectui. Vnde ille sacerdos appetitu naturali, appetiuit cognoscere naturas mulierũ. Vnde homines natura scire desiderant, 1. Metaphysicor. Item appetiuit appetitu intellectuali, quia vidit vtilitatem cognitionis earum.

Sicut scribitur secundo generatione animalium generabilium, generatio sempiterna est circuitu.

Caussam autē sempiternitatis in generatione animalium ostendit Philosophus 2. de anima, dicens: Naturalißimum operum est vnumquodque sibi simile generare: quatenus diuino esse & immortali participent, quod omnia appetunt, vt ipsa permaneant, non idem in numero sed idem in specie. Propter quod dicit Commētator 2. de anima, quod sollicitudo diuina potuit ipsum hominem facere permanere idem in numero, miserta est ei in dando virtutem, quæ potuit in specie permanere. Et subdit: Hoc enim non est dubium, quin melius est habere hanc virtutem, quàm non habere vel non esse.

Hæc eſt pars executiua, qua author proſequitur intentum ſuum, ponendo duas propoſitiones valentes ſibi ad propoſitum. Et diuiditur in tot capitula & partes, quot patebunt per ordinē. Nota, generatio animalium perfectorum ſempiterna eſt, quia talia ſunt de perfectione vniuerſali: primo Ethicorum. Sed dubium videtur, quia quædā animalia ſunt quandoq; penitùs corrupta, ſicut quædam vermes & muſcæ in hyeme. Dicendum eſt quod ſi corrumpantur in vno climate, tunc generantur in alio ſecundum Albertum, & in mométo ſuper primo poſte. Vel dicendum eſt quod generatio animalium, quæ ſunt de perfectione vniuerſali, illa eſt ſempiterna, ſed ſtante prima ſolutione dubium eſt, an illa animalia ſint de perfectione vniuerſali, quia melius eſſet mul-

ſet multa animalia non eſſe, quam eſſe, ſcilicet ſerpẽtes, & animalia, quæ intoxicant: Dicitur quod bonum eſt ea eſſe, vel abſorbeant immunditias terræ, quia ſi non abſorberent, inficerent, aerem, & per conſequens hominem. Vude nam nihil ſuſtentat ſine cauſa rationabili. Ex textu illo patet, quod caſtitas eſt peccatum naturæ, licet hominũ ſit via mortis ex pręcepto legis, quia per caſtitatem animal non generat ſibi ſimile. Nota, per ſollicitudinem diuinã non poteſt intelligi Deus, quia ipſe non curat particularia, ſecundum Auer. 12. Metaph. ergo per ſollicitudinem diuinam intelligitur corpus cæleſte, quòd de ſui natura appetitu naturali appetit conſeruare iſta inferiora, tamen mediante regimine intelligentiarũ. Vnde Cõment. 12. Mętaph. Opus naturę eſt intelli-

telligentiæ non errãtis. Vtrum generatio animaliũ posset animalia conseruare inesse specifico semper: & dicitur quod nõ, quia si sic, ergo species esset generabilis, ꝙ est falsum: falsitas patet: quia species est perpetua. Dico quãdo generatur indiuiduũ, hoc vel illud, tunc generatur natura specifica subesse hoc signato, & secũdum partem, licet non generetur secundũ totum ambitũ. Vnde nota quod natura occultè operatur in vniuersalibus, vt dicit Gilbertus Porretanus in suis sex principijs, in c. 1. s. in cap. de forma. Et quia producere intendit naturã virilem, s. hominẽ cõmuni vel equum, & tamen producit particularem, vt fortẽ, quod prouenit ex eo, quia inuenit materiam quandam & signatam hoc loco determinato, et ideò si inueniret totam naturã simul, produceret omnem

nem hominē simul, sed quia inuenit vnam portionem menstrui huius, vel huius mulieris, ideò producit hunc, vel hunc hominem particularem.

CAussa autem quare ista animalia & præcipuè homines, secundum eandem naturam & secundum materiam, & secundum numerum non durant, dicitur secundo de generatione et corruptione. Quorum substantia corporalis non durat, sed est corruptibilis, non posset reiterare eadem in numero, sed substantia hominis secūdum principia indiuidui accepta est corruptibilis, ideò generatio hominis abijcitur, quare generatio hominum sempiterna non erit secnndū nume-

numerum, nihilominus tamen generatio hominũ est perfectißima, quod probatur sic: quia homo est nobilißima creatura, quod patet ex intentione Phil. in multis locis Phil. & præcipuè secundo de anima, quia quanto plures operationes res habet, tanto nobilior est. Homo autem per rationem intellectiuam separatur à numero viuentium: vt patet ibidem. Hoc etiam est de intentione omnium Philosophorum, præcipuè Boetij in secundo de consol. phil. vbi dicit, quod homines Deo sunt similes mente. Hoc etiam patet in 2. phil. quia motus capit naturam et speciem à termino ad quem, & ideò cùm inesse naturã humanam

manam in Socrate vel Platone, vel in alio particulari homine existente, sit motus qui dicitur generatio perfectißima erit ipsa inter omniũ animaliũ generationẽ. Item generatio est motus de non esse ad esse. Esse autem maximè appetitur, & præcipuè ab hominibus, quia hic inter omnes motus excellens est in mobilitate. Et intellige de motu variante aliquid super quod mouetur, per hæc excluditur primùm motus, qui est caussa aliorum.

Hic probat quod animalia non possent permanere eadem in numero, sed benè eadem in specie, & præcipuè homines. Dubitatur vtrum idem Dubium. 1. indiuiduum, numero possit regene-

rari

rari. Et videtur quod ſic, quia poſt triginta ſeptem mille annos, conſtellatio cæli erit eadem per totum ſicut iam, ſecundum Platonem & Aſtronomos. Et ideò tunc nos erimus ijdē in numero, & ſedimus in hac vel in hac ſchola vel lectorio, ſicut nunc ſcilicet in magno anno. Vnde Plato dixit, quod poſt magnum annum debet redire Athenas, & debet ibi legere: ratio eſt quia tota conſtellatio veniet ita. Ideò redeunte eadem conſtellatione, eidem affectus redibunt. Dictum eſt ſtante ſententia. Auerro. & Ariſtoteles 5. Phyſicorum, & in libro de generatione non eſt poſſibile, ex quo generationes illius non poſſent eſſe tunc immediatè & corruptiones, ideò tempus mediaret. Et ideò vnum numero, vna mutatione perditur, numero quinto Phyſicorū.

Sed ad dubium primũ eſt dicendum, quod poſt annum magnum poſſibile eſt redire homines multũ ſimiles, ſic quod vix poſſunt cognoſci diſtincti, cùm non ſunt idem numero. Sed dicere, ſtante eadem cauſſa materiæ, effectus erit idem in numero. Reſpondetur quod verum eſt ſtante eadem menſura & materia æquè diſpoſita, ſed ſic non eſt, quia tempus raptum tranſit & non reuertitur idem numero, ſed benè idem in ſpecie, & poteſt dici, quod reſolutio hodierna, non ſit eadem numero cum reſolutione, quę venit poſt mille vel quadringentos annos, quia motus eſt ens ſucceſſiuũ. dubitatur ſecundo, vtrum vnum animal poſſit perpetuari ſemper: Et videtur quòd ſic, quia poſſibile eſt inuenire aliquod complexionatũ, in quo elementa ſunt reducta ad medium, ſiue

ſiue proportionem mediam, quia omnis corruptio eſt à contrario, & illa cõtraria ſunt proportionata in ſummo, ideò corrumpuntur. Sed quod illud ſit poſſibile probatur ſic, quia vbi maius æquale & minus ęquale, ibi eſt æquale ſimpliciter. Dico quod nõ eſt poſſibile illud dare, quod mixtum mouetur per naturam elementi prędominantis, id eſt, cæli. Sed ad rationem, vbi maius æquale & minus, &c. reſponde quod verũ eſt, prout æquale ſufficit, & prout eſt poſſibile. Vnde mixtum æquale in humore ſecundũ iuſtitiam eſt ponendum, ſed non eſt dare, æquale ſecundum quantitatem mobil. quia terra ſemper prędominatur pluribus mixtis. Aliter dictum, ſuppoſito quod tale mixtum ſecundum omnem qualitatem elementorum ſi ponderes, adhuc corruptibile

ab intrinſeco ſcilicet à virtute cæleſti, quia poſſet mediante aqua frigida infrigidari, & redire ad hoc, ſcilicet æqualitate humorum, & hoc modo corrumpi. Nota quod littera dicit, homines ſunt ſimiles Deo mente, illud patet, quia homo per ſcientiam ſit diuinus. Seneca vir ſpeculatius eſt Deo ſimilis & amantiſſimus, patet illud ſecundo Metaph. vbi dicit Ariſtoteles in hominibus eſt delectatio pauco tempore, quam intelligentiæ toto æterno perficiunt. Et intelligitur per hoc cognitionem Dei, in qua eſt maxima delectatio. Nota quod omnis delectatio ſit per quandam aſſimilitudinē aſſimilationem cognoſcentis ad cognitum, mediante forma exemplari cognoſcētis, ergo quanto plus homo cognoſcit de Deo, tāto plus vel magis aſſimilatur.

Litte-

Seneca

Littera dicit inter oẽs motus generatio eſt nobilior, ſumẽdo de eductione animę ſiue formatione fœtus in vtero, quō fit motus videbitur. Pro quo noñ quod motus eſt duplex: Primus quidem eſt motus, qui abijcit aliquid à ſubſtantia, ſicut calefactio aquę abijcit frigiditatem, & mouetur de albo in nigredinẽ. Alius eſt motus, qui non abijcit aliquam perfectionem à ſubſtantia motus, ſicut motus cæli, qui nō facit aliquid corrumpi à ſubſtantia cæli. Modò generatio motus abijciens aliquid à ſubſtantia rei, quia menſtruum quod mouetur ad formationem hominis, tranſmutatur. Vnde Auerr. primo Phyſicorum dicit: In generatione hominis pars ſpermatis nō ceſſat corrumpi, & pars hominis generatur, donec tota forma compleatur.

DE GENERATIONE Embrionis.

Cap. I.

Postquam sermo noster præmissus est de his, quæ intentionem auditoris ad styli materiam inclinant, oportunum est materiã operis descendere, & primo de embrionis generatione videre. Iuxta quòd notandum est diligenter, & memoriæ commendandum, quòd omnis homo, qui generatur, naturaliter, ex semine patris & menstruo omnium philo. & medicorum. Et dico medicorum, quia Aristot. non posuit semen patris in substantiam fœtus cedere, sed dicit fœtum

tum tum procedere ex menſtruo & poſteà poni ipſum vaporabiliter exalare. Medici autem dicunt totum ſementam ex parte patris (quod ſperma dicitur) quàm matris (quod mẽſtruum dicitur) cedere in ſubſtãtiam fœtus.

Capit. primæ partis executiuæ, in quo vult aggredi materiã, ſcilicet ad oſtendẽdum generationem embrionis ſiue fœtus. Nam eſt controuerſia inter Medicos & Philoſophos, nam Philoſophi dicunt, quod ſemen viri coniunctum menſtruo muliebri, habet ſe ad menſtruum mulieris tanquam artificium. Vnde ſicut carpentarius ſolum eſt efficiens, & domus effectus, ita quod materiam domus alterat ac diſponit, ſic etiam ſperma

viri alterat menſtruum mulieris ad formã hominis. Et hoc ponunt ideò, quia vident quod patre corrupto, fit generatio hominis, & tranſmutatio ſeminis mulieris, ergo eſt ponere efficiens, quod patre corrupto, menſtruũ mulieris tranſmutetur. Et quia finis & effectus non concidunt, ideò ſperma viri nõ intrat materiam. Sed medici dicunt oppoſitum, videlicet quod homo fit ex nobiliſſima materia, ideò ſemen intrare ſub materiam fœtus mulieris, quia menſtruum mulieris, ſuperfluum eſt ſecundæ digeſtionis, ſed ſperma viri eſt melius coctum & digeſtũ, ideò oportet ipſum ſubintrare materiam fœtus & ſubſtantiam: quia videtur quod fœtus aliquando aſſimilatur patri, in genitalibus & in multis alijs, hoc nõ eſſet, niſi intraret ſubſtantiam fœtus. Item
medi-

medici dicunt, quod in ſemine viri ſit quidam ſpiritus gignens, qui penetrat totam materiam ſeminũ coniunctorum, & ille ſpiritus eſt formatiuus omnium membrorũ, tanquam faber ferrum cum malleo diſponit, & mollit omnia membra, & per ipſum ſpiritũ ſaluatur principium efficiens. Sed Philoſophi ponũt ſperma viri exhalari vaporaliter, qa matrix eſt membrum valdè poroſum, & ſic poſt formationem fœtus, calor ſolis facit ſperma viri exhalare & recedere ex matrice per poros. Sed quod ſit poroſum patet. Quia puer per poros ſumit nutrimentum. Etiã patet, quia eſt pellis, & quælibet pellis eſt poroſa in animali, quia aliter ſudor non poſſet exire ſine pœna, quod eſt falſum, quia in calore pori aperiũtur, & tunc ſudor exit, & tunc etiam

Matrix porosa

exeunt

exeunt pili per poros. Nota, embrio est quædā massa carne carnea, ex istis seminibus congregata, & ista massa carnea alteratur ad formationem fœtus.

HIS visis, & accepta vna parte opinionis Aristot. vel medicorum, vidēdum est per quem modum, & quomodo illa semina recipiuntur in muliere. Vnde mulier cùm in coitu fuit cum viro, similiter in eodem tempore emittit menstruum, in quo vir sperma, ita quod ista duo semina in vulua mulieris concurrunt. simul, & vnum alteri incipit commisceri, & tunc concipit mulier. Concipere autem vocatur, quando ista duo semina in matrice & in tali loco de-

putato

putato à natura ad factum recipiuntur. Postquā verò illa duo semina recepta sunt, matrix mulieris clauditur tanquam bursa ex eius omni parte, ita quod nihil de semine recepto potest perdere. Et cùm matrix sic vndique fuerit clausa, fit tentio menstruorum in muliere.

Hic author exequitur formationem fœtus, & c. 1. facit hoc, secundo ponit notabile ibi. Iuxta quòd notandum, si vir primus emittit sperma, q̃ mulier menstruum tnnc non fit conceptio. Item si ambo simul emittunt, & si semina non sunt benè conformia, & benè disposita, iterum non fiet conceptio, vt si semen viri non sufficienter fuerit calidum. Et ideò, qui

qui raro coeunt, citò generant, quia ſunt calidi valdè. Nota, quòd vulua dicitur quaſi valua, quia eſt ianua ventris, & prima pars dicitur membrana, quia membrum ani eſt finis vuluæ, & ita matrix clauditur ſicut vna burſa, ita quod ſecūdum Auicennam vna acus intrare nō poſſet, quia gaudet ex calido recepto nolens perdere. Nota, quod mulier emittit menſtruum, & etiam recipit, & ſic magis delectatur in coitu ipſo viro. Sed oritur dubium, vtrum abſciſſis teſticulis poſſet aliquis generare & videtur quod non, quia deficiunt vaſa ſeminalia, per quæ vaſa ſemen deferri debet. In oppoſitum expertum eſt, quia Taurus abſciſſis teſticulis generat. Dico quod imò adhuc generare poſſet, quia poteſt emittere materiam ſpermaticam, licet non æquè benè.

Vnde

Vnde si semen emissum ad terram, poneretur ad matricem, possibile esset, quod conciperet. Vnde sæpiùs contingit, quod in balneo, vbi vir spermatizat muliere præsente, quod sine coitu ipsa concipit, quia Vulua est maximè intractiua, & quia semẽ adhuc est vigorosum, & non exhalatum, ideò producere posset fœtum, et hoc expertum est. Nam si spermatizaret cattus super saluiam & aliquis comederet de saluia, tunc ex illo sper mate generarentur catti in ventre viri, qui catti per vomitum essent expellendi.

IVxta illud notandum quòd menstruum in muliere nihil aliud est, quàm superfluum alimentum, quod in substantiã rei aliunde nõ recedit, sicut est in viris sperma. Et vocatur

mēstruum in muliere ideò, quia fluit in quolibet mense ad minus semel, cū mulier tātæ ætatis fuerit, hoc est, 12. 13 vel 14. annorum, & vt frequen-ter accidit in decimoquarto. Et inci-pit fluxus menstruorum esse in quo-libet mense, propter naturæ purgatio nem. Quibusdā verò accidit iste flu-xus in nouilunio, quibusdam posteà, ita non omnes mulieres in eodē tem-pore patiuntur istum dolorem, quia in illo fluxu omnes differenter, pa-tiuntur, quædā plus, quædam minus, à quibusdam verò transit diutius, & hoc secundum exigentiam, & com-plexionem naturæ mulierum.

Hic author ponit vnum notabile, vt patet in textu. Dubitatur, quare fluxus spermatis non sit menstruosus sicut menstruum. Respondetur quod sperma siue semen viri, est magis decoctum & subtile, ideò natura non libenter reijcit, imò conseruat ad generationẽ, siue ad nutritionem, si indigeret fœtus. Dubitatur quare vrina & stercorozatio & sudor nō sequantur motum Lunæ sicut menstruū. Respondetur, quod & immunditiæ fiunt omni die ex superfluitate cibi, secundum magnam grossitudinem & maiorem quantitatem, ideò opus est quod quotidiè debeant expelli. Nota, iuuenes mulieres sunt multum humidæ, ideò libenter menstruizant in principio mensis, & seniores in fine, quia minus hümidæ sunt. Nota, quod mulieres nigræ mi-

nus habent de menstruo quam albæ, quia omnes mulieres sunt flegmaticæ complectionis, tamen vna magis alia. Et quanto magis mulieres vtuntur cibarijs delicatis, & bene piperatis, tanto magis subtile emittunt menstruum. Et oppositum est de pauperibus mulieribus, grossis cibarijs vtentibus. Nota, autor ponit quod in XII. XIII. vel XIIII. anno mulier incipit menstruizare Ratio est, quia tūc calor ætatis pueritiæ deficit, gratia, cuius non potest bene consumere humidum nutrimentale. Vnde ver. Adde decem ternis, sic mulierū menstrua cernis. Ad quinquaginta durat purgatio tanta. Nota, quod mulier mediante menstruositate purgatur, quia humidum superfluum recedit, à quo grossi humores resoluentur, si maneret, ideo mulier non est

apta ad disciplinam, propter grossitiẽ spirituum cerebri, oppilātium & hebetantium. Et nota, quod coitus mulieribus pro tanto est proficuus, quia superfluum frigidum emittitur, & calorem recipiũt, qui temperat earum frigiditatem, oppositum est in viris: Vnde mulieres multum coeuntes, non sunt breuioris vitæ, adeo sicut viri, hoc attestatur natura passeris, qui propter sępè coire, moritur.

SED ex his quæ dicta sunt, oriuntur plura dubia. Primum est, vtrum ille fluxus fiat per colorem vel per aliquem alium. Iuxta quod notandum, quod in omnibus mulieribus præterquàm incorruptis, color menstrui est sanguineus, vt in pluribus.

Et dico in corruptis, malis & visco-sis humoribus. In his enim sunt sæ-pè menstrua liuidi, id est plumbei co-loris. Et non loquor de corruptione ca-stitatis, quia indifferentur, siue virgi-nes fuerint, siue corruptæ, si tantæ ætatis fuerint, fluxum patiuntur, & fig-na ad hanc partem scilicet quòd men-strua fluunt, sunt plura, de quibus po-steà dicetur.

Hic author mouet quattuor quæ-stione secundum ordinem, vt patet in textu. Nota, quod fluxus men-struorum est sanguinei coloris. Causa huius est, quia menstruum est su-perfluum, secundæ digestionis, sci-licet epatis, sed epar est organum ru-beum summè calidum, & ideò assi-milatur

milatur ſibi id ipſum in colore, & in forma in quantum poteſt. Sed contra, videtur quod menſtruum debeat eſſe album, quia eſt ſummè frigidum, & frigiditas eſt mater albedinis. Reſpondeo ſecundum Albertum, quantum eſſet de natura menſtrui, eſſet album, ſed quia eius producens eſt rubrum, ſcilicet epar, ideò ſibi aſſimilatur. Tunc eſt dubium, quare ſperma viri non eſt rubeum, cùm tamen ſit calidum & benè digeſtum. Dicitur quod ſperma viri de ſe eſt rubeum, quia eſt ſanguis tertiæ digeſtionis, ſed in teſticulis dealbatur propter frigiditatem teſticulorum, ideo non ſpermatizat, niſi per motum teſticulorum calefiat. Nota, calor rubeus generatur ex eo, quia in hũmido terreſtri humiditas per aduſtionem humidi conſumitur, vt pa-

tet in latere rubeo. Vnum later ante combustionem nō est rubeus, sed efficitur rubeus per consumptionem humidi à calido, ita quod terrestre siccū prædominatur. Sic est de menstruo mulieris eo, quod in epate humidum calore epatis non consumitur in sicco terrestri, ideò quodammodo fit rubeum. Sed in mulieribus valdè grossis & terrestribus, tantum est de humido inconsumpto, & de terrestri, quia earum menstruum est liuidum, id est, nigrum. Terra enim nigra est, & quia earum menstruum est summè terrestre, ideò sequitur colorē terræ. Quia calor est qualitas secunda, derelicta primis qualitatibus. Exēmplum sicut videmus quando calidum agit in humidum, & nō consumit sufficienter humidum, relinquitur viridis, sicut in piris & in pomis

pomis. Et si frigidum prędominatur, color est albus, sed si calidum prædominatur, relinquitur color niger, vt patet in pipere, & sic de alijs siimilibus.

SEcundum dubium potest esse, vtrum mēstruum fluat per anum, & hoc more secessus: aut per vuluam, modo eiectionis vrinæ. Ad hoc breuiter est dicendum, quod per vuluam fluit in specie sanguinis & tenuis.

Hic author ponit secundum dubium, vt patet in textu. Et respondetur ad dubiū, quod mulieribus multum corruptis, quarum anus & vulua sunt vnum foramen, tamen menstrua fluere per anum, sed stante sanitate & bona digestione, tunc non fluunt per anum, sed per vuluam.

TErtio dubitatur, quare in mulieribus fluunt menstrua, quæ sunt superflua alimenti, et non in viris sperma, quod etiam est superfluũ alimenti. Ad hoc dubium dicendum est, quod mulier est frigida & humida à natura: vir autem est calidus & siccus: modo de natura humidiori est fluere 4. Methap. & maximè humidũ, quod est in mulieribus, est aqueũ. Sed in viris humidum est aereum, & ideò cùm calor semper agat in humidum, & calor est naturalis. Sed tamen natura nihil facit frustrà, vt dicitur primo de cælo & modo: & quia calor in mulieribus semper est debilis, respectu illius, qui est in viris, & cùm

cùm totum alimentum in mulieribus non poteſt conuenire in carnem, ideò natura facit, quod melius eſt prouidet naturæ de neceſſarijs, & reliquũ dimittit in locum quendam, in quo ſeruantur in muliere menſtrua. De illo quidem in tantũ dictum eſt, quia maioris inquiſitionis eſt, quàm præſens expoſcit negotium.

Hic mouet tertium dubium, per ſe ſoluit, quod patet in littera. Nota, quod frigidiſſimus virorum eſt calidior calidiſſima mulierum, ſtante eadem regione, digeſtione, & cibali nutrione, & ſic de alijs. Hoc dico notanter, quia mulier in Aethyopia viuens delicatè, eſſet calidior pauperculo viro in occidente, ſemper vten-

te cibarijs frigidissimis. Sed contra videtur, quod mulier calidior sit viro, quia calor fundatur in sanguine, sed in muliere plus est de sanguine, quàm in viro, alias sanguis non flueret quotidiè & continuè in muliere, sed sic non est in viro, ergo, &c. Respōdetur quod vbi plus est de sanguine benè digesto & decocto, ibi est & maior calor, sed sic non est in mulieribus, ergo, & cæt. Nota, littera dicit quod natura facit, quod melius est. Ratio, quia natura regitur ab intelligentia non errante, expellit humidum grossum mulieris mediāte fluxu. Et videmus experimentum, quando fuerit in corpore animali aliquis humor grossus, nociuus corpori, illum natura vertit in partes officiales corporis, faciendo scabiosos pedes & manus, ne illud humidum læ-

dat membra principalia, scilicet cor, epar, & alia.

Quarto dubitaret aliquis, vnde veniret menstruũ in muliere, quando est in coitu cũ viro, quia dictum est suprà, quando mulier concipit, retenta sunt menstrua: ergo si retenta fuerint, mirum est, vnde tunc fluunt in coitu. Ad hoc dicendum est, quod quando mulier concipit, retenta sunt menstrua propter hanc caussam finalem, vt de menstruosa retento, fœtus in vtero muleris existens, possit nutriri. Quando autem mulier est in coitu cũ viro, tunc propter magnã delectationem, quã habet, quia per virgam virilem existentem in vulua

vulua nerui & venæ existentes in vulua confricantur & mouentur, & sic vulua dilatando se menstruum emittit, & hoc naturale respectu coitus, quia ille coitus est naturalis. Et tamen quasi violentus respectu fluxus naturalis menstruorũ. Item omni die de nutrimento sumpto, fit materia, quæ apta nata est ad expellendum in coitu. Ex illo soluitur dubitatio, quare mulier impregnata maximè appetunt coitum, quia appetitus coitus est propter abundãtiam materiæ superfluæ ab alimento. Et ideò cùm menstrua sunt retenta, & omni die aliquid aliud generatur, mulier maximè appetit coitum, quia ex eius ma-

teriæ abundantia, vulua mulieris calescit & sic coitum appetit.

Hic mouet quartum dubium, & sic soluitur per se, sed dubium, est circa dicta, & circa dicenda, à quibus membris in viris sperma abscindatur, & similiter menstruum in mulieribus, sumendo menstruum pro semine, quod emittitur in coitu. Et videtur, quòd ab omnibus membris, quia fœtus assimilatur parentibus in omnibus membris. Sed contrà, si sic, sequeretur quod imperfectus in membris generaret in membris imperfectum, quod est falsum. Falsitas patet per experientiam, si pater esset cœcus, claudus, & mutilatus in digito, non semper generaret simile sibi. Consequentia patet de se. Dicendum quod in coitu illa semina discinduntur à

tur à quatuor membris principalibus, ſcilicet à cerebro, corde, epate, & matrice in mulieribus, & à teſticulis in viris, & ex conſequēti ex alijs mē-bris, ſed non ab alijs partibus corporis principaliter & per hoc ad inſtantiam dicitur, quod fœtus aſſimilatur parentibus. Dico quod ſufficit à principalibus, prout iſta influunt alijs membris, & maximè à cerebro diſcin duntur & diſtinguntur. Vnde videmus multum coeuntes caput dolere, & maximè exſiccari in membris, & maximè debilitari in viſu.

DE FOETVS FORmatione. Cap. II.

Visis iſtis ad formationem fœtus in matrice eſt redeundum.

Prima materia recepta in matrice habet naturam lactis ſex primis diebus. Ad hunc colorem lactis, operatur calor naturalis in ſpermate viri emiſſus, & calor matricis, ita quod iſta materia dealbatur, & ſicut lac. Deinde illa materia tranſmutatur ad naturam ſeu colorem ſanguinis ſpiſſi, et aliqualiter benè cocti, & hoc per 9. dies, posteà tunc ab iſto tempore fit conſolidatio in membris fœtus, in duodecim diebus.

Iſtud eſt capitulum ſecũdum partis executiuæ, in quo reuertitur ad formationem fœtus. Oritur dubium, vtrum calor ſpermatis ſit ignis elementalis, vel ſit calor cæleſtis, ſimiliter de calore matricis, &c. Hic

ſunt

ſunt diuerſæ opiniones, ſed cum A-
riſt. 2. de animalibus dicendum, quod
iſte calor ſit animalis, ſiue cæleſtis.
Ratio eſt, q̄a calor elemẽtalis deſtru-
ctiuus, ſed calor cæleſtis eſt ſaluatiuꝰ
animalium, ſecundum Auerr. 12. Me-
taphyſi. 12. comment. Sed tamen di-
cendum, quod iſte calor ſit partim
igneus, & partim animalis ſiue cæle-
ſtis. Vnde calor igneus conuertitur
ſimpliciter in ſe, ſicut in cõtrarium.
Sed calor animalis, ſiue cæleſtis eſt ꝑ-
mixtus cum humiditate, et tempera-
tus, & ille conſeruat mixtum. Vnde
quodlibet animatum viuum, viuit
in calido radicali & humido tempe-
rato. Dubium eſt, quæ membra pri-
mo formantur & generantur in fœ-
tu. Hic dicunt quidam quod epar,
quia in epate ſit nutritio prima, &
vegetatio ſpirituum, et quia ab epate
diſcin-

discinditur prius semẽ, quàm in corde, ideò videtur epar primo generari. Sed cum Arist. dicamus, quod primo cor generatur, quia est primum viuẽs, postea epar, postea cerebrum, postea testiculi, sic de alijs. Sed quando dicitur quod in epate fit prima nutritio, dicitur quod est verum ex consequente, sed primo in corde habet fieri, &c.

IVxta quod notandum quod secundum Phil. vnumquodque, viuentium consurgit ex quattuor elementis, ideò quia in tali materia est materia terrea, quæ cedit in substãtiam oßium: similiter aquea cedit in simile, & sic de alijs. Posteà verò solet facies formari à natura, & dispositio corporis secundum trinam dimensio-

nem, scilicet longum, latum, & profundum, et hoc fit per 18. dies. Ab isto verò tẽpore incipit natura fœtus confortari vsq; ad gressum. Nota, quod fœtus mulieris conficitur in 14. diebus. Et illud quod per sermonem longum dictũ est, solet dici per quattuor hos versus: Conceptum semen, sex primis crude diebus,

Et quasi lac, reliquisq; nouem fit sanguis abunde.

Cõsolidat duodena dies, bis nona deinceps

Efficiat, reliquum tempus producit ad ortum.

Hic author ponit vnum notabilè, vt patet in textu. Nota, littera dicit, quod

quodlibet viuentiũ eſt ex quatuor e-
lemẽtis. Hoc probatur, quia ex quib.
aliquis nutritur, ex illis eſt conſtitu-
tus, 2. de anima, ſed eiſdem nutrimur
& ſumus, ergo, &c. Minor patet, quia
nutritio fit per calidũ & humidum,
ſiccum & frigidum, principaliter per
calidum & humidum. Sed contrà,
quædam animalia viuunt, ex puris e-
lementis, igitur ſolum vnum ele-
mentum eſt in ipſis. Antecedens pa-
tet per hunc verſum.

Quatuor ex puris vitam ducunt ele-
mentis.

Dicendum quod ſimpliciter eſt
impoſſibile ſecundum Ariſtot. Vnde
halec eſt mixtum ex quatuor elemen
tis, & nutritur in aqua mixta, mediã-
te calore ſolis. Vnde halec in aqua
pura viuere non poteſt, quia illa non
eſt nutrimentalis. Et ideò videmus

pisces panẽ comedere in aqua. Item in quolibet mixto viuente requiritur terra, quæ facit mixtum constare & durum esse, alias citò dissolueretur. Item requiritur ignis, vt calorem habeat, in quo vita saluatur. Etiam requiritur humidum in quo agat calidum. Et requiritur humidum aëris, quia spiritus generatur ex semine aëreo. Itẽ ora sunt ex menstruo quantum ad grossiores partes menstrui, quia ossa materiam hominis in esse conseruant. Si enim non essent ossa, homo citò dissolueretur. Posteà de parte menstrui magis aquea, generatur cerebrum & medulla. De partibus magis aëreis generatur spiritus, & de partibus magis igneis epar, ita quod quælibet membra in homine, sunt in sua structione ex adiunctione alicuius elemẽti. Nota, fœtus sic formatur,

matur, quòd quantitas materiæ præexi-
stentis condensatur, vel rarò fit ad
quantitatem siue extẽsionem debitę
formę, in longũ, latum, & profundũ.
Et quando res generabilis maior erit
in quantitate recorrumpenda, tunc
fit rarefactio materiæ. Quando verò
erit minor, tunc fit condensatio. Sic
est quando ex semine mulieris fit ho
mo, qa tũc si materia seminis est ma-
ior recipiẽte formam hominis, tunc
primo calor naturalis, & virtus for-
matiua materiam condensat, & facit
indurescere, donec apta sit formæ: &
tunc homine generato, materiã au-
gmentat interim cum elementis, vs-
que ad quantitatẽ competẽtem sibi.
Et omnes illæ diuersificationes, quæ
præcedunt animã in instanti genera
tam, debent esse indeterminatæ an-
te illud instans; quamuis omnes de-

terminatę non per formam corrumpendam, ſed per formam menſtrui, tamen expectant aliam terminationem à forma generãda. Secundũ hoc gloſatur littera, quæ dicit. Poſtea verò ſolet facies formari ſecundum trinam dimenſionem, ſcilicet indeterminabile.

SVNT autem quidam, qui penè quodlibet tempus ſignatur, ponunt regnare aliquem Planetarum. Et quia ſcire hoc malum confert ad ea, quæ hic ſcribuntur, ideò ignorantiæ meæ illud neglectum aſſcribatur, ex his aliqua declarabo. Notandum primo, vt dicit Auicenna, accidentia ſunt in triplici genere, quædam enim materiam conſequuntur in

tur in composito, & ei attribuuntur: quædam formæ, quædam compositum ex materia & forma consequuntur. Et cùm hoc sit naturale cōpositum ex materia & forma tripliciter denominabuntur accidentia in ipso. Ex parte autem animæ sunt quædam accidentia, virtus eundi & mouendi, & quia secundum intentionem quorundam qui dignè locuti sunt de natura, omnes virtutes, quas anima in corpore complectitur, illas contrahit à superis, & corporibus cælestibus.

Hic author incipit determinare, de successione fœtus formatione secundum influentiam Planetarum,

Et primo præmittit quædam. secundo exequitur intẽtum suum sibi. Ab vltimo enim. Nota, illa conclusio formatur ex littera. Fœtus formatur successiuè per Planetas. Idem probatur sic extra litteram. Penes illud formatur fœtus, quod diuersimodè influit fœtui esse & viuere, sed planetæ sunt huiusmodi, ergo, &c. Minor patet, quia huic influit viuere longo tẽpore, huic paruo tempore, vt patet per Ptolomæum in Centiloquio suo, & per eius Commentatorem Haly. Nota, tunc Planeta dicitur regnare, quãdo est in maiori vigore, scilicet quando est in domo sua, hoc est, in signo sibi conformi, & quæ sint domus Planetarũ, infra patebit. Nota, mouet corpus per hunc motum, anima primo mouetur ab alio, scilicet appetibili, & sic mota mouet spi-

ritus

ritus, quibus motis ipſi mouet muſculos, qui mouent membra. Et ſic patet quod appetibile eſt principale mouens. Sed dubium eſt, vtrum aliquid accidens poſſet eſſe principium alicuius ſubſtantiæ principale. Reſpondet Gualterus Burbalij ſuper quarto ſententiarum quod ſic, probamus ſic, quia illud eſt agens, quod corrumpit vnum, & generat aliud. Talis autem eſt humoris indiſpoſitio, ſiue diſproportio elementorum, quæ corrumpit formam hominis, & generatur forma cadaueris, quod eſt ſubſtantia, igitur, &c. Reſpondetur, quod humor notificans eſt quædam ſubſtantia. Non enim ſumitur humor pro accidente, ſed capitur pro materia humida peccante, ita quod accidens non corrumpit hominem, niſi virtute ſibi ſubiecti. Sed quando

dicitur, Subſtantiæ nihil eſt contrarium, dicitur quod verum eſt, de cõtrarietate perfecta, tamen benè contrarietate diminuta, quæ ſufficit ad corruptionem, vnius, & ad alterius generationem.

AB vltimo enim orbe, qui motu diurno omnes ſphæras inferiores recipit, influuntur materiæ principaliter & radicaliter virtutes eſſendi & mouendi ab orbe ſtellarum fixarum, fœtus recipit virtutem, quæ diſtinguitur in eſſe ſecundũ diuerſas figuras & accidentia. Et illud conuenit, & in quantum eſt forma, ſed etiam contrahit aliam virtutem ab hoc orbe, quæ dat eſſe, & ſecundum diuerſas naturas huius orbis poſt ſphæ-

ram

ram stellatam ponitur sphæra Saturni secundum Astronomos, & ab illa influuntur animæ virtutes discernendi & ratiocinandi. Et posteà sphæra Iouis, & ab illa influitur animæ magnanimitas, & plures animæ passiones. Et à sphæra Martis influitur animæ animositas & virtus irascibilis, & alia desideria animæ. Et à sole influitur virtus sciendi & memorandi. A Venere motus concupiscentiæ & desiderij. A Mercurio virtus gaudendi & delectandi. A Luna, quæ est radix omnium virtutum naturalium, virtus vegetãdi. quamuis hæc & plura alia, ab anima procedunt: & cùm ista sequuntur ex diuer-

diuersis partibus corporũ cælestium, tamen hæc omnia animæ attribuuntur, & non solùm animæ, sed toti composito, quod simplex nõ potest sustentare accidens.

Hic ostendit quomodo animæ influuntur diuersa accidentia à corporibus super cælestibus, Nota ab vltimo orbe, anima capit esse in omnibus, quantum est ex parte sui, sed spæra cæli stellati dat esse distinctum animæ ab alijs entibus, quia propter multitudinem stellarum influit distinctum esse, & distinctionem. Vnde secundum hoc quod stella specialis, respicit vnam animã plus, quàm aliam, ideò distinctum esse influit cuilibet animæ humanæ cui correspondet distincta stella.

Nota,

Nota, Saturnus eſt 1. ſtella erratica & gratia ſuæ influentiæ dat animæ virtutem diſcernendi & ratiocinandi. Et dicitur Saturnus quaſi ſatur in aruis, per contrarium. Vnde cùm ſit frigidiſſimus & ſiccus, influit cariſtiam ipſo regnante. Sed Iupiter influit magnanimitatẽ. Vnde Iupiter fuit quidam vir, qui expulit matrem ſuam à regno ſuo. Et dicitur quaſi iuuans patrem per contrarium. Et illud attributum vni eſt planetæ, qui magnanimus eſt per influentiã, ita quod puer natus eo regnante, fit magnanimus. Et in Venere naſcuntur luxurioſi. Sed Mars eſt maligniſſimus planetarum, & dat virtutem iraſcibilem. Sol eſt optimus planetarum, influens ſcientiam & memoriam. Vnde ſub Sole nati ſunt & felices & amabiles. Sed Mercuriꝰ dicitur quaſi

mer-

mercatorum Kyrios, id est, dominus: sicut enim mercator dicitur esse gaudiosus & affabilis, sic & illo planeta est beneuolus gaudiũ & delectationẽ infundens: sed Luna influit virtutem vegetandi & nutriendi, q̃a est infimus planetarum, ideo immediatius agit. Item litera dicit, accidens in simplici essentia non sustentatur, caussa est quia accidens egreditur de natura subiecti, non solum magnitudinem caussæ efficientis. Ideo compositum secundum vnam partem est caussa materialis, & secundum aliam partem est caussa effectiua, & q̃a in simplici non est exponere, ideo simplex nõ est subiectum accidẽtium, & maximè accidentium realium, quamuis tamen essentia simplex posset esse subiectum suorum modorum essendi, sicut materia prima est subiectum

ſuæ potentiæ, quæ eſt ſuus modus eſſendi proprius & formalis. Ex quo patet, quod accidentia potentiæ non ſunt accidētia ſolius animæ, ſed ſed ſunt accidētia totius compoſiti. Sed dicuntur animæ ſic, quia inſunt corpori per animam principaliter.

NVnc verò ex parte corporis con ſimiliter eſt notandum, & primo dè creatione vel formatione corporis, quod ex embrione creatur & formatur per effectus & operationes ſtellarum, quæ planetæ dicuntur. Primò enim materia embrionis vel hominis generandi, compreſſa & coagulata per frigiditatem et ſiccitatem Saturni diſponitur, & huic mate-

riæ

riæ à Saturno virtus influitur vegetatiua, & motus naturalis aſſcribitur, & tunc patebit in tali materia operatio aliqualiter debita. Et ideò medici dicũt, quod poſt lapſum ſpermatis in matrice, primi menſis ingeneratione, in temporis ſucceßione, ſecundum exigentiam naturæ ſeminis, Saturno aſſcribitur, quia ſua frigiditate & ſiccitate, ſemen conſtringit & conſolidat.

Poſtquam author poſuit accidentia propriæ animæ, mediantibus corporibus cæleſtibus, conſequẽter exequitur de accidẽtibus corporis. Notandum, frigidi eſt ſtringere & condenſare, vt patet in experimento. Vt ſi accipitur olla plena aquæ, ponatur ad

locum

locum frigidum, aqua minoratur, ſic quod comprimitur. Sed calidi eſt extendere, vt calor ferri facit ferrum extendere. Item calor in aqua bulliente ipſam extendit, rarefacit in dimenſionibus, ſed quia Saturnus eſt frigidus & ſiccus, ideo aſsimilatur terræ, ideo materiam condenſat & comprimit.

Verſus:

Eſt frigidus ſumme Saturnus ſiccus & aſper.

Nota dubium, vtrum aliquis planetarum poſſet influere frigiditatem, videtur quod non. Quod 2. de Cælo dicitur, Stellę influũt motum & lumẽ calefaciunt, ergo, &c. Reſpõdeo quod omnis planeta influit calorem, ſed vnus plus, alter minus. Vnde Saturnus & Luna minimè influunt calorem, reſpectu aliorum planetarum.

SED ex isto statim oritur dubitatio, quia alicui potest esse dubium vtrum Saturnus regnet in cuiuslibet embrionis conceptione. Et si non, tunc mirabile est, quod dictum est.

Hic mouet dubium, & est illud si dictum esset verum, sequeretur quod Saturnus semper regnaret, & hoc esset mirabile. Consequentia non probatur in littera, sed de se patet, quia omni die fiunt conceptiones puerorum.

CIrca quod notandum est, quod materia prima subiecta est corporibus super cælestibus & eorum motibus. Et hoc est quod dicit Philosophus primo metheor. quod omnia inferiora

feriora caussata sunt à superioribus, & ab ipsorum motibus gubernantur. Et ideò necesse est, quòd ista inferiora particulariter et vniuersaliter respiciantur à superioribus intelligendo de virilitate corporis totius supercælestis: vniuersaliter enim ista infeferiora respiciuntur à superioribus, quia nihil fit de materia elementari, nisi ex virtute corporũ superiorum: ideò dicit Commentator 2. Methap. quod natura non agit nisi gubernetur à corporibus supercælestibus, hoc est, ab intelligentijs. Particulariter enim aliquid fit in istis inferioribus à causatione superiorum, quia vna pars cæli apta nata est introducere

talem formam determinatam et specialem. alia verò aliam formam, & illud totum videtur esse de intentione Commentatoris in primo de generatione & corruptione, vbi vult quod generatio elementorum & partium ipsarum ad inuicem ordinantur & conseruantur per motus corporum super cœlestium, & per motus elementorum, qui concurrunt generaliter ad generationem mixtorum. Addit autem Commentor, quod indiuidua animātium & planetarum determinatarum causarum, & sunt determinata adesse. Et ita tam esse vniuersaliter, quàm particulariter inferiora à superioribus respiciuntur.

Hic

Hic author ſoluit quæſtionem motam, & primo ponit ſolutionem quã dam, ſecundo applicat eam ad propoſitum, ibi: Et ideo cum natura, &c. Notat, materia cæleſtis reſpicit determinate elementum, quia in vna parte generat ignem, & in alia corrumpit aquam, ſicut videmus, quia ſigna hyemalia faciunt generare aquam plus in ſeptentrione, ſed ſigna æſtiualia plus faciunt generare aerem ignẽ in æſtate. Nota, litera dicit, corpora ſimilium partium, vnde illæ partes dicuntur ſimiles, quarum quælibet ſuſcipit prædicationem totius, hoc intelligendo de partibus quantitatis, ſicut quælibet pars ignis, & etiam ignis habet partes diuerſarum rationum, ſicut materia, ignis, & forma. Modo generatio partium ſimiliumcorporũ quot ſunt in elementatis, & elementis re-

guntur, & determinata ſunt per motum corporum cæleſtium. Idem eſt dicendum de Plantis & indiuiduis animantium. Et ideò contingit quod in vna parte terrę, homines moriuntur & ſi eſſent in alia, ibi poſſent reuiuere vitam eorum. Quia ſi aliquod mixtum fuerit nimis calidum in regione nimis calida, illud debet poni ad regionem frigidam. Vt eius calor obtemperetur, & tunc illud ſanitati reſtitueretur.

ET ideò cùm materia prima ſit ſubiecta corporibus ſupercæleſtibus, neceſſe eſt, quod capiat formam alicuius ſpecies determinatam ab aliqua parte ſpeciali cæli, ita quod non poteſt eam recipere cæleſti in cõmuni, eò quod tale corpus reſpicit

iſtam

istam materiam vel istam formam indifferenter: nam qua ratione daret illam formam, eadem daret & alias: quia omnes formæ, quæ sunt in potentia in materia prima, in primo motore, sunt in actu, vt dicit Commentator 12. Methap. ergo cum materia sufficiēter disposita est, necesse est esse aliquam determinatam partem in primo motore primo specialiter respicientem materiam ad huius determinatè susceptionem, & ideò non sufficit agens particulare Physicum stante communi influentia, & communi actione corporum cælestium. Et illud patet ex eo, quia postquàm semen est decisum, gerit in se vim il-

lius, à quo eſt deciſum. Et illa virtus non gubernatur à corporibus ſuper cæleſtibus vniformiter, ita quod non magis gubernatur ab vna parte cæli, quàm ab alia, imò hoc modo deſtitue retur in ſua propria actione, & per conſequens à fine. Et illud eſt de intentione Ariſtot. ſecundo de generatione & corrupt. vbi dicit, quod aduenienté Sole redibunt animalia, & recedente Sole animalia peribunt. Illud autem apparet ex intentione Commendatoris ſecundo Methaph. vbi vult, quòd materia primo non recipit omnem formam indifferenter, ſed primò formas elementales, & mediãtibus iſtis omnes formas mixtorum

torum

torum. Ille autem ordo formarum non poteſt eſſe, niſi ab aliquo ſpecialiter materiam gubernantium, ad receptionem formarum.

Hic author applicat ad propoſitũ iſtam ſolutionē, primo in generali, ſecundò in ſpeciali, ibi. Et per hunc modum. Nota, motor primus eſt duplex. Quidam eſt motor primus, vt ipſe Deus glorioſus, & præter illum motorem eſt ponere alium motorem primo coniunctum: vnde philoſophi ponunt 8. ſphæras, & nouem motores, ideò quia quælibet ſphera habet ſuum proprium motorem. Et præter illos motores eſt dare vnũ motorem ſimpliciter immobilem, qui nō mouetur immediatè, ſed mediantibus alijs motoribus coniunctis. Modò littera authoris ſic intelligitur. Om-

nes formæ in materia compositæ sunt de primo motore semper simpliciter, & in actu. Vnde Lycomen, super primo Posteriorum dicit, quod effectus primo habet esse in suis causis maximè effectiuis, sed in se habet, virtualiter. Nota, particulare agens sub influentia communi potest educere formam determinatam: quia omnis prima determinata respiciens aliquam formam, plus influit, quàm pater vel mater. Et ideò agens particulare nõ producit sine determinato agente. Item litera dicit, semen decisum habet vim illius, à quo est decisum. Ex quo dubitaret aliquis ytrum semen decisum esset animatũ: & videtur quod sic, quia semen in quantũ est in parte, tũc est viuum vitã patris habens: & si habet eandem naturam in matrice, ibi erit viuum. Hic respõdeo,

deo, quod ſemen fuſum in matrice non eſt viuū forma licet, quia nec eſt planta, nec animal, ſed eſt viuū naturaliter, quia mediāte ſpiritu ſibi interueniente operatur vitā. Sed diceres, cùm ſit inanimatū, quomodo producit animam. Dicēdum, quod mediante matrice, q̄ eſt animata, & mediantibus virtutibus proprijs animæ penes ſtellas & planetas ſpiritualiter repræſentantes ſpiritualem influentiam, diuerſificantur imagines hominum ſecūdum Albertum, & ideò quandoq; contingit, quod homo cū capite vnius porci generatur, quia aliqua ſtella tunc dominatur, quæ influit talem diſpoſitionē: & ſic eſt ex- expertū, quod lapide aliquo eſt facta imago ſcorpionis vel ſerpentis, quia aliqua ſtella conſtellatio reſpexit ipſum, & ſibi impreſſit illam figuram,

& ex

& ex hoc contingit, quod imagines aliquorum signorum sculptæ in lapidibus, habent curare quasdam infirmitates, sicut recitat Haly in centiloquio Ptolomæi, & vidit quod imago scorpionis sculpta, curauit læsionem factam in satellico à scorpione animali, & sic videmus, quod quandoque aliqua corpora mortua sepulta, scilicet homines centum annis vel amplius iacent sine incineratione, & hoc fit per naturam stellarum respicientiũ illud cadauer, quod conseruatur sine incineratione, & combustione, præterea ex hoc patet, quod quandoq; optimi amici, nunc inimici vna caussa agente particulari, & hoc occidit per influẽtiam planetarum repugnantium, quibus ipsi sunt subiecti.

ET

ET per hunc modum manifesta-
tur esse de Saturno propositum,
scilicet quod habet disponere mate-
riam & introducere talem formam:
sed quod Saturnus sic semper dicitur
regnare in embrionis conceptione, sic
intelligitur, quòd suũ regnare in hoc
loco non sumitur pro alio, quàm in-
fluere talem dispositionem, quæ ab a-
lia parte cæli non est nata influi. Et
ideò si in tali hora noctis, vel diei non
dicatur regnare Saturnus, hoc est ex
eo ꝙ cessat virtus sua, sed aliquis alius
planetarum, vel stella apta nata est
influere talem dispositionem in ma-
teria, quam Saturnus influere non
potuit, quia actus actiuorum sunt in
patien-

patiẽte benè prædiſpoſito. Et ſi aliquis quæreret, cur ita ſit, quod omnia tali curſu currant? Reſpondeo, quòd ſic ſunt ordinata apud Deum, qui primò originaliter omnia diſponit ſecũdum ordinationem ſublimem, & cuilibet virtutem propriam ſecundum exigentiam ſuæ naturæ miniſtrat.

Hic applicat ſolutionem ad propoſitum ſuum in ſpeciali. Nota, per textũ ſoluitur dubitatio directè in forma, quando arguebatur. Si primus mẽſis attribueretur Saturno, ita ille regnaret in principio conceptionis, tunc ſemper regnaret Saturnus. Dico Saturnum regnare intelligi dupliciter, vno influentia generali, alio modo influentia ſpirituali. Modo dicit, quòd Saturnus regnat omni die

influen-

influentia generali, ſed regimen ſpirituale Saturni eſt, quando fuerit in domo ſua, & tunc habet maiorẽ inſtituentiam. Nota, Saturnus eſt frigidus & ſiccus, ideò habet influere ſemini humidum & calidum, quæ ſibi contrariantur virtualiter, vnde omnis actio fit gratia cõtrarietatis, quia ſimile additũ alteri, non agit ipſum, vnde agens & patiens in principio actiõis ſunt diſſimilia, ſed in fine ſunt ſimilia, quia omne agens aſſimilatur ſuo poſſe in quãtum poteſt mediante ſua virtute, quia omne agens naturale agit in ſuum contrariũ, ſecundum vltimum ſuę potentiæ, vt patet 1. de Cælo. Nota, littera dicit actus actiuorũ, &c. Hoc patet ex ſignis manifeſtis, eſt. n. quidã piſcis generalis, q vocatur Scorpio, ille inficit manus piſcatoris per rete, & nõ inficit rete,
quia

quia rete non est dispositum ad hoc, &c. Item Sol calefacit aërem, & non orbes ipsos, s. inferiores se, quamuis sint sibi propinquiores, hoc est, propter indispositionem materiæ, & ideò peccauerunt, dicentes: quòd licet fieri ex quolibet, hoc non videlicet, quia primus actus proprius habet fieri in ꝓpria materia, si disposita. Item nota, quòd propriæ dispositiones nõ corrumpuntur in aduẽtu formæ. Et ex hoc destruitur opinio, quæ ponit, quòd postquam materia mẽstrui est disposita, & quando hominis forma introducitur, tunc dispositiones primę corrũpuntur, hoc non valet, quia tunc dispositiones frustra præcesserunt. Vnde dispositiones sunt mediũ recipiendi illud, quod fit de potentia materiæ. Nota, quod authori in litera ostendit se esse catholicum, in hoc quod

quod ponit Deũ primordialiter aio disposuisse. Vnde Philosophi merè naturaliter loquẽtes si habent dicere, quòd ab ęterno sic Deus disposuit planetas & stellas, & non de nouo, & ideò Com.2. de cælo, totũ cælum periret propter illã inordinationem, quam fieret per illam, stellam, & oportet quod cælum non moueretur.

Post hæc, quæ dicta sunt: Iupiter aduenit, qui sua gratia & virtute sua materiã disponit ad susceptionem formæ membrorum, & calididitate sua virtuali & casuali materiam fœtus confortat, et sua humiditate replet, quæ fuerunt desiccata à virtute Saturni in primo mense, & sic Ioui attribuitur secundus mensis.

Hic author exequitur de alijs planetis quantum ad formationem fœtus, videtur quod planetæ non formant sic materiam fœtus, quia inter caussam & effectum dicitur esse proportio: & si sic, sequeretur quod embrio generatus, cùm ipsi planetæ sint perpetui. Dicēdum, licet caussæ propinquæ sunt corruptibiles, ideò corrumpitur fœtus.

Tertiò aduenit Mars, qui sua caliditate & siccitate formati materiam, diuidens à lateribus brachia, & diuidit collum à brachijs, & caput format & huic operationi attribuitur tertius mensis.

Nota, Mars est calidus & siccus, & ideò ipse haberet formare crura & brachia, q̃ sunt sicca. Oportet enim, quod

quod calor sufficiēs congreget partes terrestres siccas, si debēt fieri crura & brachia. Nota, quod ex litera habemus, quod caput formatur prius à Marte, quàm cor à Sole. Huius causa est secundumm: edicos quia in capite sunt omnia principia vitæ, ergo primo formatur. Sed Aristoteles ponit, quod cor primo formatur, quia cor fluit ex omnibus membris.

QVarto mense virtus solis aduenit, formas imprimit, cor creat & animæ sensitiuæ motum dat. Et hoc est verum secundum intentionem medicorum, & quorundam astronomorum, tamen secundū intentionem Aristotel. cor inter omnes partes generandas generatur primo, & virtute eius omnia membra nascantur,

addunt enim quidam ad istam partem dicentes, quod Sol est radix totius virtutis vitalis, & tali operationi quartus mensis asscribitur.

Item Philo. propter illum textum asscribunt generationem hominis Soli, dicentes homo generat hominem & Sol, vt dicitur 2. Physi. quia à Sole virtus radicalis dependet. Contra, si sic, sequeretur quod homo deberet dici solaris & cælestis creatura, quia effectus ab eodem denominationem sumit à quo habet entitatem. Dicendum, quod Sol est caussa remota, ideò non sumit denominationem effectus à Sole.

QVinto tempore quædam exteriorum membrorū Venus sua virtute perficit, & quædam exteriora for-

ra format, aures, nares, os, & virgã virilem in masculis, & pudibunda, scilicet vuluam, mamillas, & alia membra in fœmellis: manuum & pedum separationem facit & digitorum, & isti quintus mẽsis aßignatur.

Nota, Venus est beneuolus Planeta, & est virtualiter calidus, ideò perficit membra exteriora, scilicet os & aures, & testiculos, sed videtur qđ testiculi debeant primo generari, quia sunt principalia membra, sicut cor & caput se natura continuè saluat. Dicitur, quod testiculi non sunt ta principalia membra, sicut cor & caput, quia videmus testiculis ablatis, adhuc viuere hominem: sed capite absciſſo & corde ablato, vlterius ibi vitam nõ videmus.

SExto tempore influētia et regnatio Mercurij instrumenta vocis format, supercilia componit, oculos fabricat, capillos crescere facit, & vngues producit. Et isti operationi sextus mensis attribuitur, vnde versus:

Instrumenta nouē, sunt guttur, lingua, palatum,
Quattuor & dentes, & duo labra simul.

SEptimo tempore Luna operationi finem imponit: replēt enim sua humiditate angustias carnis, & aurigenas carnes in superficie complet. Venus verò & Mercurius humiditatem tribuētes toti corpori nutrimentum

tum dant. Et operationi datus est septimus mensis.

Item nota, Luna replet poros carnis, & facit fœtum esse planũ superficie, scilicet in cute. Itẽ si aliquis puer nasceretur in septimo mẽse, ille moreretur, quia non adhuc debitè formatus & consolidatus, ergo, &c.

Posteà influentia Saturni, cui octauus mensis asscribitur. Et ille Saturnus multum infrigidat & siccat, et per consequens stringit fœtum, & ideò aliqui Astronomi ponunt fœtum generatum in octauo mense moribundum vel mortuum esse, vt in sequentibus manifestabitur. Deinde in nono mense dominatur Iupiter,

qui ſua caliditate & humiditate fœtum lætificat: & fœtus qui generatur in iſto menſe, eſt fortis, & benè diſpoſitus, & longæ vitæ, & eſt fortis gratia caloris, & longe vitæ gratia humiditatis.

Hic author ponit in quo mēſe Saturnus habet ſuum dominium, & dicit, quod Saturnus in 8. menſe habet influere. Et nota quod ſi in aliquo membro deficiētes pueri naſcuntur vel generantur cū quatuor digitis in manu, vel cum tribus, hoc eſt, ꝓpter defectum materiæ. Similiter ſi generarentur cum ſex vel cum ſeptē digitis, hoc eſſet ex abundantia materiæ.

EST autem adhuc notandū, quòd membra corporis organici duodecim

decim signis Zodiaci attribuuntur. Primo ergo signum totius sphæræ cælestis est aries, in quo quidem signo, sole existente temperato, fit calidum & humidũ, & tunc est motus ad generationem, & ideò motus solis in arietem dicitur principiũ vitæ, & radix virtutis vitalis, propterea arieti attribuitur caput in homine, & eius conditiones. Nam aries in cælo est dignior pars cæli, quia principiũ diuisionis sphæræ per duodecim signa, sicut caput in homine vocatur dignior pars corporis, & ideò meritò arieti est aßignãdum, & quia sol currens in hoc signo calidũ & humidum natura mouet, & caput in homine

dicitur principium ſpiritus vitalis.

Poſtquã author oſtendit influentiã planetarum & ſtellarum reſpectu fœtus, nunc conſequenter proſeqitur de effectu ſignorum. Nota, Aries eſt calidus & humidus, & correſpondet veri. Ver enim eſt calidum & humidum, & tunc animalia maximè appetunt coitum, quia tunc augmentatur calidum & humidum gratia. Solis exiſtẽtis in Ariete, & maximè in viris tunc eſt appetitus. Propter hoc etiam mater eccleſia ſtatuit ieiunium magis in illo tempore, propter luxuriam illo tempore reſtringendam, qa tunc homines conſtricti hyeme reuertuntur ad vigorem. Vnde verſus.

Marte mares. Februoq; canes, Maio
mulieres.

Nota, Aries habet dominari ſuper

caput

caput in quo vigent omnes potentię animę, pro tanto, quia ipſe Aries eſt principium vitalis operationis, & ſic & caput in quo vigent omnes potentiæ animæ, & ideò medici dicunt qđ virtus vegetatiua corporis eſt in capite principalter determinatè, ſed in corde originaliter. Sed dubium eſt, vtrum vita magis conſiſtat in corde quã in capite. Et videtur quod in capite patet per Auicennam, qui dicit quod vidit Arietem ambulantẽ corde extincto, hoc eſſe non poſſet, niſi vita haberet principiũ de capite. Sed contra hoc eſt Auerroes in 6. Phyſic. qui ipſum deridet, dicens: ſe vidiſſe arietem currere hinc inde abſciſſo capite. Vnde Auer. vult, quod vita principaliter & originaliter ſit in corde, ſed ex conſequẽti in capite. Sed medici ſunt multũ ſenſuales, & hoc ideò,

quia

quia vident in capite esse sensus virtutum, ideò dicunt vitam consistere in capite principaliter, sed nõ est ita, imò in corde. Sed quid dicemus ad authorẽ in littera, qui dicit quod caput est nobilior pars corporis. Dicendum, quòd hoc verum est secundum apparentiam & maiorem operationem spirituum vitalium, quia in eo apparent magis operationes vitæ, quàm in corde. Vnde non dubito, qnin natura mobiliorẽ & meliorem partem corporis collocauit in medio corporis, nam cor primùm est viuens, & vltimùm moriens, hoc nõ esset nisi cor esset principalissimum membrorum corporis.

TAuro quidem collum, humeri & scapulæ Geminis attribuuntur, cancro manus & brachia: leoni

quidem

quidem pectus & cor, & diaphragma: virgini stomachus & intestina, et costæ & lacerti attribuuntur. Et hoc videtur esse medietas corporis secundum cursum medietatis cæli, videlicet, vt à parte septentrionali est annotata. Libra verò secũdam partem corporis respicit, scilicet renes, & est principium cæterorum membrorum. Scorpio verò loca libidinis respicit, tam ex parte viri, quàm ex mulieris. Sagittarius nares, & ea per quæ natura secessum dimittit, et posteriora respicit. Capricornus verò genus & alia inferiora respicit. Aquarius verò tibias respicit. Piscis verò quòd est vltimum, formationes pedum respicit.

ſpicit & Planetas, & ſic breuiter habitum eſt iudicium ex parte duodecim ſignorum.

Hic author oſtendit de alijs ſignis dicens, vt patet in textu. Nota, litera vult in tantùm quod Luna exiſtente in talibus ſignis, quæ reſpiciunt illa mēbra, vt patet in littera in illis membris, non debet fieri minutio ſanguinis Luna exiſtente in aliquo ſignorum.

ET non opinetur aliquis illa ficta fore. Nam fides huius in multis experimentis, valet inueniri: Noſcat ergo experimentum quiuis, quod malum & venenoſum eſt tangere aliquod membrum Luna exi-

na existente in tali signo illius membri, & caussa istius est, quia natura Luna auget humiditatem, quod experimur ad sensum, quod si carnes recentes ponantur de noctè ad radios Lunæ, ibi generantur vermes in carnibus, & illud non semper apparet eodem modo, sed præcipuè in speciali statu Lunæ.

Hic auhtor cōfirmat dicta sua experimenta. Nota, si carnes in plenitudne Lunæ ponerentur ad radios Lunæ, & tunc conuerterētur in vermes, & tunc magis, quā in alio tempore: quia tunc Luna est multum humida. Et ideò dicit author in speciali statu Lunę, & hoc patet si aliquis vulneratus poneretur ad radios Lunæ,

& hoc

& hoc noceret sibi, quia omnes humiditates conuenirent in locum vulneris, & Luna augmentat humiditates, & sic humiditas nimis fiet intensa, sed si ponatur ad radios Solis, non est nocium, quia radij Solis faciunt humiditatē exalare, sic ex istis patet quod semper in plenilunio Mensis maioratur humiditas, scilicet cerebrum, medulla & menstruum, & ideo tunc difficile est studere propter humiditatem cerebri nimis intensam.

VT illud sanè intelligatur, est aduertendum, quod quatuor sunt status Lunæ secundum Albertum in tracta. de statu Solis & Lunæ. Luna verò in prima eius intensione est calida et humida vsq; quo est semiplena, post hoc, nunc dicitur calida & siccæ

quo-

quousque sit plena. Deinde est frigida usque est semiplena in decremento. ultimo verò est frigida usque soli adiungitur, & in statu maximè humectat humida putrefaciendo, ideoque cum Luna augeat in omnibus mēbris humiditatem, tunc lædere membrum ferro est idem, quod grauiter vulnerare, quia malum humiditatem addere humiditati, & sic consequēs augmentatur nocumentum.

Hic confirmat dictum suum. Nota, quod si quadra correspondet aëri, qui est calidus & humidus, & qui generātur in ista quadra, fiunt sanguinei 2. quadra est similis igni calido & sicco, & tunc in illo generantur cholerici 3. quadra correspondet terræ

quæ eſt frigida & ſicca, & tũc naſcun tur melancolici. 4. quadra correſpon det aquę, q̃ eſt humida & frigida, tũc naſcũtur phlegmatici. Et ſecundum hoc dicunt aliqui, quòd ſi carnes po. nerentur ad radios Lunæ, cùm fuerit in 4. quadra, tunc citius conuerteren tur in vermes, quàm in plenitudine Lunæ, quia maximè eſt Lunæ humi. ditas vigoroſa. Nota, ſi aliquis in 4 quadra fuerit, tunc nõ debet trahere ſanguinẽ, nec vulnerari, & maximè in cerebro. Ratio eſt, quia tũc per illã vulnerationem humiditas augmen. taretur nimis, & ideò fieret nociuum in membro.

SCiatis autem ſocij mei, quamuis quædã mulieres cauſſam rei hu- ius occultam ignorant, tamen quæ- dam mulieres benè effectum cogno- ſcunt,

ſcunt, & plura mala ex iſto operantur, vt cùm vir eſt in coitu cum eis, accidit quandoque viris magna læſio & grauis infectio ex infectione membri virilis, per ferrum appoſitum per eas, prout quædã mulieres vel meretrices doctæ ſunt in illa nequitia et in aliĳs. Et ſi fas eſſet dicere, hoc quidem deſcriberem, ſed quia propriũ meũ creatorem timeo, ideò de illis occultis ad præſens nihil manifeſtabo.

Hic ponit quædã notabilia, vt patet in litera. Nota, ꝙ quædã ſunt ita cautæ & aſtutæ, & accipiunt ferrũ & apponũt vuluæ, & iſtud ferrũ lædit virgam, ſed vir non percipit propter nimiã delectationem & dulcedinẽ vuluæ, poſteà tamẽ ſentit, ideò maximè

cauēdum eſt, ne fiat coitus cum men-
ſtruoſis mulieribus, quia exinde poſ-
ſet homo incidere leprā, & quādoq;
in magnam infirmationem: quia vu
tranſeunt à ſingulis mēbris ad teſti-
culos, ideò teſticulis læſis citò poteſ
lædi totū corpus. Vnde dicit Dya. S
mulierē mēſtruoſam ſcienter totum
corpus tuum infectum erit, multum
debilitatum, quod vix infra menſem
verum colorem, & fortitudinem r
habebis, & ſicut liquidum veſtimen
tis tuis adhæret, ſic ille fœtor omni
interiora hominis corrumpit. Dici
venerabilis Hypocrates de naturis h
minum: Mulierem mēſtruoſam no
accedas, quia ex iſto fœtore aër cor
rumpitur, & omnia interiora homi
nis confunduntur. Nota, author t
met Deum ſcribendo ſecreta vſqu
ad vltimum ne aliquis expertus fo

te ma

te malum operaretur per illa secreta.

ITem de quarto statu Lunæ præcipuè possumus effectum declarare prædictum alio experimento, quod sumitur, quod radij Lunæ de nocte subintrantes & peruenientes ad caput dormientis, faciunt dolorem capitis & fluxum reumatis. Et caussa huius dicta est prius.

Hic ponit aliud experimentum de 4. statu Lunæ, nota quòd caussa huius est, quia tunc Luna est multum humida, & quia reuma causatur ex superfluitate humiditatis, ideò facit catarrum, vnde versus, Ieiunes, vigiles, faciens sic reumata cures. Et quia humiditas Lunæ perturbat humiditatem cerebri, & augmentat ipsam,

gratia huius augmentationis fit fluxus per nares, & si tunc illi radij inuenirent vulneratum, vsq; ad mortem læderent ipsum. ideò vulnerati præseruandi sunt à radijs Lunæ.

DE INFLVENTIIS Planetarum. Cap. III.

POst hoc verò ad influentias Planetarum (quos antiqui vocauerunt deos naturæ super hominem ex parte corporis & animæ) nunc conuertamur, & cætera.

Postquam verò author ostendit, quomodo per planetas habet formari fœtus, hic ostendit quomodo isti planetæ se habent ad fœtum ex parte animæ, vel corporis, vel simul. Nota, quod planetæ benè dicuntur dij

dij naturæ. Ratio, quia natura regitur ab ipsis, sicut regnum à rege. Vnde totus ille mundus sensibilis, cõtiguus est à superioribus lationibus, vt tota virtus eius inde gubernetur. Sed diceres, si planetæ sunt dij naturæ, quid tunc facit cælum stellatum: Dicitur quod hoc est caussa vniuersalis naturæ & vniformis, sed planetæ diuersificant effectũ secundum eorum motum, vnde planetæ dicũtur à planos Græcè quod est planum, siue error Latinè, non quod in se errẽt, sed quia ex eorum motibus, fiunt diuersi errores in mundo & in effectibus.

SAturnus qui est superior, obscurior & grauior & tardior aliјs planetis cælestibus facit natũ qui sub eo nascitur, fuscum in colore ex parte corporis, & planum in capillis ni-

gris & duris, & caput turbidum & benè barbatum, & talis homo continet ſubtileus pectus & habet ſciſſuras in calcaneis figuraliter, & hoc eſt ſecũdum diſpoſitionem figuralem. Secundum verò animam malus eſt, multum perfidus & malitioſus, iratus, triſtis, & malignæ vitæ, fœtida diligens, & non eſt luxurioſus, & in pluribus Venerem minimè diligens, imò naturaliter abhorret: vnde breuiter notandum, quod ſecundum intentionem magiſtri mei in illa ſcientia experti, quicunq; natus fuerit ſub Saturno habet omnes malas diſpoſitiones corporis.

Hic authoꝛ proſequitur intentum ſuum

ſuum. Et diuiditur in ſeptem partes ſecundum quod ſeptem ſunt planetæ. Nota, quod Saturnus eſt ſuprem9 planeta, & complet curſum ſuum in 30. annis, ita quod redit ad eundem punctum Zodiaci à quo incidit. Et ſecundum Ptolomæū, & magiſtrum Rabimoyſen, Saturnus eſt planeta ſupremus & maximè diſtat à terra, ita quòd ad illam partem vbi tangit ſphæram Iouis, homo veniret à terrā in quinque millibus annorum & in ſeptingentis, & triginta quatuor annis, & in ſeptuaginta ſeptem ſeptimanis, & in tribus diebus, ſuppoſito quod dieta hominis eſſet decem miliaria. Et ſecundum aſtronomos Saturnus eſt tantę magnitudinis, quia eſt nonagies maior, quàm tota terra, Item dictum eſt in litera quòd Saturnus eſt multum tardus in motu ſuo

hoc debet sic intelligi, quod in tempore lõgiori complet cursum suum. Vnde Saturnus est benè trigesies maior sole, quantum ad suum orbem, & sicut Sol pertrãsit suum orbem motu proprio per Zodiaci signa in vno, sic Saturnus in 30. annis, & sic mouetur ita velociter sicut Sol. Verbi gratia: Si duo homines ambularẽt, vnus per triginta dies, perambularet triginta miliaria, alter vnum miliare, tunc alter, quia ambulat vnum miliare, ambulat citius, non tamen velocior est in motu, eo quod in æquali tempore pertransit de spatio secundum philosophum sexto Physicorum. Itẽ nota, quod litera dicit, Saturnus facit natum suum fuscum in colore. Ratio est, quia Saturnus est similis terræ, quia est frigidus & siccus, obscurus & niger, & virtualiter facit

natum

natum obſcurũ, item facit natum pi-
lis duris, quia eſt terreſtris cõplexio-
nis, & ideò in fœtu humores multos
cauſat & groſſos, à quibus generãtur
groſſi pili. Itẽ natus eius eſt triſtis, qa
melãcholicæ cõplexionis, virtualiter
melãcholici ſunt triſtes, quia ſemper
inclinant ſe ad terrã. Item natus eius
eſt piger in inceſſu, qa ipſe eſt grauis
ſicut terra, & ideò difficulter mobilis
Itẽ ipſe nõ appetit coitũ, quia eſt ſic-
cus, & ſi vult appetere, poſſet vti cali-
dis benè cõditis, humidis cibarijs. Itẽ
ille natus ſemp eſt inuidus & pfidus,
quia nullũm habet gaudiũ. ſed ſemp
melãcholizat & eius ſomnia vt plu-
rima fiũt vera, ſicut videmus fatuos,
qui prędicũt ſępè futura per phanta-
ſias & melancholias, & ipſe ſemper
cupit ſedere in angulo ſolitarie. Item
nota, littera dicit, quod ipſe habet
ſciſſu-

ſciſſuram in calcanei, id eſt, diuerſiones in pedibus circa anteriorem, partem, ſicuti equi: & calcaneus eſt vna pars pedis in anteriori parte, qua primò terram calcamus, &c.

IVpiter verò, ſtella regalis exiſtēs, pia dulcis & lucida, temperata & proſpera, facit natum optimū, quia nato ſub eo dat faciem pulchram, oculos claros, & barbam rotundam. Et ſigurat duos dētes ſuperiores magnos & æqualiter diuiſos. Et dat homini colorem album rubeo permixtum in facie, & facit longos capillos, ſecundum animam verò facit natum bonum, et honeſtum, ac modeſtum, et erit longæ vitæ, diligens honeſtatem, diligensq; veſtimenta pulchra & ornata,

nata,

nata, & dilectabiles sapores ei placent, & erit misericors, largus, iucundus, virtuosus, et verax in sermonibus, incedens honestè & multum pròspicit in terram.

Ponit de secundo Planeta, qui dicitur Iupiter, vnde secundum astronomos complet cursum suum in 12. annis, ita quod sub quolibet signo moratur ad vnum annum, vnde secundum Astronomos Iupiter multum distat à terra, quia ad illam partem vbi est propinquior terræ, homo veniret de terra in duobus millibus annorum, & in D.XXVI. annis, & 4. septimanis, & 5. diebus, supposito, quod dieta esset 10. miliaria: & magnitudo eius est talis, quod quinquagesies est maior terra. Item Iupi-

ter dicitur fuiſſe ille, qui expulit patrē à regno, ſic Iupiter expellit operationē Saturni, quia ſibi cōtrarius eſt per totum, vt patet in litera: quia ſecundū Aſtronomos, qui naſcitur ſub Ioue, perueniet ad multos honores, facit ad faciem pulchrā, & facies eſt nobilior pars corporis. Vnde Iupiter plus laborat in facie, q̄ in alijs membris, & facit hominē album rubedine permixtū, quia ille color eſt pulchrior inter alios, q̄ eſt ſanguineus. Item facit barbam rotundā, quia rotūda figura eſt nobiliſſima figura, ex ſecundo de Cælo. Et ideò caput pueri rotundum, eſt diligēdum, ideò nutrices ſolent cōprimere & rotundare facies, & capita puerorum. Item facit capillos longos, quia facit natum calidum & humidum: humiditas enim cū calore eſt cauſa longitudinis pilorum,

rum, vnde pilus est superfluum & residuũ humiditatis, quod exit per poros. Et qui citò barbescunt sunt bonę complexionis. Item natus sub Ioue, est bonus secundum animã, fidelis & addiscens, & coitum appetens, & benè appetens gratiã caloris, potens in opere gratia humiditatis sufficientis, & benè capit singula quę audit, quia habet spiritus habiles & satis humidos, quia humidus benè recipit, quia calidus benè delectatur. Et non est piger, ideò spiritus sensuum exteriorum deferunt species sensibiles ad virtutes interiores animæ, scilicet ad virtutem imaginatiuam, cognitiuam & ratiocinatiuam.

MArs cùm sit intẽperatus in caliditate & siccitate secũdum

hoc facit natum suum rubei coloris, cum quadam adustione & obscuritate. sicut videtur in his, qui paßi sunt à Sole, & habet paruos capillos, & paruos oculos, totum corpus habet curuum & grossum aliqualiter: Secundum animam verò fallax, inconstans, inuerecundus, irascibilis, proditor, discordias & bella seminans, & superbus erit.

Hic exequitur de tertio planeta qui dicitur Mars. Nota, quod Mars mouetur taliter sub Zodiaco, quod cõplet cursum suum in duobus annis, & distat à terra sic, quod ad illã partem vbi propinquior est terrę, homo venerit in CCCC. & C. annis, & II. septimanis, & quatuor diebus, supposito, quod dite eius esset nouem

miliaria. Item nota, caliditas & ſicci-
tas ſunt cauſſa aduſtionis & criſpi-
tudinis crinium, vnde nota, nati ſub
Marte, habent paucos crines cauſſa
ſiccitatis, & habent curuos ſeu criſ-
pos crines gratia aduſtionis. Iſta ap-
parẽt, quia videmus cum calamiſtro
ſummo calefacto crines criſpantur:
patet etiã quod criſpitudo crinium
arguit iracundiam. Item natus ſub
Marte eſt rubei caloris, cum quadam
obſcuritate, quia color rubeus cau-
ſatur ex eo, quia calidum agit in hu-
midum, & conſumẽdo humidum re-
liquit ſiccum, ſicut videmus quando
debent comburi lateres, quod ante
combuſtionem non ſunt rubei, ſed
poſtea conſumpto humido efficiun-
tur rubei. Et iſti nati habent paruos
oculos, quia oculus eſt membrum, in
quo viget humiditas, quia oculus eſt

aqueæ naturæ ab extrinſeco, ſecundo de Anima, quod patet, ſi læditur, exit aqua, & Mars eſt calidus, & ſiccus, ideò nō poteſt formare magnos & pulchros oculos. Item Mars inducit bella, quia exiccat cerebrum, & cor incendit, & ſic ira generatur circa cor. Vnde ira eſt accenſio ſanguinis circa cor, & ideò Mars ſecundum antiquos vocabatur Deus belli. Item eſt fallax. Ratio, quia eſt ſiccus & calidus, & ſic ſemper eſt iracundus, & cogitat de malo, vt fallat homines, & modicum poteſt, quia caret humiditate.

SOL quidem regalis ſtella exiſtens lumen mundi & oculus vocatus, natum ſub eo facit carnoſum & faciem pulchrā & oculos magnos, co-

lorem

lorem album cum quadã rubedine, benè barbatum, & longos capillos. Secũdum animam verò, vt quidam scribunt, facit Hypocritam & malum, iustum in exteriori parte apparentem, & facit homines multum scientes secundum aliquos. Sed inueni aliquos dicentes, quòd natus sub illo Planeta est regularis, religiosus, profundæ deuotionis, sapiens, diues, diligens bonos, deprimens malos.

Sequitur de quarto planeta, qui dicitur Sol. Vnde Sol de sua natura est planeta calidus, & ideò influit nato sub eo calorem, & est siccus, sed temperate. Sed dices, si Sol est siccus

ſicut Mars, quare nõ influit eundem
effectum. Dicendum quod propte
caliditatem & ſiccitatem Sol virtua
liter eſt humidus, & non ſiccus, niſ
temperatè. Item, Sol ſecundum anti
quos dicebatur pater deorum, qui
Sol eſt principiũ vitæ, id eſt, influen
eſſe omni rei, ita quod Sol per eiu
acceſſum ad hemiſpherium noſtrun
influit fertilitatẽ, & generationem
& poſt eius receſſum videmus flore
areſcere, & terram fieri aridam, & i
quolibet ſigno manet quadragint
dies, & curſum ſuum perficit in vn
anno, motu proprio & naturali. E
ſecundum Aſtronomos tãtum diſta
à terra, quod ad illam partem, qu
propinquior eſt terræ, homo venir
in CCCC. & 30. annis, & 26. ſeptim
nis, & duobus diebus, ita quod die
eius eſſet decẽ miliaria. Item natu

ſi

ſub Sole, eſt Hypocrita: & dicitur ab hypo, quod eſt ſub, & criſos aurum, quia habens malum ſub auro, id eſt, ſub bona apparentia, verſus. Omnis hypocrita facie tenus eſt heremita, Mente licet tacita latens anguis aconita. Item Sol calefacit temperatè, & ideò facit natum ſub eo magnæ ſapientiæ, quia calor ſaltē moderatus, eſt inſtrumentum operandi virtutes animæ, quia calor facit ſpiritus agiles & promptos. Item dicūt quidem. Natus ſub ſole libenter vult mitti in exilium, quia amabilis eſt & iucundus: ideò Deus prouidet ſibi de omni bono. Item Sol ſecundum Ptolomæū in Centiloquio ſuo dicitur eſſe octies maior, quàm tota terra.

VEnus eſt ſtella beneuola, & facit natum pulchrum, & maximè

ſicut Mars, quare nõ influit eundem effectum. Dicendum quod propter caliditatem & ſiccitatem Sol virtualiter eſt humidus, & non ſiccus, niſi temperatè. Item, Sol ſecundum antiquos dicebatur pater deorum, quia Sol eſt principiũ vitæ, id eſt, influens eſſe omni rei, ita quod Sol per eius acceſſum ad hemiſphęrium noſtrum influit fertilitatẽ, & generationem: & poſt eius receſſum videmus flores areſcere, & terram fieri aridam, & in quolibet ſigno manet quadraginta dies, & curſum ſuum perficit in vno anno, motu proprio & naturali. Et ſecundum Aſtronomos tãtum diſtat à terra, quod ad illam partem, quæ propinquior eſt terræ, homo veniret in CCCC. & 30. annis, & 26. ſeptimanis, & duobus diebus, ita quod dieta eius eſſet decẽ miliaria. Item natus
ſub

ub Sole, est Hypocrita: & dicitur ab
ypo, quod est sub, & crisos aurum,
uia habens malum sub auro, id est,
ub bona apparentia, versus. Omnis
ypocrita facie tenus est heremita,
Mente licet tacita latens anguis aco-
ita. Item Sol calefacit temperatè, &
deò facit natum sub eo magnæ sa-
ientiæ, quia calor saltē moderatus,
st instrumentum operandi virtutes
nimæ, quia calor facit spiritus agi-
es & promptos. Item dicūt quidem.
Natus sub sole libenter vult mitti in
xilium, quia amabilis est & iucun-
us: ideò Deus prouidet sibi de om-
i bono. Item Sol secundum Ptolo-
næū in Centiloquio suo dicitur esse
ēties maior, quàm tota terra.

VEnus est stella beneuola, & facit natum pulchrum, & ma-

ximè oculis & superciliis carnosum mediocris staturæ: secundum animã verò blandum, facetum, eloquentem musicalia diligentem, voluptatem, gaudium & choream desiderantem, ornatum corporis diligentem, & suauiter incedentem.

Prosequitur de 5. planeta, qui dicitur Venus. Vnde Venus habet plura nomina. Primo dicitur Venus à venerando, qa antiqui venerabantur eam causa amoris. Etiam dicitur Lucifer, quia de mane lucem indicat, quando Solem præcedit: secundo de vespere dicitur Hesperus, quia vesperum de nocte indicat, Solẽ tamen sequendo, & habet colorem candentem & fulgentem inter sydera, & complet cursum suũ in CCC. & tribus octo diebus,

bus, & Venus in magnitudine, ſicuti vna pars de viginti octo partibus terræ: & ſecundū Aſtronomos tantùm diſtat à terra, quod ad illam partem, vbi propinquior eſt terræ, & homo venit & in ſexaginta quinque annis, & XX. ſeptimanis, & vno die ſuppoſito quod dieta hominis eſſet decem miliaria. Nota, Venus eſt planeta calidus & humidus virtualiter, & facit natum luxurioſum, & pulchrū, quia gratia humiditatis facit ipſum poſſe in opere. Item facit natum diligere muſicalia, quia muſica eſt vtilis pro cantantibus & amatoribus, quia carmina confortant amorem. Item nota, ſuppoſito quod Venus & Saturnus venirent ſecundum oppoſitum, tunc natus illo tēpore non eſſet omninò malus, nec omninò bonus, ſed medio ſe habere modo: quia bonitas

Veneris retardat malitiam, Saturni, quantum poteſt, & ſic facit medium.

MERcurius, quem Aſtronomi ſolent aſſequi, aſſerunt & eius radios contrahi, facit natum corpore gracilem, ſatis paruæ perſonæ, barbæ pulchræ & raræ. Secũdum animam verò erit ſapiens & ſubtilis, philoſophiam diligens & ſtudium, & erit bonorum morum & perfecti ſermonis, & ille multos acquirit amicos, et non multum fortunatus. In eo tamen bona conſilia vigent, verax, & nullius perfidiæ, expers infidelitatis, & inſcius, et non conſcius, id eſt, ſocius in malo.

Hic exequitur de ſexto planeta, qui dicitur

dicitur Mercurius. Nota, quòd Mercurius semper graditur cum Sole, & nunquã ab eo distat amplius, quàm triginta gradibus. Colorem habet radientem, raró propter vicinitatẽ Solis videtur, sed tamẽ in meridie meridiante speculo videtur. Et dicitur Mercurius, quasi mercatorũ kyrios, id est, Dominus, quia mercatores indigent eloquentia, vnde Mercurius dicitur deus eloquentiæ, & complet cursum suum in trecentis, & triginta tribus diebus, ita quod modicum minus, quàm per annum, & quantitas Mercurij est sicut vna pars de viginti duabus millibus partibus terræ, ideò stella est parua. Litera dicit, quòd Mercurius contrahitur, à radijs Solis. Ratio est, quia continuè mouetur sub Sole, & propter radios Solis videri non potest: quia maius
 lumen

lumē offuſcat minus. Item natus ſub eo diligit philoſophiā, quia facit natum ſubtilem ſecundum animā, ideò diligit ſubtilia. Item Mercurius facit hominem loquacem, multas patitur infirmitates, eſtq; ipſe boni conſilij.

Luna cùm ſit velocioris motus, facit natum vagabundū, ſermone verum, nullius ſeruitij, iucundum, & mediocris ſtaturæ, et habet inæquales oculos, ſcilicet vnū altero maiorem.

Exequitur de vltimo planeta, qui Luna dicitur. Septimo nota, quod Luna eſt velociſſimi motus, ideò natus eius eſt vagus, nec poteſt durare in aliquo officio vel ſeruitio. Et quod Luna eſt velociſſimi motus, patet, q̄a quāto planeta eſt inferior, tanto citius mouetur, quia Luna cōplet curſum

ſum ſuum in 27. diebus, & 7. horis. Secundum Aſtronomos tantùm diſtat à terra, quod ad eam partem vbi propinquior eſt terræ ad concauum orbis Lunæ, homo veniret in 12. annis, & LVIII. ſeptimanis, & tribus diebus, ſuppoſito, quod dieta eius eſſet decem miliaria cum dimidio. Nota, quòd Luna habet lumen à Sole, & quando currit cum Sole habet maiorem vigorem & vim, & in nouilunio, & in quolibet mēſe anni complet curſum ſuum per 12. ſigna. In Luna videmus maculam, & cauſſa huius eſt per Commenta. ſecundo de Cælo, quia Luna eſt corpus rotundū & rarum & denſum ex nubibus, & ideò in medio propter raritatem nō poteſt reuerberare lumen Solis, & penetrat ipſum in medio, & per hoc patet obſcuritas.

ET sciendum quòd omnes stellæ,
& aliæ partes corporis supercæ-
lestis illa officia dininitus exequun-
tur, & semper sic agunt, & sic nun-
quam expediuntur, quantū ex parte
eorum, & ideò fas est dicere secun-
dum ea, quæ dicta sunt, omnia infe-
riora à superioribus reguntur, & id-
eò illa quæ diuino sacrificio & bestia-
li immolatione, & alia, quæ in mun-
do sunt, non possunt remouere actio-
nem corporum supercælestium dan-
tium vitam & mortem.

Hic author ponit vnum notabile, quod prius dictū est, quod natus sub diuersis Planetis, diuersimodè regitur & pducitur. Diceret aliquis, quomodo, quare, vel per quem sunt stel-

læ ſic ordinatæ: Reſpondetur, quod per diuinam naturam talis ordinatio facta eſt. Deus enim ſic ordinauit dominia planetarum, & illud patet duodecimo Metaphyſicorum. Et author vult, quòd per ieiunium & ſacrificium beſtiarum, non poteſt remoueri planetarũ curſus. Illud probatur, quia motus cæli ſemper eſt vniformis & regularis, ſeptimo Phyſicorum, & ſemper inuariabilis. Sicut ergo Deus inſtituit ab æterno, vel in æternum permanebit. Sed contra, Sapiens dominabitur aſtris, ſecundum Ptolomæum & Theologos: & hoc nõ eſſet, niſi curſus planetarum & effectus impediri poſſent. Reſpondetur quod ſapiens ſic dominatur aſtris. Quando videret aliquem effectum Saturni de neceſſitate, vt frigiditas, tunc poteſt ſe cauere à nocumento,

mento, sed non potest impedire eorum effectum simpliciter, quando ita semper agãt. Et author loquitur naturaliter, cùm dicit per sacrificia non potest remoueri effectus planetarũ, quia Theologus tenet ibi oppositam partem, quia omnia sunt in potentia Dei, & Deus agit liberè, & sæpè exaudit orationes fidelium.

Ex istis verbis sic fortè aliquis crederet me sic cadere in duplici peccato. Primo quidem, quia statim visa superficie verborum, cõcluderet ex eis verbaliter, omnia de necessitate venire. Secundo quod me occultorem Christianæ fidei vellet dicere: sed quia declaratio amplior est in hac parte, ideò eam omittimus. Et de illis plane-

planetis & viriliter de superioribus corporbus cælestibus, quo ad influentiam respectu inferiorum in tantum dictum est. Est autem notãdum, quòd aliquando plures fœtus nascuntur in matrice, hoc autem est per segregationem seminis in ipsa matrice, quia matrix habet cellulas in se: cùm autem in quamlibet cellulam recipitur materia, fœtus ibi fiunt multi.

Hic respondet cuidam quæstioni, quia aliquis posset contradicere authori. Ex dictis namque patet, quod omnia ex necessitate veniunt, quia eueniunt iuxta cursum planetarum, & ille non potest impediri secundum authorem. Vnde omnia benè eueniunt ex necessitate conditionata,

sed

ſed abſoluta : hoc declarat, quilibet effectus, qui de neceſſitate euenit ſtantibus ſuis cauſſis neceſſarijs & infallibillibus, vt dicit Ariſtoteles ſecundo Poſteriorum : ſed quia maior quandoq; eſt indiſpoſita, ideò eorũ effectus impediuntur per accidens: & ſic ſuppoſito, quod virtus planetarum in tali ſigno indicat mortem, tamen adhuc homo per remedia poteſt conſeruari: & ſic materia non eſt diſpoſita ſeu apta ad talẽ effectũ. Ex illo patet error illorũ, qui dicunt oĩa euenire de neceſſitate cõſtellationis.

DE GENERATIONE animalium imperfectorum. Cap. IIII.

VT autem ea, quæ dicta ſunt lucidiori lumine cognoſcantur, & quo-

& quomodo aliquando plures fœtus fiant in matrice & plures pueri nascātur, sicut duo gemelli, oportunum est modicum transgredi ab hominis generatione, & videndū est de generatione animalium imperfectorum, quæ non ex semine, sed putrefactione generantur. Iuxta quod notandum, quòd illa animalia imperfecta, sicut muscæ & similia, non semper eodem modo generantur, sicut perfecta animalia, quia per decisionem seminis non generantur, sed ex putrefactis, vt patet quarto Metaphysicorum.

Caput quartum, in quo author agit de formatione fœtus in vtero & primò facit digressum à proposito. Secundo regreditur ad propositum,

vbi respondeamus, quòd muscæ & araneæ sunt animalia imperfecta: nō sunt de perfectione vniuersi, non tamen sunt omninò frustra, quia natura ipsa ordinauit, vt malos humores absorbeant, vt eo melius homines à malis humoribus præseruarentur.

VTrum autem animalia eadem ex semine vel sine semine generantur, dubitatio est apud plures, Opinio enim Auicenn. libro de diluuijs est, quòd eadem animalia ex semine & sine semine generantur: & hoc declarat, quia diluuium fieri potest adhuc vniuersale & in tali diluuio corrumperētur omnes viuentes, corruptis autem omnibus viuentibus influentiæ in cadauera mortuorum

quæ putrefacta ſunt, & tunc ex virtute cœli generabuntur eadem, quæ prius fuerunt, ita quod vnum generabitur ex putrefactis, & aliud per decisionem ſeminis ſibi ſimile generabit in ſpecie: igitur eadem ex ſemine & ſine ſemine generabuntur. Et declarat poßibilitate huius ad ſenſum, dicens: Capiantur capilli mulieris menſtruoſæ, & ponantur ſub terra pingui vbi iacuit fumus tempore hyemali, tunc in vere ſiue æſtate quãdo caleſcent calore ſolis, generabitur ſerpens longus & fortis, ille vltrò generabit ſibi ſimilẽ in ſpecie, per deciſionẽ ſeminis. Et illud idẽ declaratur in mure, quia tẽpore ſuo quidam

mus erat factus ex putrefactione, & ille vltra sibi generauit similē in specie ex semine. Plures possent adduci rationes, sed prædicta sufficiunt, quia longum esset omnia accidentia ad illam materiam enarrare.

Hic author mouet dubium. Primò ponit opinionem Auicēnæ & rationes. Secundò reprobat illam ibi breuiter. Ad illā opinionem nota, quòd Auicenna posuit datorē formarum, vt per Comment. 12. Metaph. & 4. Et ideò ipse vltra posuit, ꝙ virtus diuina mediante motu planetarum possit infundere formas, & dare esse, tunc vltra putrefactione rebus generatis, illa vtraque generant sibi similia, sicut posuit, si virtus Solis in terra producit plantam, quòd illa me-

diante

diante fructu & limine posset producere aliam plantam. Notã, quòd crines mulierum menstruosarum sunt multum humidi, grossi & venenosi, & ideò si ponantur sub pingui terra in hyeme, generabũtur humiditates, & venenositates per Solis virtutem, & possunt verti in serpẽtes. Sic dicitur basiliscus fieri artificaliter in fimo ex ouo. Vnde fimus est terra pinguis, aruinata humiditate repleta, ideò facit aliquid fructificare, vnde in terra arida & sicca illud non habet veritatem. In hyeme fimus ab intra est humidus & calidus sufficienter, quia frigus circumstans non permittit calorem innatum exhalare & recedere. Nota, quòd mus qui generatur ex putredine terræ, est grossior alio mure generato per decisionem seminis, & ille habet caudam maio-

rem, & est multum venenosus, quia materia fuit putrida valdè ex qua pductus est. Item Auicenna posuit quendam vitulum cecidisse de cælo, quem dixit generatum fuisse in aëre ex putrefactione.

X

SED *breuiter ad illam opinionem dicendum est, quod ipsa non est vera. Ratio est, quia secundum Philosophum 8. Physic. sicut aliquis habet propriam materiā, sic proprium habet agens, quia tali materiæ est talis forma, quia alius est actus materiæ, & alius est actus formæ, vt dicitur 8. Metaph. & cùm illa animali habent diuersas formas, ergo & materias & per consequens diuersa agentia & generantia habebunt.*

ren

tentio enim Philoſ.8.Phyſic.eſt. quòd eadē animalia ſaltem ſecundum ſpeciem poſſent fieri ex ſemine, ſicut ſanitas quandoque fit ab arte, quandoque à natura. Sed in hoc differt ab Auicenna, qui ait, quod nunquam animalia perfecta ſine ſemine fiant: ſecundum autem Philoſo. hoc non eſt verum: differt etiam ab eo, quia ſecundum doctrinam Phil.1. Methæo. Diluuium vniuerſale eſt impoßibile apud naturā, tam per ignem, quàm per aquam. Et hanc rationem ponit Albertus quod diluuium ex conſtellatione humectante, ideò ſi conſtellatio humectans reſpicit vnum partem terræ, tūc alia oppoſita terræ reſpicit

aliam partem, scilicet cõstellatio desiccans. Et quantum vna humectat in vna parte, tunc alia discat in alia parte, ideò impoßibile est, quod dicit Auicenna.

Hic improbat opinionem Auicennæ. Et non ratione Commentatoris probando, quod generatum ex semine, & sine semine, differũt specie, sic quod agẽs est diuersum, & recipiens diuersum, & sic receptum erit diuersum, sed à propagatis, & à putredine generatis, sic est, quod materia est alia scilicet semen & putredo, igitur, &c. Item agentia sunt duplicia, sicut virtus Solis, & stellarum cum calore incorporata in putrefactis ab vna parte, & agentia à quibus semina deciduntur ab alia parte, scilicet in propagatis: sic illi duo mures differunt specie,

specie, & si serpens sit, generatur per decisionem seminis, illi differũt specie: Nota, quòd est impossibile fieri diluuium vniuersale, quia planetæ non possunt sic concurrere, sed benè fit diluuium particulare. Vt si omnes planetæ frigidi concurrerent in hoc frigido signo piscium, quia illud signum est summè frigidum, ideò contingere posset, quod diluuium tunc generaretur in vna regione, quàm illud signum respicit, & sic non posset fieri nisi miraculo se diluuium. Legitur enim ꝙ factũ fuit diluuium vniuersale propter malitiam hominum, de illo nihil hic ad propositum, cùm naturaliter loquamur. Ex dictis nota, per experientiã videmus, quod tempore hyemali in vna regiõe plus generatur de aqua, & in regione opposita, vbi est æstas, plus generatur

de aëre & igne, secundum cursum planetarum.

REspõdeamus & dicamus, quod quædam sine semine generantur, & caussam huius generationis reddit Philo. 4. Methaeorum dicens: Calor disgregans corpus mixtum, facit per hoc quod subtile extrahit, & relinquit grossum: & non est absolutè calor, sed est virtus constellationis cælestis. Et Philosophi intentio est, quod materia, ex qua animal sine semine nascitur, est aliqua humiditas subtilis, in qua quidem calor naturalis sæpè agit ex parte cæli, qui dum proportionatus est materiæ, in quam quidem materiam forma talis debes intro-

introduci, hanc humiditatem calor cælestis iam dictus, segregat à qualibet parte grossi terrestris. Et secundũ intentionem Philosophi, 7. Methæorum hæc generatio est vniuoca, saltem virtualiter, non autem formaliter. Per hoc soluitur dubitatio, quam quidã faciunt, dicentes: Omne quod generatur vniuocè, ex sibi simili generatur in specie. Verum est, at formaliter aut virtualiter, vt iam dictum est. Circa hoc nota, quod ex eadem materia plura animalia imperfecta nascuntur, vt qui ex stercore nascuntur muscæ, vespæ, & plura alia, & diuersi coloris & figuræ, & similiter scarabæi.

Hic soluit dubitationē, & respon-
det secundum intentionē suam. No-
ta, quòd secundum Albertum talis
est modus generationis animalium
ex putredine, quia calor Solis quan-
do protenditur vsque ad materiam
putridam, tunc extrahit humidum
subtile ab illa materia, & generantur
quædam pelliculæ, ita quod calor
interior nō permittitur exire, & tunc
virtute solis ille calor, qui est in ma-
teria putrida, petit exitum, & impe-
ditur, & ex tali motu sursum & deor-
sum generatur quidam spiritus pul-
sans, mediante quo spiritu vita pro-
ducitur in tali materia. Et si quæra-
tur, vtrū ille spiritus pulsans sit sub-
stantia vel accidēs. Dicendum, quod
est substantia, quia mediante virtute
formatiua ille spiritus agit, & quia a-
gens non nisi mediante spiritu sub-
stantiam

ſtantiam producit, ideò neceſſe eſt illum ſpiritum produci, ideò neceſſe eſt illum ſpiritum eſſe ſubſtãtiam, & ille ſpiritus eſt corpus ſubtile, generatum ex ſubtiliori parte materiæ mediante putredine. Sed dubitatur vtrum ille ſpiritus ſit animatus vel inanimatus. Dicendum eſt quod ille ſpiritus nõ eſt formaliter animatus, ſed virtualiter, quia educit animam viuentis effectiuè de illa materia putredinali. Et ideò Auicenna in 12. Metaphyſicorum, in illa digreſſione vbi improbat Auerrhoim, Platonem, & Themiſtium, quod ex putredine generantur ranæ. Sed author dicit calor Solis attrahit humidum à putredine. Probo per experiẽtiam. Accipio vnum murem putredinalem, & ponam in locum vbi ſunt radij ſolares in vigore, inuenio, quod calor

solis facit exhalare totam materiam
muris ita quod nihil remanet ibi, nisi
pellis. Nota, ꝙ generatio 6. Metaph.
diuiditur, & quædā est vniuoca, quæ-
dā æquiuoca. Aequiuoca est, quando
formaliter generans & genitū diffe-
rūt specie, vt si generatur mus de ter-
ra, &c. Vniuoca est quādo generās &
genitū cōueniunt in specie, vt homo
generat hominē vel equus equum. Et
ex illo soluitur dictum Phi. 6. Metap.
quando dicit: omne quod fit, à simili
suo in specie fit. Verum est de genera-
tione vniuoca, sed nō ęquiuoca. No-
ta, ꝙ animalia generata ex putredi-
ne, nō habēt semper eundē colorem,
speciē, vel figurā. Ratio est, quia ista
animalia differūt specie, modo quæ-
cunq; differunt specie, etiā dicuntur
differre figura, & in colore naturali,
quia ista consequuntur formam.

Caussa

CAussa autem diuersitatis illorum animalium est diuisio seminis in matrice, & illud est verum principaliter in animalibus perfectis. Et est notandum, quod in matrice mulieris plures sunt cellulæ, quando tunc semen decisum à patre sic colligitur, quod in vnaquaque cellula matricis pars seminis sic recipitur, tunc est modus generationis plurium fœtuum, & ille modus generationis respectu animalium imperfectorum accipitur simile, ita quod ibi inest aliquid loco matricis, et aliq̃d seminis. Et ideò talis humiditas diuiditur per loca eductionis fœtus in putrefactis, ideò multiplicantur talia animalia.

*Et caussa similitudinis talium ani-
malium, similitudo humidi educti de
corpore in partes homo genas & di-
uersitas speciei talium animalium
sumitur per oppositum, scilicet per
humidum eductum in partes hetro-
geneas.*

Hic author infert caussam, quare
aliquando plures pueri nascuntur.
Vnde plures sunt caussæ plurimum
fœtuum particularium. Prima est di-
uisio seminis in cellulas, & non est
sufficiens, quia expertum est obstetri-
ces, quod semel vna domina peperit
massam carneã, continẽtem septua-
ginta figuras hominũ, modò certum
est quod non sunt tot cellulæ matri-
cis. Secunda caussa est abundãtia se-
minis, & tũc diuiditur, & spargitur,

& fiunt plures fœtus. Tertia caussa est, quia quãdo mulieres in coitu nimis mouent se, & tunt circũdisspergitur semen, & fiunt plures fœtus.

QVòd autem quædam animalia generata sunt longa & stricta, & quædam breuia, hoc est ex diuersitate complexionis humidi, quia ex cholerico calido & sicco generatur corpus longum, strictum, & gracile, eò quòd calor in eo multum extenditur. Ex *flegmatico, frigido & humido generatur animal breue et latum, quia humor aqueus est multum dilatabilis, & frigiditas non multum extendit ipsum. Sed ex sanguineo calido et humido generatur animal medium inter longum, & breue propter*

calidum & humidum temperatum. Sed ex melancholico generatur animal ſtrictum & breue : quia frigiditas non permittit ipſum extendi, & ſiccitas non permittit ipſum dilatari. Ex cholerico autem accidentali, & aduſto, generatur animal longum & valdè gracile, quia feruor caloris eius multum extenditur, & ſiccitas modiata & moderata attenuatur. Et eſt notãdum quòd cholericus eſt crocei coloris, vt frequentius, & ſanguineus rubei coloris, melancholicus nigri coloris, & flegmaticus albi coloris. Et quorum natura permixta fuerit, horum & qualitas & color neceſſariò permixtus erit. Sic ergo hoc

hoc capite habemus modum generationis animalium imperfectorum ad similitudinem perfectorum, & quomodo plures fœtus simul fiunt, tam in perfectis, quàm in imperfectis, & quare aliquod animaleſt longum & aliquod breue, aut quare talis coloris vt frequentius.

Hic author oſtendit cauſſam, quare quædam, animalia generata ſunt longa, & quædam breuia, vt ſatis, patet in textu. Nota, quòd nullus homo ſit purus cholericus, flegmaticus, ſanguineus, vel melancholicus, ſed omnes ſunt mixti, ſed vnus benè plus habet de ſanguine, quàm alter, quia nũllum eſt animal in quo elemẽta æqualiter dominantur, probat Auerr. 2. de Cælo, quia ſi hoc eſſet verum

homo vbicunq; poneretur, quiesceret, quod est impossibile. Et tantùm de generatione animalium imperfectorum.

DE EXITV FOETVS de vtero. Cap. V.

NVnc autem ad superius dicta de generatione & formatione embrionis in vtero materno, sermonem nostrum conuertamus, et de modo exitus dicamus. Et primò videndũ est quomodo istæ tres potentiæ animæ, scilicet vegetatiua, sensitiua, & intellectiua, veniunt ad materiam fœtus, siue quo ordine. Iuxta quod est notandum, quod illud est alterius negotij, quàm præsens materia requirit,

erit, quia respicit scientiam libro de Animalibus, tamen aliquantulum de ipso breuiter tangamus.

Primò præmittit quædam necessaria. Littera dicit quo ordine, quia inter istas potentias est ordo perfectionis & communitatis, ideò dicit Comment. r. Metha. in de erroribus, quia primo recipiuntur, & accipiunt formas vniuersales, & postea minus viriles vsque ad determinatas, ergo semper est ordo.

SPerma verò collectum in matrice mulieris augmentatur statim quando infusum est ei, & quãdo matrix est benè claussa, sed alimentum siue augmẽtum est à potentia animæ vegetatiuæ, quia spermate deciso à

patre vel generante demisso, est ista potentia vegetabilis, & hoc patet 2. de Anima. Vbi dicitur, quòd potentiæ vegetatiuæ sunt duo opera, scilicet generare et alimento vti, quia planta generat plantam, animal verò animal. Vnde videtur, quòd ab illa anima fluat virtus generatiua proficiēs, seu competens generationi embrionis: posteà verò tempore subsequenti secundum exigentiam naturæ superadditur materiæ anima sensibilis, & posteà anima illius speciei vel illius. Et illæ virtutes, scilicet vegetatiua & sensitiua, distinguuntur per operationes, quæ vltra differunt per obiecta, & non differunt illæ duæ potentiæ,

tētiæ, ſcilicet vegetatiua et ſenſitiua, ita quòd ſunt duæ potentiæ diſtinctæ, ſecundum eſſentiam, eſt enim vna & eadem eſſentia vegetabilis, quamuis non eodem modo, & hoc dicit Philo. 16. de anima. Embrio primò viuit vita plantæ, ſecundò vita animalis, tertiò vita huius ſpeciei vel huius. Etiam additur in homine virtus intellectiua, quæ non generatur à materia, ſed à cælo, & eſt de formis infuſa, vnde eſt finis & perfectio omnium formarum exiſtentium inferius. Iam conſueuit apud medicos dici, ꝙ prima vita eſt lata et occulta, media apparens & manifeſta, vltima verò excellens et glorioſa. A prima eſt ſenſus

naturalis, à secunda sensus animalis. à quo est sensus, visus. auditus, & etiã motus voluntarius à tertia verò est sensus spiritualis, à quo importatur discretio & persecutio, et sic de alijs.

Hic author ostendit intentũ suum, ostendendo, quomodo istæ tres potentiæ veniunt ad materiam. Nota, quòd spiritus & semen viri est quodam modo vitalis, quia viuit vita hominis. Et quando istud recipitur in matricem viuam & calidam, tunc operatur in semine mulieris, & virtus vegetatiua & formatiua, primò generat pelliculam secundinam, cui semen inuoluitur, & sic continuò se mouet ad semẽ mulieris, & penetrat in materiam longam, latam, & profundam. Etiã acipit virtus format. & generat, spiritus pulsantes, & pulsatiles &

les & in eo generat illos spiritus pul-
santes facit materiam viuam, & for-
mat venas & neruos, in quibus cur-
runt illi spiritus. Vnde spiritus & ve-
næ pulsatiles, vel saltem proportio-
nabiles eius, inueniuntur in arbori-
bus & in plantis, & tunc materia sic
viuēte, vita spirituum, qui vegetant
illam materiā, tunc anima sensitiua
recipitur in illa materia. Et tūc in ho-
mine materia stante sub anima cog-
nitiua, quæ est vltima forma natura-
lis, per virtutem Dei & cæli intelle-
ctus infunditur & introducitur. Vn-
de loquēdo tam physicè, quàm Theo
logicè, intellectus nō educitur de po-
tentia materiæ, quia intellectus non
est corpus nec virtus in corpore, per
Commētatorem 3. de Anima, Com-
mento quinto & quarto. Sed Theo-
logicè loquendo, tunc anima est for-

ma ſubſtantialis corporis humani, dans ſibi eſſe ſubſtantiale. Sed Auerroesponit, quòd intellectus copulatur nobis ſolùm à generatione, & per copulationem phantaſmaticam, ſicut nauta naui per nauigationem, & ponit quod ſit vnus in omnibus hominibus, & ille articulus eſt ab eccleſia condemnatus, qui enim hoc credunt, ſaluari non poſſunt. Et per hoc tenent potiſſimè Ariſtotel. eſſe damnatum, quia in illa opinione videtur mortuus fuiſſe. Ita quod ad minus dubitauit ſic, quòd non firmè credidit quemlibet hominem habere diſtinctum intellectum à Deo creatum, ſicut videtur in 2. de Anima. Nota, quod illa forma dicitur educi de materia, quæ extenditur extenſione materiæ, ita quòd tota eſt in toto, & pars in parte extenſiuè, vt anima ſenſitiua

in cor-

in corpore pedali est pedalis, & in semipedali semipedalis, licet sit tota in toto virtualiter. Nota, quòd author videtur ponere illud, quod potentia vegetatiua sit pro aliquo tempore in materia, pro quo non est sensitiua. Illud est verum manifestatiuè, ita quod prius manifestantur opera huius potentiæ, & prius apparet fœtum nutriri & augmētari antequam sentiat & se moueat.

TEmpus verò egreßionis fœtus ab vtero materno, vt frequentius est in nono mense, quibusdam tamen in octauo, quibusdam in X. & quibusdam in XI. & etiam non vltrà. Quædam verò mulieres solent parere in VI. mense, & abortiuè, ideò natu-

naturā hominis nō producunt, sed aliquam materiā carneā & lacteam. Illud autem accidit eis propter plura, vt patet: quia materia menstruorum corrupta est, vel per nimiū motum per quem rumpitur matrix, vel propter alia mala. Et ideo meretrices & doctæ mulieres, vel lenæ in hac arte, quādo sentiunt se impregnatas, mouent se de loco ad locum, de villa ad villā, ducunt choreas, & multa alia mala, et frequētius multū coeunt, et luctantur cum viris, vt per motum liberentur à conceptione, & cupiunt coitum, vt per delectationem obliuiscantur dolorem, qui generatur ex destructione fœtus.

Hic

Hic author exequitur intentum suum de egressu fœtus. Nota, quòd omnis fœtus, qui egreditur in nono mense, vt sæpiùs viuit, quia ille fœtus est benè maturus, & satis fortis, quia nonus mensis correspondet Ioui. Iupiter verò est beneuolus planeta, scilicet calidus & humidus. Ideò est ministrator & nuncius vitæ, vita autem cõsistit in calido & humido. Author dicit, quandoq; in 11. mense fit egressus & illud non est verum, sed mulieres decipiũtur in cõputatione, quandoque concipiunt vnam massam seminis & post aliam quindenam impregnantur, & tunc putant se concepisse prius, vnde illa massa prius concepta eijcitur & emittitur tempore conceptionis. Nota, quòd quando puer primo egreditur tunc ponit digitum ad os, ex suæ naturę exigentię.

Ratio, quia puer exit de matrice, tanquam de balneo calido, & tunc veniens ad aërem, ſentit frigus, ideò ponit digitum ad os calidum, vt calefaciat, ipſum. Item, quando naſcitur, tunc ſonat, quia patitur ab aëre frigido. Et ſi faciat clamorẽ in ventre, ſignum eſt quod non erit viuus, quia aliunde non faceret clamorem, niſi à quadam læſione vel præſſura.

EST autem notandum, quòd iuuenes ex timore & ex ictu tonitrui ſæpè diſponuntur, quòd fœtus vitam habens moritur, & ſi vitam non habuerit, poßibile eſſet quod ſemen motu naturali à forma hominis deſtrueretur. Cauſa autem huius primò accidit ex parte timoris, à quo totum corpus

corpus immutatur & disponitur ad ægritudinem, & per eius aduentum fœtus læditur et extinguitur. Secundò ex partè fulminis, quod penetrat vsque ad interiora, & ea destruit, & combustionem facit, tamen nullum signum adustiõis extra apparet, propter vaporis illius sublimitatẽ. Et est etiam vapor ille fortißimus quia etiã quandoq; interficit hominẽ, eò quòd penetrat ad membra vitalia interiora, & propter subtilitatem non apparet adustio, eò quòd magis lædit ictu quam calore. Et tunc, vt frequentius secundum dispositionẽ naturalem interiorem, vbi fœtus inuenitur dispositus, tunc cõsumit totũ humidum ra-

dicale et complexionale ipsius fœtus, & tunc fœtus extinguitur. sciendum quòd illa non sunt ficta, quia sicut recitat Albertus de operatione & effectu fulminis quòd ictu tonitrui quandoque videtur comburi calceum pede illæso, et è conuerso. Et quandoque pili iuxta loca libidinis membris illæsis, & quòd ictus fulminis pertingit ad interiora per hunc modum quem dixit. Fides huius est, quia venenosus serpens percussus à fulmine, per paucos dies vermiculat & putrescit. Et est serpēs, à quo tollitur venenum per huiusmodi impreßionem. Item signum fidei est dolium pertusum, vinum stetit per aliquod tempus non

exeundo de his autem & de eorum caußis ſuperfluum eſt hic dicere.

Hic author ponit quædam notabilia. Et primò nota, quòd tonitruum quandoque ex calore fit, ſi quando exhalationes calidæ recipiuntur inter nubes, & ibi per frigus nubium exagitantur, & tunc ſcindunt nubẽ, & ex tali forti motu fit tunc incẽſio illarum exhalationum, & ſic per cõſequens fit corruſcatio. Et ideò omnes illi grauiter peccant, qui dicunt quod fiat in tertia regione aëris, quia fit intra nubes. Et duo ſunt motus tonitrui, ſi ictus & fulmen modò ictus ille quandoque ſcindit arbores, & ille eſt ſonus, & ictus non ſcindit, ſed fulmẽ, quia eſt valdè ſubtile, quia ex exhalatione ſubtili calida, & illud fulmẽ ſæpè comburit calceum pede

illæſo. Quia quandoque fulmen ita citò recedit, quod pedem nõ tangit & quandoque comburit pedem, calceo manente illæſo, Ratio, quia calceus eſt ſubſtantia poroſa ſicut omnis pellis, ideò tranſit per omnes poros calcei, & inuenit pedem reſiſtentem, ideò illum comburit.

SED de his, quæ dicta ſunt in textu quædam dubia moueri poſſunt, quorum ſolutiones & determinationes vobis committo. Primũ eſt, vtrũ poßibile ſit in illo tempore quando vir eſt in coitu cum muliere, ſi effectus fulminis per tempus illius motus fuerit, ſi ſemen receptum hora eiectionis poßit recipere aliquã nouam impreßionem, per quam diſponatur

ad ali-

ad aliquid aliud, quàm ſua natura particularis intendit.

Hic author mouet quædam dubia, quæ non ſoluit, ſed remittit ea nobis ſoluenda, & primū dubium ſoluitur ſic, & dicitur quòd fulmen in hora eiectionis ſeminis poſſet impedire à forma, quam particulare intendit. Quia poſſibile eſt, quod forma faciat materiam venenoſam, & ſic facit ipſam ineptam ad generationem hominis, quod ex illa materia generantur buſones & alij vermes, & ſic patet ſolutio primi dubij.

SEcundum dubium vtrum in hora eiectionis ſeminis, id quod influitur à planetis, poſſet prohiberi ab ipſo fulmine, & tetigiſſe materiam ſeminis ex parte patris & matris.

Hic mouet ſecundum dubium, & poteſt ſic ſolui, quod virtutes planetarum poſſunt impedire fulmen, ideò quia planetæ quidã influunt vitã, & eſſe talẽ hoc fulmẽ deſtruit. Tunc vltra dubitatur, quare hoc potius fit in principio eiectionis ſeminis, quam tempore ſequenti: Dicendum quod tempore eiectionis tunc ſemẽ eſt adhuc tenue, & citò poteſt impediri. Secundo dubitatur, qui dictũ eſt quod ſuperiora nõ poſſunt impediri, quia ſemper agunt naturaliter. Dicitur ꝙ benè poſſunt impediri in illis, quæ ſequuntur opera breuia illorum.

TERtium dubiũ, vtrũ per ictum fulminis tangentem materiam ex vtraque parte, poſſet influi ſemini virtus, per quam ꝓcedit ad formam maſcu-

masculi, itá tamen, q materia prius dispofita fuerit ad fœmellæ formam vel dispositionem, & è conuerso.

Mouet tertium dubium & soluitur sic: si materia esset disposita ad formam femellę, tunc per ictum fulminis in masculum disponi posset, & è conuerso. Quia possibile esset quod per ictum fulminis inferretur aliqua virtus, per quod semen viri esset vigorosius semine mulieris & è conuerso. Et idem cõtingere hoc posset, & illæ solutiones sunt probabiles. Et vult author dicendo quod illa dubia sunt multum occulta, ideò in littera non soluit ea.

QVia fœtus in septimo mense, vt frequẽtius benè habet, ita quòd motus eius naturalis est. Si autem

permanserit vsq; octauum mensem, tunc naturaliter tendit ad ortum, & incipit laborare ad egressum. ideò in septimo mense habet benè, ita quòd motus eius naturalis est, ita quòd in octauo mense exit libenter, & subitò morietur. Quia multum in septimo mense laborauit, et sic debilitatus est. Si verò nono mense exeat, est sanus, i. requirit per octauum mensem à laboribus habitis in 7. mense.

Hic author exequitur de exitu fœtus in speciali. Nota, quòd fœtus in octauo mēse malè se habet. Hoc probatur extra textum, ratione, quia Saturnus, tunc dominatur, & ille est cōtrarius vitæ animalis, quia est frigidus & siccus. Alia ratio patet ex textu.

xtu. Tamen ſi fœtus eſſet valdè fortis & haberet amplum foramen, per quod exiret, ſic poſſet euadere & ſanus exire, ſed hoc rarò contingit. Sed quod in nono menſe ſanus exeat, patet, quia nonus menſis correſpondet Ioui, qui eſt calidus & humidus, & eſt principium vitæ.

VBI ſciendum, quòd in quibuſdam mulieribus eſt maior dolor, quàm alijs, qui in quibuſdam accedit, quòd fœtus quandoq; prætendit manum & quandoq; pedem, quæ omnia ſunt nociua. Tunc obſtetrices fœtū diligenter retrudunt, & ex illo generatur magnus dolor, ita q́ plures mulieres, niſi fuerint valde fortes debilitantur vſque ad mortem.

Accidit quandoq; etiã in partu mulieris, quòd rumpitur vulua vsq; anũ ita quod illa duo foramina vnũ fiũt. Et tunc obstetrices discretæ vtuntur quodam vnguento, vnguentes vuluã, & diligenter retrudunt matricem, quia matrix sæpè læditur & vulneratur in vulua. Ideò necessarium est, vt in partu mulierum habeãtur discretæ mulieres, & in hoc opere expertes. Hoc autem didici à quibusdam mulieribus, quòd quando fœtus rætendit caput in exitu, tunc valet egotium, quia tunc alia membra fa iliter sequuntur, & fit partus leuis.

Hic author ponit vnum notabile, & est satis notũ ex textu, Sed notandum

dũ quod quando fœtus pręponit pedem vel manũ, nõ poteſt benè exire, quia tunc iacet obliquum in vno latere, & maximè ſtimulat, & tunc mulieres retrudunt, & retrudendo fit maximus dolor. Et quãdo vulua mulieris eſt arcta & fœtus eſt magnus, & tunc poteſt fieri ruptura vſque ad anum, & iſtud maximè contingit in mulieribus pinguibus, quia pinguedo earum facit ſtrictum & arctum meatum.

SED circa ea, quæ dicta ſunt, dubitatio oritur omnib. mirabilior, ſcilicet vnde puero iacenti in matrice nutrimentum, cùm matrix ſit vndiq; clauſa. Iuxta quòd notandum, quòd fœtus eſt clauſus in matrice mulieris, virtute naturali in tali com-

 plexio-

plexione occulta. Primò inter omnia nascitur quædã vena vel neruus, quæ perforat matricem, & à matrice procedit vno tramite vsq; ad mammillas. Modò fœtus est in vtero mulieris, tunc indurãtur mammillæ mulieris, quia tunc substantia menstrui fluit ad mammillas propter clausuram matricis, & ideò substãtia menstruosa fortiori decoctiõi cogitur vsque ad colorem albedinis, et appellatur flos mulierum, & ideò vsque ad colorem lactis dealbatur, & illud lac mulieris dicitur. Et sic illo modo decoctum mittitur per talem venam ad matricem, & ex hoc fœtus nutritur tanquam de proprio & naturali nutrimen-

trimento. Et hæc eſt vena, quæ in exitu fœtus ab obſtetricibus abſcinditur in vmbilico, & ideò videtur in puero, nota, quòd vmbilicus eius ſit ligatus cum aliquo ferro, ne aliquid exeat de corpore eius per hanc venam, quæ abſciſſa eſt in matrice in vtero mulieris, quæ vocatur vmbilicus, et pendet vtero materno cum pendicula ex parte matricis annexa.

Hic author mouet vnum dubium, vt patet in textu. Nota, quòd ſecundum Ariſtotelē in quinto Metaphyſicorum, tunc iſta vena & vmbilicus debent eſſe adnaſcentia vel cognaſcentia, quia matrix mulieris, & vmbilicus pueri coniungũtur, mediante illa vena, ita quod cibus tranſit à

mam-

mammillis mulieris ad vmbilicum, mediante illa vena. Nota, quòd vmbilicus directè est in medio corporis, in homine benè formato, & mediãte ipso cibus æqualiter inflatur omnibus membris à mammillis mulieris. Et dicitur vmbilicus ab vmbo, ouis, quod est media pars clypei, & ycos custos, quasi custos vmbonis medij in corpore. Item dubium est, quare in mulieribus mammillæ sunt supra, & in alijs animalibus infra: Dicendum, quod duplex est caussa. Prima, si mammillę mulierum essent infra, impedirent transitum, ideò natura sagax sic ordinauit. Sed vacca, capra, & alia animalia habent quatuor pedes, ideò mammillę nõ impediunt transitum. Secunda caussa, quia in mulieribus à corde dependet calor, & ille calor extendit se vsq; ad mammillas,

Quæst.

Sol.

millas, ideò habent eas in pectore iuxta cor. Sed brutis maximè dependet calor ab hepate, & ideò influitur calor, ad mammillas, ideò sunt infra & ideò sic etiam melius mulgentur & lactantur à fœtu. Sed dicis quare viri non habent mammillas: Ratio est, quia viri nō patiuntur menstrua, & non nutriunt pueros, ideò non est necessarium. Sed habent summè paruas, sicut mulieres habent testiculos valdè paruos. Sed dicis, vtrum melius valerēt paruæ mammillæ, quàm magnæ: Dicendum est, quod mediocres sunt melius valentes, vnde magnæ non sunt vtiles, quia in ipsis est calor diffusus hinc inde, & nō habēt multū de colore, & ibi est mala digestio. Etiam paruæ non valent, quia ibi est modicum nutrimentum. Item nota, quòd fœtus in vtero materno secundum

dum

dum nutrimentum disponitur & ideò mulieres impregnatæ prohibentur, vt caueant se à fortissimo potu, sicut forte vinum, quia non possunt benè digerere illum potum, & potus fortis non competit fœtui, cùm adhuc ipse sit multum tener & debilis.

DE MONSTRO IN natura. Cap. VI.

SICVT dicit Aristoteles secundo Physicorum, quòd sicut peccatum est in natura, sic etiam in arte. Cuius declaratio ad præsens negotium multum valet, et ad manifestationem intenti in quantum nunc expedit. Vnde sciendum, quòd monstra siue peccata in na-

in natura vocantur illa indiuidua alicuius speciei, quæ in aliqua parte corporis cursum cõmunem illius speciei excedunt, sicut contingit videri in hominibus habẽtibus nisi vnum pedem, vel tantum vnam manum & sic de alijs. Notandum est autem quòd istud miraculũ quod Philosophi monstrum naturæ appellant, accidit multis modis, aut enim ex diminutione materiæ, aut ex superabundãtia. Ex diminutione verò contingit pluribus modis. Primo modo diminutio attribuitur materiæ in se, & tunc cũ membra principalia primo puero debent formari et ordinari, natura sagax et ingeniosa facit, cõpletius potest, et ea,
quæ

quæ sunt principalia format, & istis formatis & dispositis ad formationẽ cæterorũ membrorum studet, & ibi ex materia, quam habet, facit quod potest, & format partẽ diminutam, quando diminutio est in materia, & ideò contingit error, & ideò contingit caput aliquando esse maius vel minus, quàm natura requirat illius indiuidui particularis sic generati, quia si diminutio in materia parti præiacenti formatione obfuisset, caput sic formatũ sub diminutione materiæ esset proportionabile naturæ indiuiduæ in se & in omnibus alijs mẽbris, & illud etiam de alijs principalibus cõcludi potest; cum istis principalibus

palibus debetur ordo, vt Philosophi naturales & medici testantur, Alio quidem modo diminutio materiæ attribuitur parti alicui generãdæ specialiter.

Hic author exequitur intentum suum de modo generandi monstra in natura, & adducit similitudinem, & vult quod natura assimilatur arti, quia sicut aliquis artifex primo format & ædificat bonum fundamentum, postcà studet ædificare super illud fundamẽtum. Sicut similiter natura prius membra principalia & magis necessaria format, scilicet cor, hepar, cerebrum, & testiculos, & posteà minus principalia, scilicet manus, pedes, & brachia, & sic si defectus est in materia, tunc melius est esse ma-

gis principalia, quàm minus principalia.

Nota, quòd duplex eſt natura, quædam intendens, alia producens: Modò natura intendens non errat, qa quod melius eſt ſemper intẽdit. Sed producẽs quandoq; errat, quia quod melius eſt ſemper intendit. Sed hoc ex parte materiæ abundantis vel deficientis, ita quod monſtra fiant ſecundum defectum materiæ. Et hoc dupliciter curant ſecundum quantitatem diſcretam, ſic quandoq; vnus generatur cũ vno pede, vel cum quatuor digitis in vna manu, Aut ſecundum quantitatẽ continuam, ſic generatur aliquis cũ nimis magno capite vel cum nimis magna manu. Si verò per abundantiã fuerit, hoc etiã dupliciter, aut ſecũdum quantitatem, diſcretam, ſic quandoq; generantur homines

mines habētes duo capita, vel ſex digitos in vna manu, & ſic de alijs, aut ſecundum quantitatem continuam, ſic generatur aliquis cũ maximo capite, præter curſum communem illius ſpeciei. Nota, quòd monſtrum dicitur, eò quòd monſtrat ſe videntibus, quia omnes diligimus videre monſtra, ꝓpter admirari, vnde monſtra ſunt ſic intenta a natura per accidens & non per ſe: vnde, ſi natura non poſſet producere quinque digitos in manu, producit quattuor vel tres, ſecundum exigentiam materiæ illius. Sed dices quare tunc fiũt monſtra: Ad hoc dicunt Philoſophi quod fiunt ad exornationē vniuerſi. Nam dicunt diuerſi colòres in pariete exiſtentes decorant ipſum parietem, ſic etiã diuerſa monſtra ipſum vniuersũ exornant mundum. Item monſtra

Monstrum unde dicatur

2.

etiam maximè fiunt per influentias cæleſtes, quia quandoq; regnat ſpecialis conſtellatio, & ab illa diuerſæ figuræ influũtur. Vnde expertum eſt, quod generati ſunt duo gemelli tam vicini vel ramifici in dorſo, habẽtes diſtincta capita vel mẽbra & diſtinctas manus, & non pedes, &c.

IVxta quod notandum, quia ſecundum intentionem Philoſophi, omne mixtum conſurgit ex quattuor elementis, & ideò quod eſt naturæ igneæ, cadit in ſuum ſimile, & quod eſt de natura terræ, cadit in ſuum ſimile, & ſic de alijs. Ex iſto aliquis crederet & opinaretur me velle dicere quòd elementa formaliter eſſent in mixtis: hoc enim eſt contra intentionem

nem Phil. 1. de generatione, vbi vult quod solùm virtualiter sint in mixtis modo ex istis poßibile est aliquãdo semen habere proportionem diminutã ex parte alicuius impedimẽti specialis & si ex parte terræ fuerit, contingit diminutionẽ fieri in oßibus, eò quòd ex terra radicaliter formantur, & sic de aliјs. Contingit etiam aliquando diminutio corporis indiuidui generari cum vno pede, aliquando in brachijs, aliquãdo vnius digiti, & sic de similibus. Si verò ex altera parte miscibiliter est, tunc poßibile est in simili parte generati, menstruositatem apparere, vt frequentius contingit in his, qui habent octo digitos in ma-

nibus, vel in pedibus, vel duo capita, vel aliquod aliud.

Hic author declarat dictum suum secūdum intentum Philosophi 1. de generatione. Nota, quòd author est istius opinionis, quod elementa maneant in mixtis virtualiter, ita quod ex elemētis corruptis generatur forma mixti, in qua reseruātur qualitates elementorū sicut videm⁹ in mellicrato, quod est mel, & virtualiter, sed non formaliter. Illud probatur, elementa sunt contraria, illa autem, quæ sunt contraria in eodem fundari non possunt, vt est mens Aristotelis in quarto Physicorum, & authoris sex principiorum, scilicet Gilberti Porretani, & Arist. in postprædica. & Petri Hispani, & Boëthij in libro de diuisionibus. Item elementa sunt

corpora distincta, nō compatientia se in qualibet parte mixti, ideò virtutes earum manent.

EST igitur notandum quòd monstruositas non solùm ex parte diminutionis materiæ accipitur vel cōtingit, sicut iam dictum est, sed etiam aliquando ex malitia matricis, quæ si fuerit lubrica & vitiosa, vel malitiosa, totum semen non retinebit, sed dispergit aliquādo antequam totum semen in massam colligitur, tunc vi occupatur, matrix clauditur, & sic modicum seminis recipitur, à quo debet formari fœtus, & illud habet speciales modos sub se, qui plures sunt. Sed de his narrare longum esset,

& ideò hæc omittantur. Et quandō isti modi cōtingunt, tunc & diminutio effectiuè à matrice procedit. Quidam verò procedunt ex parte coitus cùm fœmella, sic quòd ad monstruositatem multum operatur inordinatus coitus, ex eo quòd aliquando masculus est in coitu cum fœmella, si tunc masculus tempore coitus inordinatè iacet cum fœmella, monstrum facit in natura. Narratur enim de quodā qui lateraliter iacuit sup̄ fœmellam tempore coitus, & fœmella generauit puerum in vno latere curuum, & in pede claudum, & caussa huius ex inordinatione coitus processit.

Hic author ostendit alium mo-

dum monſtrorum ſiue monſtruoſi-
tatis. Vnde matrix quanquã eſt cauſ-
ſa monſtruoſitatis, vt ſi fuerit lubri-
ca. Vnde lubricũ dicitur illud, quod
vix poteſt retineri, ſicut anguilla vel
aliud tale. Item coitus inordinatus
& vehemens maximè eſt cauendus,
propter fœtum debitè producẽdum,
ne ſemen peruersè recipiatur in ma-
trice. Et nota, quòd pro tanto coitus
ſtãdo eſt irregularis in natura, quam-
uis rudes, non curant quia ſemen ita
debitè recipi non poteſt, ſicut debet.
Ex illo patet, quòd multa ſunt pecca-
ta, quæ non ſolùm peccant in lege,
ſed etiam in natura, quia natura de-
bitè & regulariter intendit proijcere.

*PEccatum verò naturæ aliquan-
do contingit ex ſuper abundan-
tia materiæ, quæ diminutioni oppo-*

nitur, & illud habet in se multos casus siue modos speciales. Quādo enim superabundantia materiæ est in omni parte eius vel secundum exigentiam naturæ, & secundum eius formam, & sic multæ tortuositates & tumores apparent in membris: & huius est ratio, quia si natura abundat in parte seminis deputati ad corpus vel ad caput, tunc natura facit illud, quod naturaliter potest, scilicet, aliquando duo capita, aliquando duos pedes, quorum vnus multum maior est alio, & secūdum communem cursum, & aliquando facit gibbosum in pectore, aliquando in dorso.

Hic author ostendit quomodo ex

ſuperabundãtia materię fiunt monſtra. Vbi valet pro ſententia, ſi ſemen nimium in abundantia ſit infuſum, & quia matrix eſt clauſa, & quia tunc eius tota materia tranſmutatur in materiam fœtus, & ſi tunc pars ex q̀ua debet fieri caput, fœtus eſt nimis abundans, tunc fiunt duo capita vel tria, & ſic de alijs partibus alijs mẽbris deputatis.

SEd in omnibus iſtis mirabilior eſt iſte caſus & effectus, quem Albertus recitat, de vno cui nata fuerunt duo membra libidinis, vnum ex parte viri, aliud ex parte mulieris, ita quod potuit ſuccumbere, id eſt ſubiacere, et incumbere, id eſt, actiuè coire. Et cauſa huius originaliter trahitur

de Hermaphrodit.

bitur ex superabundantia materiæ, quia materia fuit principium sufficiens generandi vtrunq; membrum Et superflua autem parte seminis ex qua talia membra solent generari, recitant Auicenna et Albertus, vt patebit in textu inferius.

Hic ponit admirabilem euentum de Hermaphroditis, & dicit Albertus de Hermaphrodito, qui vtrumque membrum habuit, & potuit agere & pati, non quodammodo in seipsum, sed respectu alterius: & hoc peruenit ex eo, quod materia fuit tanta, quod virile membrũ fieri potuit. Et membrum virile est semper superius, & fœmineum inferius. Sed dicis quare natura non producit duo membra virilia, & duo fœminea: Ratio est, qa

natura

natura de contingētibus facit quod melius est, sed melius est sic ordinari, quia alterum semper superflueret, si faceret duo virilia, quia quicquid vnum faceret, hoc etiam alterū. Præterea sæpè accidit, q generatur gallina, quæ habet membrum indispositum ad coitum, ita paruum sicut gallus, & illud prouenit ex defectu materiæ. Item si contingat quod generatur fœmella sine apparentia mēbri mulieris, tunc pellicula est supraposita, quàm oportet remoueri. Nota, q si Hermaphrodita magis apparet in specie viri, sic se tenebit in tali specie si aūt specie fœmellæ, tunc iterum se sic tenebit. Et nō licet sibi ambo opera exercere, secūdum præcepta legis.

ET nota secundum Auicennam, si semen cadit in latere sinistro

matri-

matricis generatur fœmella: si in dextro generatur masculus, sed in medio Hermaphrodita, participans naturam vtriusque, scilicet masculi & fœmellæ. Et à viro tanquã à digniori recipit speciem secundum naturam, licet hæ naturæ fiant in ipso. Recitat enim Albertus, quòd sicut quædã talia monstruosa corpora contingunt, sic etiam spiritualia. Dicit enim de duobus gemellis, quorum vnus habuit in dextro latere virtutẽ, vt vbicunq; portabatur à parte illius lateris aperiebantur oẽs seræ & clausuræ. Et alius habuit virtutem in sinistro quod vbicunque portabatur, erant clausæ, quæ prius fuerant apertæ. Et loquor

de apertione & clausura serarum in ostijs domorum. Et caussa huius non prouenit ex materia, sed ex speciali constellatione cæli, non solùm ex constellatione speciali, sed etiam ex speciali materiæ dispositione ad talem effectum, quia actus actiuorum sunt in materia benè prædisposita, vel in patiente disposito, vt dicitur secundo de Anima.

Hic author ponit vnum notabile, vt satis patet in textu. Nota, in latere dextro est maior calor, quàm in sinistro. Cor enim iacet in sinistro & influit calorē in dextrum. Et ideò in dextra generantur masculi, gratia caloris, & ideò dextra pars corporis est fortior & vigorosior, quā sinistra.

Vnde

Vnde à dextro fit motus, 2. de Cælo. Vnde dexter pes eſt modicè maior ſiniſtro. Similiter de manu dextera, & ſic de alijs. Alio modo patet, quomodo fiat generatio duorum ramificatorum in dorſo. Quia quandoq; contingit ſemen recipi in duabus cellulis matricis, & tunc poteſt contingere, quòd pellicula diuidens cellulas, corrumpatur, & tunc coniungũt illa duo ſemina ſeinuicem dorſo, & habẽt diſtincta capita, & diſtinctas manus, & diſtinctas animas, & debent baptizari pro duobus hominibus.

Nota, quòd virtus cæleſtis mirabiliter operatur, & occultè in inferioribus. Vnde poſſibile eſt de duobus gemellis, quod virtus cæleſtis reſpicit gemellum in latere dextro, ſecũdum talem virtutem ſecundum quam influit ſibi virtus aperiendi ſeras contractu,

tractu, quia ista pars dextri lateris fortè alterat aërē, & ille vltra seram, vsq; ad apertionem. Et qui sic se habent, sæpe sunt fures, quia seras possunt aperire. Nota diuersitatis est hæc caussa, quia secundum quod virtus cælestis inuenit materiam dispositam, sic operatur in illam.

ET nullus credat, quòd quædam dicta sunt ficta, quia in simili contingit videri in lapidibus qubusdam, in quos specialis constellatio agens imprimit speciem & formam hominis vel alterius speciei secūdum exigentiam agentis, sicut visum est sæpè quando lapides diuidūtur, quòd fit ex constellatione speciali. Et non est mirum in gemellis, cùm etiam in

quibuſdam aliјs accidat, vbi eſt poſſibile inuenire, & omnes modi ſpeciales in monſtris poſſunt reduci ad duos modos principales, ſcilicet propter inobedientiam, vel inſufficientiam materiæ ſecundum Auicennam in 2. Metaph. & Ariſtotelem 3. Metheor. & per inobedientiam intelligo indiſpoſitionem, quando materia non eſt benè diſpoſita, ideò non obedit agenti, & per inſufficientiam intelligo diminutionem vel impedimentum ex parte matricis.

Hic author reſpondet tacitæ quæſtioni, dicens. Diceret ergo aliquis, hæc ſunt ficta, quæ ponuntur hic, & ideò non credãtur. Nota, quòd hæc poſſunt fieri, mediante enim virtute

cæle-

cęlesti in lapidibus multiplex eſt virtus, vnde Albertus recitat, quòd in in Colonia in quadam feneſtra vidit quendam lapidem habētem ſpeciem regis, & tunc debet naſci magnus rex, vnde in multis lapidibus vultus humanus figuratur, & per illos lapides fiunt diuerſæ medicinæ, Vnde ſi quis Sole exeunte in piſcibus inſculperet ſpeciem piſcis in lapide, ille poſſet conuocare omnes piſces in aqua, hoc eſt, tempore determinato, vnde Haly in Centiloquio Ptolomæi recitat diuerſa ſigna & miracula de inſcriptiòe, ſeu ſculptione lapidum.

ET ſi quis diceret & argueret ſic. Si monſtra poſſent fieri, ſequeretur, quòd natura poſſet priuari fine, quia ſemper intendit agere re-

gulariter. Dico ſecundum Auicennam, quod non ſemper poßibile eſt ex parte particularis naturæ omnẽ materiam ad ſuum finem amoueri, nec etiam eſt concedendum, quòd priuationes ſuarum actionum habeant fines, & ideò de ægritudine & morte non eſt inſtantia, quia hæc nõ ſunt intẽta à natura particulari; ſed ab eo, qui hãc regit, & illa appellata eſt intelligentia, ſecundum manifeſtationem philoſophorum, qui dignè locuti ſunt de natura. Et tantum de his dictum eſt.

Hic author ponit obiectionem ſeu inſtãtiam, & ſoluit in textu. Pro quo nota, quòd regulariter intendẽs producere, poteſt impediri per naturam

parti-

particularẽ, & ideò patet, quod monstra non ſunt intenta à natura, niſi vel per accidens. Item nota, natura particularis non intendit fines priuationũ, quia videt melius eſſe, quàm non eſſe. Sed Deus & natura cæleſtis ſciunt omnia optima diſponere, & vocatur intelligentia nõ errans. Vnde ex primo de Cælo. Omnis mors, corruptio, ægritudo, infirmitas, ſunt præter naturam.

DE SIGNIS CONCEPTIONIS Cap. VII.

SErmone noſtro finito, in quantum ſufficit de generatione & formatione fœtus, & penes quem modum, & pluribus alijs materiæ incidentibus. Vt tamen præſens doctrina ma-

gis complete habeatur, notanda sunt signa cõceptionis in muliere, quæ sunt plura. Primùm ex parte coitus. Si enim mulier, quãdo fuerit in coitu cũ viro, post coitum sentit frigus, & dolorem in cruribus, signum est quòd concepit. Secundum signum, si mulier paucũ semen emittit vel nullum, signum est quod concepit.

Hic author determinat de signis conceptionis. Ratio, primi signi est, quia quando mulier concipit, tunc calor naturalis concurrit ab ipsa pro formatione fœtus, ideò relinquitur frigus in mẽbris. Et hoc videmus in simili, quia quando homo comedit, post hoc patitur frigus, qa calor naturalis transit ad stomachũ alterando cibũ, ideò non est studendum post

pran-

prandium, ſed prius modicum labora, vt calefias & ſic digeſtione cōfortata ſtudeas, quia tempore ſtudij ſpiritus cōcurrunt ad cerebrum, ipſum iuuando. Illud enim patet in febricitantibus, qui habet in ſtomacho humores groſſos, quos calor naturalis intendit dirigere, & vadit ad ſtomachum, ideò patiuntur frigus febricitantes, & calore recedente à ſtomacho, patiuntur magnum calorē. Et iſtius ſecūdi ſigni doctor aſſignat rationem, quia matrix clauditur, & nō permittit ſemen tranſire & recedere. Nota, ꝙ iuuenes mulieres, quæ maximè delectantur in ipſo coitu, poſſunt ſemen emittere & cōcipere, ſed hoc non eſt de ſenioribus. Item tempore coitus conceptionis natura retinet ſemen ab intra, vt non egrediatur, & hoc propter fœtum.

4 *ALIVD signum, si vir in coitu sentiat virgam suam attrahi & sugi quadam clausura ex parte vuluæ mulieris.*

Ratio istius signi est, quia quando mulier concipit, tunc vulua sugit quasi virgam virilem, & propter delectationem matrix comprimitur, & quasi claudit virgam virilem.

5 *ALiud signũ, si mulier post coitum appetit continuò coitum, hoc est verum in quibusdam, quia quædam mulieres sunt, quæ magis concupiscunt, quãdo non concipiunt, vt visum est in vna quæstione.*

Circa quintum nota, quòd post impregnationem mẽstrua instigant ad coitum, & maximè delectationis memo-

memoriam, quam prius habuerunt in coitu.

Aliud ſignum, ſi menſtrua non currunt poſt coitum, ſecũdum modum ſolitum, & ſi titillatio in ore matricis. ſignum eſt quòd mulier cõcepit. 6

Ratio iſtius ſigni eſt, quia quando mulier concepit, tunc mẽſtrua conuertuntur in nutrimentum fœtus, ſi in lac, & fit titillatio in ore matricis propter calorem, & tũc dolor in cruribus, quia ſpiritus ſunt clauſi in matrice, quia tranſeunt ad crura, & vegetant crura.

Item aliud ſignum, ſic color faciei vltra modum ſolitum eſt mutatus. vnde libenter ſolent eſſe rubeæ poſt 7

conceptionem, gratia coloris. Item si aliena cibaria concupiscunt, nunc terram, nunc carbones, nunc poma, nunc mora seu cerasa, signum est cõceptionis.

Caussa huius signi est, quia post conceptionem multi humores grossi indigesti ascendunt cerebrum, & illi mouent appetitum aliquorum similium, quia si sint calidi humores, tunc appetunt carbones, si sint valdè frigidi & humidi illi humores, tũc appetunt pira aut poma non matura aut similia, quia omne simile plaudit suo simili, &c.

DE SIGNIS AN VIR vel fœmina sit in vtero. Cap. VIII.

Viden-

Videnda ſunt nūc ſigna, vtrum masculus vel fœmella ſit in vtero. Et hæc ſunt ſigna vera, quæ ſequuntur. Tempore conceptionis maſ-ſculi color faciei eſt rubeus, & leuis motus.

Hic author ponit ſex ſigna in numero, vtrum in vtero maſculus ſit conceptus vel fœmella. Ratio illius primi ſigni eſt, quia color rubeus eſt ſignum eſt magni caloris, & ſi eſt calor magnus in matrice, tūc virtus eſt ſufficiens ad maſculum, & tunc mulier leuiter mouetur, quia calor eſt principium motus.

Aliud ſignum, ſi venter tumeſcit in dextera parte, & rotundatur, ſignum eſt maſculi.

Ratio illius secundi signi est, quia in dextra parte iacet masculus, tanquā in parte fortiori & calidiori, & tunc venter rotundatur, quia extenditur & ampliatur.

3 *ALiud si lac fluens de mammillis est spissum & benè digestū, ita quòd si ponatur sup aliquod corpus benè tersum, non diuidatur, sed partes constabunt, & non fluent, signum est masculi.*

Causa huius signi est, quia illud lac calor indurauit, & compressit inspissando. Vnde calor habet multa opera, facit enim rem duriorem & subtiliorem, & corrumpit humidum, & inducit siccum.

4 *ALiud, si tale lac mulieris impregnatæ, vel gutta sanguinis ipsius*

ipsius à dextro latere extractum ponatur ad fontem clarum vel ad vrinam eius, si petit fundum directè, hoc est perpendiculariter, signum est masculi. Si verò supernatauerit, signum fœmellæ erit. Similiter si dexteram mammillam habet grossiorem, signum est masculi. Si verò sinistram, signum est fœmellæ.

Caussa huius quarti est, si petit fundum directè, hoc est signum, quod est benè induratum & inspissatum à colore naturali. Vnde perpendicula est linea latomorum recta, cum qua perpendunt & considerant longitudinem rei, & constituunt duos angulos rectos super basim, super quā cadunt.

5 *Item ſal poſitũ ſupra caput mammillarum non liqueſcens, ſignum eſt maſculi.*

Cauſa huius quarti ſigni eſt, quia ſi mãmillæ ſunt calidæ, tunc ille calor facit conſtare ſal. Vnde ſal gratia caloris conſtat in partibus Vnde ſal generatur ex aqua groſſa & multũ bulita, ita quod ſpecialis aqua eſt ad ſal. Vnde calor ignis extrahit de aqua ſubtiliores partes. & illas partes facit exhalare & tunc ibi remanẽt partes terreſtres humidiores & groſſiores, & ille per calorem conſtat. Et huius ſignum eſt, qnod tẽpore pluuiali ſal liqueſcit in ſcutella. Vnde 4. Metap. dicitur, ſi ſal debet reſolui in materiam & formam primam, reſoluitur in aquam, & ſic diſſoluitur. Ideò ſi ſal ponatur ad ignem, incipit corrumpi, &

pi,& salire, quia cõtrarium inuenit.

Signum aliud si mulier prius mouet pedem dexterum, signum est masculi. Et contrario modo se habet si fœmella est concepta, tunc mulier est grauis & pallida, et venter est oblongus, & in sinistra rotundus, & mammilla in sinistra parie nigrescit, & lac eius nigrum erit, indigestum, liuidum & aqueum & fusum, supra corpus positum, diuiditur pars eius apertè, et positum supra fontem vel vrinam, natat, & sic de alijs. Item si dolor est in sinistra parte, semper est fœmella: si verò in dextera masculus est. Item aliud experimentum, quod scio esse verum et expertum si aliquis

ſcire velit vtrũ mulier ſit impregna-
ta vel nõ det illi bibere mellicratum,
ſi tunc ſenſerit punctiones circa vm-
bilicum, concepit, ſi autem non ſenſe-
rit minimè concepit, Mellicratum
autem vocatur potio, quæ fit ex aqua
& melle, et fit per hunc modum, quia
accipi debẽt duo cochlearia de aqua,
& vnum de melle, tali proportiõe, &
miſceãtur in ſimul, & detur mulieri
ad potãdum in introitu lecti, vel ſta-
tim poſt. Et fortè mulieres aſtutæ di-
cerent oppoſitum, & ergo quando a-
liquis vult experiri, non debent dice-
re de impregnatione. Et ſi ipſa con-
queritur dolorem capitis, vel alterius
partis, vt ſæpè ſolent facere, tunc ho-

mo debet ſemper dicere, illud valet contra talem vel talem dolorem, & debet ſibi illum potum dare, & tunc de mane debet dicere, nonne doluiſti in aliqua parte? & ſi circa vmbilicũ dicunt eſſe, iudicium conceptionis in iſto iudicatur: ſi verò nõ, tunc nõ concepit. Sed quædam mulieres ſunt ita aſtutæ, & conſiderantes illud ſophiſma, nolũt dicere veritatem, ſed ſemper alio modo, quàm ſe habeãt in veritate.

Hic author ponit bonum ſignum ſimplicis conceptionis, & experientiam veram, quæ patet in textu. Vnde nota, quod ratio iſtius experimẽti eſt, quia vel mel obſtruit neruos & venas, & ex iſto generatur dolor cir-

ca vmbilicum. Item illud dulce non est ſanum, quia omnis pinguedo dulcis eſt mala, & piſcium eſt peſſima propter viſcoſitates. Vnde dulce ſupernatat in ſtomacho, ſed quia tunc calor ſtomachi propter fœtũ eſt debilis. Ideò ſumpto mellicrato mulier dolet circa vmbilicum.

DE SIGNIS CORruptionis virginitatis. Cap. IX.

POſt hoc notanda ſunt ſigna corruptionis caſtitatis. Iuxta quod notandum, quòd aliquando virgines grauiter corrumpũtur, ita quòd earum vulua multum ampliatur, quia membrum virile eſt nimis magnum & in-

et ineptum, ſic quod mulier tam amplam acquirit vuluam ita quòd vir ſine dolore ſui membri coit, & tunc prius eſt corrupta, & hæc eſt cauſſa, quare iuuenes mulieres, cùm primò corrumpuntur, dolent pro tempore in vulua, quia ampliata eſt ad coitum diſpoſita. Alia autem cauſſa coadiu- 2
uans, quia eſt quædam pellicula in vulua & veſica, quæ corrumpitur. Et quanto plus coeunt, tantò plus in tali ludo fortificantur.

Hic author proſequitur de ſignis corruptæ caſtitatis, & ſatis patet in textu. Sed extra textum aliud eſt ſig- 3
num, quod vulua virginis ſemper eſt clauſſa, ſed mulieris ſemper apertè ſtat, ideò virgo altius mingit, quàm

4 mulier. Nota, si vis experiri, vtrum virgo sit corrupta, pulueriza fortiter flores lilij crocei, qui sunt inter flores, & da ei comedere de illo puluere, si est corrupta, statim migit. Item, fac eam mingere super quandã herbam, q̃ vulgò dicitur malue papel, de mane si sit sicca, tunc est corrupta. Vel accipe fructum lactucæ, & pone ante nares eius, si tũc est corrupta, statim mingit.

DE SIGNIS CASTItatis. Cap. X.

Signa castitatis sunt hæc: pudor, verecũdia, timor, cum casto incessu & loquela, & cum despectu applicant se viris & virorum actibus: sed quædam ita astutæ inueniũtur, quòd omni-

omnibus istis obuiare sciunt, & tunc homo conuertat se ad vrinam, quia vrina virginum est clara & lucida, quandoq; alba, quandoq; glauca. Si verò fuerit aurei coloris, clara & ponderosa, continet animum coeundi signum, id est, appetũt: & hoc verum in non corruptis. Corruptæ enim mulieres habent vrinam turbidam per fracturam pelliculæ procedentem, & sperma viri apparet in fundo vrinæ talis mulieris: sed in mẽstruosis vrina est sanguinea, & in tali mense quando patitur, habet oculos aqueos, & est alterius coloris in facie, & abominationem patitur in cibo. Et ideò sibi quisquis caueat ne coeat tunc cũ

eis, quia nociuum est. Vnde pruden- tes mulieres sciunt tunc custodire se & separantur à viris per tempus flu- xus menstruorum.

Hic author exequitur de signis ca- stitatis. Nota, quod vrina virginum est clara, quia ipsæ sunt calidæ & be- nè digerunt, & ideò vrina pertransi- ens per loca digestionis sumit ibi co- lorem, vnde coleratur in renibus. Sed debet capi vrina post somnum pri- mum, quia tunc facta est digestio, & debet videre, quod vrina per accidẽs sit variata, scilicet morbo & nutri- mento grosso. Nota, quòd in vrina sunt tres regiones, scilicet superior. vbi considerantur membra superio- ra, scilicet cerebrum, caput. Secundò in medio, vbi considerãtur membra media, scilicet renes & cor. Sed tertia

est in-

est inferior, vbi considerãtur testiculi, lumbi, & matrix. Ideò dicit litera, sperma semp̄ apparet in fundo propter suam grauitatem. Nota, quòd quando mulier est menstruosa, tunc humores ascendunt ad oculos, quia oculus est pars porosa corporis, & citò passibilis, & tunc mulier pallet in facie, & ipsa patitur abominationē cibi, quia non cupit propter infectionem cerebri & olectationem. Et tunc est nociuū cum eis coire, quia pueri, qui tunc concipiuntur, inclinantur ad morbum caducum, & ad lepram, q̄a talis materia est valdè venenōsa.

EST autem notandum, quòd mulieres antiquæ, in quibus menstrua fluunt, & quædam in quibus menstrua sunt retenta, si inspiciunt pueros in cunis iacētes intoxicāt oculos

Cau-tio

los eorum visu, vt ait, Albertus in libro de menstruo. Caussa huius in mulieribus apparet, quibus menstrua fluunt, quia ipse fluxus seu humores, qui mouentur per totum corpus, primò inficiunt oculos, & oculis infectis aer inficitur, & tunc aer ille inficit puerum. Et illud est de intentione Philosophi in libro de somno & vigilia. Caussa autē quare antiquæ mulieres, quibus nō fluunt menstrua, inficiunt pueros, est, quòd retento menstruorū facit abundātiam malorum humorum, & quia antiquæ mulieres sunt deficientes in calore naturali, maturante & digerente talem materiam, & præcipuè pauperes, sic quòd nu-

nutriuntur à cibo & nutrimẽto grosso, quod operatur ad talem materiã infectam. Et ille mulieres plus inficiuntur, quia menstruum hoc cedit ad purgationem naturæ ipsarum.

Hic author ponit quoddam notabile, & patet manifestè in textu. Nota, quòd humores mali exeunt per oculos potius, quàm per aliud membrum, quia oculus est aqueus ex secundo de Anima: quòd patet, si comprimitur, lachrimantur, & ideò mulieres multum lachrimãtur, quia habent multum de humido, quod petit exitum. Et quãdo oculus est infectus, tunc inficit aërem tangentẽ oculum, & ille vltra inficit aërẽ propinquum ille aër iterum alium aërem, donec peruenit ad obiectum, & ibi fit reuerberatio mali humoris, & ibi primò

operatur, quia omnis actus fit cũ resistentia aliqua, quia illa infectio fit circulariter, qa si tunc nõ solùm mulier inficeretur secundum vnam differentiã loci passionis, & non secundum omnem. Nam pueri sunt debiles & teneræ naturæ, ideò facilè intoxicantur. Toxicum est venenum, quod fit de taxo, de tali arbore amarissima, ex cuius succo gustato aues moriuntur. Nota, quòd oculus mulieris vaticinantis, ita quod illa pessima mulier tãtùm cogitauit de malis, quod quidam humores mali generabantur in spiritibus eius, & illi exiuerunt per oculum, & illos volens camelus effugere, cecidit in foueam. Et illo modo basiliscus inficit videntem ipsum, quia venenũ emittit. Et si poneretur speculũ, ad quod reuerberarentur humores ad locum basilisci,

lisci, tunc moreretur, vel inficeretur. Nota, quòd aliquis quæreret, si mulieres sunt venenosæ, quare non intoxicant seipsas: Dicendum quod venenum nō agit in se, sed in aliud cui obijcitur. Cùm ergo mulieres naturaliter sunt intoxicatæ, ergo non intoxicant seipsas. Alia caussa est, quia sunt consuetæ. Vnde Auerro. in prologo tertij Physicorum: Quædam erant consuetæ comedere venenum, ita quod erat eorum cibus.

DE DEFECTV MAtricis. Cap. XI.

AT quia dictum est de mēstruo, igitur ad menstruorum locum procedamus, quòd accidentia sunt circa ipsam matricem. Matrix enim

enim mulieris sæpè patitur suffocatio-
tionem. Suffocatio enim apud Medicos vocatur compreßio spirituum vitalium, ex vitio matricis egressa. Et per hoc impeditur anhelitus in muliere. Et illud euenit quando matrix de proprio loco tollitur, tunc ex frigiditate cordis superueniẽte, tales mulieres quandoq; patiuntur syncopin, id est, cordis debilitatem. Aliquando verò aliquæ vertiginem in capite patiuntur. Galenus enim magnus in medicina, narrat de quadam muliere, suffocationem matricis patiẽte, quòd illa caussa patiebatur tantùm, quòd non potuit loqui & cecidit ac si mortua esset, quia nullum signũ vitæ habuit,

Hist.

buit, & vocati ſunt medici plures, q̃ videntes ipſam, & cauſſam ignorantes, dixerũt eam veraciter eſſe mortuam. Galenus autem ſuperueniens, cauſſam conſiderauit, & mulierem à paßiõe illa liberauit. Hæc enim ægritudo contingit in mulieribus ex eo, q̃ abundat in eis mẽſtruum corruptum & venenoſum. Et ideò bonũ eſt quòd tales mulieres, quæcunque fuerint, ſiue iuuenes, ſiue antiquæ, ſæpè viris vtantur, vt materia talis expellatur. Et expedit iuuenibus, qui in eis abundat humidum. Et hæc eſt cauſſa, quare iuuenes mulieres, quando incipiunt coire, multum impinguãtur, antequam concipiant, & curam de

pueris minimè habent, quia cura (vt dicit Philoſophus in ſecretis ſecretorum) facit ſeneſcere, quod non videtur in illis. Illæ enim iuuenes mulieres quando multum abundant in tali materia, multum appetunt coitum, propter materiæ abundantiam. Ideò peccatum eſt in natura illas retrahere et coitum prohibere ad illum quem diligunt, quamuis ſit peccatum in moribus, de quo nihil ad ꝑpoſitum. Audiui in confeſſione ſocietatis ab vno inquirere cauſſam à me quare hoc eſſet, quando ipſe dormiret cum ſua dilecta iuuencula, quod tunc coitu ſinito, inuenerit ventrem ſuum vſque ad vmbilicum ſanguine profuſum,

peccatum in naa.

& ti-

& timuit multum, & caussam ignorauit, & non fuit ausus se retrahere à iuuencula, propter amorem magnum inter eos. Et ideò quandoque fluxus menstrui prodest mulieri, & quandoq; nocet, secundum quod materia magis vel minus abundat. Et ille fluxus non fuit menstruorum, sed seminis in coitu propter abundantiam materiæ.

Hic author exequitur de impedimentis conceptionis. Nota, quòd suffocatio matricis prouenit ex eo, quod matrix tollitur aduersus cor, & tunc magna frigiditas se extendit ad cor, sic quod cor patitur syncopin. Et dicitur à syn, quod est con, & copos incisio, quasi cum incisione siue debilitate

cordis,

cordis, & alio nomine dicitur extasis, & illa passio maximè accidit viduis, quæ prius habuerunt viros, & iam non habent, vnde menstrua earum corrumpũtur in matrice, & generantur grossi humores, qui in cordis debilitatis generant, & ideò ipsis multum valet coitus.

DE IMPEDIMENTIS conceptionis. Cap. XII.

DE impedimentis autem conceptionis nunc aliqua tangamus, quæ plura sunt, quia impedimentum quandoq; contingit ex nimia humiditate matricis, quandoq; ex nimia frigiditate, quandoque ex siccitate, quandoq; propter nimiam pinguedinem

nem corporis, quia pinguedo circumuoluta orificio matricis ipſam conſtringit, & non permittit ſemen viri intrare. Vnde cognitio huius eſt de muliere, cuius renes ſunt ſepulti & occulti in pinguedine ex omni parte. Illæ enim mulieres ſi in coitu ſemen recipiunt, non poteſt intrare matricem, et ſic eijciunt ipſum cum eiectione vrinæ. Et ideo breuiter, ſi poſt coitũ vrina talis mulieris videatur, manifeſtum erit ſi ſemen viri in matrice eius ſit collectum, vel non. Si ſic, tunc vrina eius eſt immũda, propter commixtionem viri. Si verò tunc iterum apparebit, & quandoque apparebit, quòd vrina non totaliter eiecit illud

P ſemen,

ſemen, quia ſunt calidæ, tunc ſua caliditate exhalant. Sunt etiam quædam mulieres, quæ ita teneras & lubricas habent matrices, quòd ſemen intus non poteſt retineri. Ex multis alijs cauſsis illud euenit, de quibus ad præſens nulla fit mentio.

Hic author ponit quædam notabilia, vt patet in textu. Nota, quòd ſi ſemen viri & mulieris non ſunt proportionata, in qualitatibus, id eſt, in calido & humido, tunc talis conceptio impedit principaliter, quia agẽs & patiens debent eſſe proportionata, ex 2. de Anima, ſub certa harmonia, id eſt, ſub certa & determinata cõbinatione, vnde quodlibet non agit in quodlibet, vel quodlibet nõ fit ex quolibet, id eſt, de generatione.

EST etiam notandum, quòd ſæpè conceptio ex parte viri impeditur, ita quod ſemen eius quod emittit, eſt nimis tenue ſicut aqua, ita q' ſi matrici infunditur, tunc liquiditate ſua elabitur, & quandoque accidit ex frigiditate teſticulorum vel ſiccitate, & illud ſemen ſecundum doctrinam medicinæ ad generationem eſt conueniens. Sed dubium eſt cuius ſit cauſſa, an ex defectu viri, vel mulieris. Iuxtaq; notãdum, quòd iſto modo ſcitur, accipiantur duæ ollæ, & in vtranq; vrina mittatur. Viri in vnã ollam, & mulieris in aliam, & ponatur in vtraque furfur tritici, & talis experimentator diligenter

NB

 obſtruat

obstruat ollas per nouem dies, vel pa-
rum amplius, & si contingit ex vitio
viri defectus, inueniet quosdam ver-
mes in olla viri & cacabus debet fu-
praponi, & inuenitur rana fœtida,
vel cantabra fœtida. Si verò ex vitio
mulieris, inuenitur in olla sua men-
struum. Si ex vtriusq; vitio, in vtraq;
olla aliquid prædictorum inuenitur.

Hic author ponit vnum notabile, vt patet in textu. Notá, si vis benè examinare accipias aliquid de sperma te viri, & ponas in aquam, si redit ad fundum, signum est quod semē viri non est in defectu conceptionis. Quia est benè digestum & spissum, ideò petit fundū. Nota, quòd mulieres, quæ sæpè coeunt propter delectationem, illæ generāt fœtus debiles, debēt ergo ab-

go abſtinere à coitu, tũc generabunt fortes pueros & homines, quia ſemẽ eſt ſatis forte, & vnus frater poteſt conuenienter eſſe fortior alio. Vnde nota cauſſam experimẽti, quia ſi ſemen viri eſt nimis tenue, tunc citò conuertitur in vermes, & non habet virtutem reſiſtentem actioni corporis cæleſtis, Vnde iſta humiditas, quę in fundo non eſt defenſa & benè indurata, citò alteratur. Nota, ꝙ ſi mulier biberit ſaluiam coctam per tres dies, tunc nõ concipiet in vno anno, quia ſaluia eſt frigida. Item comedat apem, & nunquam concipiet. Et ergo ex illis concludo, quod mulieres ſæpè coeunt, ſimiliter viri, propter magnam delectationẽ, quam habẽt ad inuicem, quia vulua in ſe continet magnam dulcedinem viro, ſed tamẽ de illis nõ multum dico ad præſens.

 Si quis

Item.
A.

SI quis igitur velit mulierem iuuare, vt impregnetur, & masculum concipiat, accipiat matricem leporis, & intestina eiusdem, & faciat desiccari, & in puluerem redigat, & illud mulier bibat temperatum cum vino, et similiter faciat cum testiculo leporis, & hoc in fine menstruorũ, & cum viro suo coeat, & concipiet masculũ. Item accipiat mulier succinctam & stringat in lacte asinæ lanam caprinam, & liget super vmbilicum eius donec coeat cũ viro suo, & concipiet. Et hoc dico remotis intercessis caussis vel impedimentis alijs, quibus per ignorantiam hominis effectus ille prohibetur. Et si quærat aliquis, quæ sunt illa

Z

illa impedimenta? inspiciet diligenter omnia, quæ vsque ad istũ locum dicta sunt. Item accipiat aliquis hepar parui porci, & testiculos, & desiccet, et etiam redigat in puluerem, & det in potũ masculo & mulieri, & masculus si prius impotens fuit ad generandum, generabit, & mulier, quæ non potuit concipere, tunc concipiet. — 3

Capitulum aliud, quomodo mulier debet iuuari, vt concipiat, maximè, vt concipiat masculum. Nota, ꝙ matrix leporis & intestina si desiccantur & puluerizantur, fiunt multũ calida, similiter & hepar porci in se est calidum, & sic generabunt calorem sufficientem ad conceptionem. Nota, quòd illud debet fieri in fine menstruorum, quia tunc matrix est

ſicca & quodammodo calidior per
receſſum menſtruorum frigidorum.
Item ſunt alia experimenta. Mulier
4 accipiat camphoram herbam pulue-
rizatam, & bibat eam cum vino &
concipiet. Item vrina viri bibita im-
pedit cõceptionem. Item ſi accipiat
5 vuluam leporis, & pulueriżet cum
melle liquido, & accipat cor tauri, &
illa pariter accipiãt ebullitionem &
ſic mulier accipiat in vna ſeptimana,
ita quod vno tẽpore plus, quàm alio
tempore accipiat, & concipiet. Item
6 mulier debet vti calidis & bonis ci-
barijs, & debet quodãmodo inebria-
ri benè fricari, & debet cauere ne cru
ra eleuata ſemen impediant, itaque
ſe debet citò labori applicare ad re-
tinẽdum, & ſtatim poſteà dormitet,
& ſine dubio concipiet.

EST etiam documentum obseruandum, scilicet quando aliquis sentit mulierē concepisse, nō nominet in præsentia mulieris aliquid esse de varijs cibarijs, ad quod appetitus mulieris posset inclinari, nisi ei poßit libitum prosequi, quia si mulier tale postularet, sed nullo modo posset haberi, haberet occasionem abortiendi, propter contrariam dispositionem appetitus. Fœtus enim sic conceptus, debilis redditur et extinguitur. Ideò consultum est, quando mulieres petunt carbones, vel aliquid consimile, quod eis ministretur. Vidi enim de quadā muliere, quæ cùm impregnata fuisset petijt poma recentia, quæ cùm habere

 non

non potuit, cecidit in lectum, & infra diem & noctē nihil gustauit, nec panem nec potum, & fuerūt circa eam iuuenes mulieres & ancillæ, quæ prius non conceperant. quibus illa fuerūt occultata, & quando impregnata petiit poma recentia, & ancillæ astantes dixerunt, non inueniuntur loquētes inter se, quod venenosum est dare mulieri poma, quia viderant in febricitantibus consimile, & in parte illa deceptæ sunt: tunc autem illa impregnata, ex carentia pomorum multū debilitata, in tantum quod fœtus antequam ad debitum tempus peruenit, mortuus exiuit, in cuius egressu illa laborauit tribus diebus et noctibus, & ante-

& ante egressum mulier emisit sanguinem per nares duabus diebus, & vna nocte, ille verò sanguis fuit menstruosus, & signum corruptionis fœtus fuit illud. Iuxta illud Hippocratis menstruis fluentibus impoßibile est fœtum esse sanum. Ideò vt omnia illa pericula euitentur apud omnes impregnatas, bonum est quod mulier in custodia habeatur, & modicè moueatur, & vt ei cibaria mollia & leuia ministrentur, & omnia iuxta appetitum prosequantur.

In toto hoc textu recitato ponit author duo documenta, & satis manifeste patent in textu.

SED antequā nostrum sermonem ad alia conuertamus, notandum est vnum notabile signum, quod fit ad ad cognitionem masculi in vtero matris existentis, et est illud. Accipiat aquam mundam de fonte claro & puro, & procuret sibi vnam guttā sanguinis, vel lactis de dextro latere mulieris, et infundat guttam illam aquæ. Si tunc gutta petit fundum, signū est masculi, si verò supernatauerit signū est fœmellæ. Item si dextra mammilla fuerit maior sinistra, impregnata est masculo, si verò sinistra maior fuerit, fœminam portat.

Hic author ponit secundum documentum. Et nota, quòd quando

mulier concepit, tunc debilitatur & variatur gratia fœtus cõcepti in ipsa, & ideò quicquid cupit, sibi detur, & si nõ, tunc euenit dolor eò, quòd appetitus non procedit, quia voluntas delectatur in prosequendo quod diligit. Vnde nihil appetit, nisi fuerit animatũ ex tertio de Anima. Et per Commen. 3. Ethic. patet, quia voluntas est appetitus intellectus, & semper est boni simpliciter vel apparet. Vnde omnia bona appetũt, vt patet per definitionẽ boni, quam dat Arist. in principio 1. Ethicor. & dicens: Bonum est, quod omnia appetũt. Nota, ꝙ post conceptionem quando menstruum fluit, hoc est, signum destructiõis fœtus, quia fœtus debet nutriri de mẽstruo fluẽte, sed si modicũ fluit hoc fit ad purgationẽ naturæ, ne fœtus suffocetur, hoc est, commodum.

DE

DE SPERMATIS NAtura & digeſtione. Caput vltimum.

PRiuſquam verò finem dictis imponamus (vt noſtra doctrina ſubtiliter & magis completè habeatur, cùm de materia menſtruorum aliqualiter dictum eſt, tranſeundum eſt ad materiā ſpermatis, in viro ſperma verò, vt ſuprà dictum eſt, nihil aliud eſt, quàm ſuperfluum alimenti quod in ſubſtantiam rei alendæ non cedit. Iuxta quod notandum, quòd medici quatuor ponunt in homine digeſtiones. Et dicūt quòd talis eſt modus nutritionis, quod primo cibus maſticatus in ore dirigitur ab ore ad ipſum ſtoma-

ſtomachum, & ibi ſit digeſtio prima, & ibi ſeparatur purum terreſtre ab impuro terreſtri, & illud impurum dirigitur ad viſcera et vlterius emittitur per ſeceſſum. Sed purum hoc vlterius dirigitur ad epar, & ibi ſit ſecunda digeſtio. Et tunc iterum ibi ſeparatur purum aquaticum ab impuro aquatico. Impurũ aquaticum dirigitur ad veſicam, & vlterius per micturam emittitur, ſed purum dirigitur ad cor, & ſit ibi tertia digeſtio, & ſeparatur purum ab impuro. Impurum dirigitur ad vaſa ſeminalia, & ex illo ſit ſperma in viro, & in muliere menſtruum, ſed purum eſt ſanguis, & illud dirigitur à corde

per

per magnas venas, quæ dicuntur capillares, per quas venas dirigitur sanguis ad singula mēbra, & in illis mēbris fit vltima digestio, & iterū separatur purū ab impuro, & impurum emittitur per sudores & per vngues, & consimilia. Hoc autem purū conuertitur & congelatur in substātiam aliti, ita quod tales pori, qui sunt euacuati per calorem naturalem, ibi è conuerso repleantur, et si plus venerit quàm est deperditum, tunc dicitur augmentatio, sed ad hoc requirūtur quatuor. Primò materia sufficiens est panis, & consimilia. Secundò porus recipiēs illam quartam digestionem. Tertiò natura distribuens. Quartò

calor

calor naturalis conuertens alimentum in alitum.

Hic author exequitur ex vltimo motiuo libri, & oſtendit modum generationis ſpermatis. Nota, quòd homo eſt optimæ digeſtionis& ſubtilioris, quia eſt magni caloris, & propter multos labores digerit & conſumit humidum, quia calor agit in humidum ſicut in ſubiectum, & calor facit exhalare humidum radicale, ideò oportet eſſe reſtauramẽtum caloris, ne conſumat humidum radicale, & ſic mors ſequeretur, quia cõſumpto humido radicali, in quo conſiſtit vita, nullæ proſunt medicinæ, ſed tamẽ notandum, quod vnum indiuiduum per aliquam medicinam poteſt viuere per annum vel amplius ſine nutrimento, ſicut expertũ eſt, ſed hoc non poteſt fieri, niſi curſu communi. No-

ra, quòd masticatio est quædam contritio cibi facta per dentes & sic natura ordinauit in anteriori parte dẽtes acutos, vt benè diuidant cibum, sed in fine latos ordinauit. Propter masticationem.

Versus:

Sunt hominis dentes triginta duo comedentes.

SED de his, quæ dicta sunt, consurgit dubitatio quædam, vtrum calor agat in ipsum humidum consumendo, sicut operatio caloris in eo qđ calor naturalis. Pro quo sciendum, quod secundum Aristotelem quarto Metheo. cap. de operatione, quòd triplex est operatio, quæ ex parte caloris accipitur in capite de oꝑatione qualitatum actiuorum. Prima operatio

caloris,

caloris, in quantum calor habet dissoluere & exhalare & cõgregare homogenea, & disgregare heterogena. Secundum patet, quia si accipitur vna massa de auro & argento, & ponatur in ignem, calor facit fluere aurum ab argento, & è conuerso. Et sic locutus est philosophus secundo de generatione. Vbi dicit, quod calor determinatus agit tanquam organum, scilicet securis vel bipennis semp̱ dissoluit coniuncta. Sed calor in eo quod naturalis calor habet in se virtutem formatiuam vniuscuiusq; rei vel naturæ, cuius calor dicitur esse naturalis, sic in eo est virtus cæli, vel virtus motorum cælestium, & vis seminis,

complexionis vel formæ illius naturæ quam format. Sicut contingit videre in calore seminis plantæ et animalis, vbi est vis, q̃ vocatur forma plantæ. Et eodem modo credo, quod sit in naturalibus, quantum calor naturalis habet dirigere humidum, vel proportionetur sibi subiectum secundum exigentiam cuiuslibet speciei. Sic ergo educit humidum ipsum cõsumendo, non in quantũ calor, sed in quantum calor naturalis, qui in digestionem accipitur: quia in digestione accipitur illud humidum, vt illa digestio terminetur ad speciem eius, cuius est humidum, sicut ad speciem partis plantæ, vel animalis vel hominis, & hoc

hoc nullo modo faceret in quantum est calor, sed potius reus resolueret totum humidum, ita quod in siccũ terminaretur. Illis visis & intellectis, breuiter ad propositum redeamus & dicamus, quod sperma nihil aliud est, quàm superfluum alimenti, quod in substantiam rei alendæ non cedit. Et sic ex his, quæ dicta sunt, manifestè apparet, quæ sit definitio spermatis secundum illa, quæ aliqualiter prius fuerũt ignota. Cùm ergo tantum digeritur in vtero, præcipuè iuxta tertiam digestionem, quia tunc non totum cedit ad deperditum, sed per restauratione͂ mittitur, vel mutatur in cruorem sanguinis subtilis, & datur Sperma q[d]

vasa seminalia, vbi virtute testiculorum illud etiam dealbatur & fermentatur, et ideò sperma viri est albi coloris propter vltimam decoctionem quam habet ex parte testiculorum. Illud idem sperma amplius emissum à viro, nimium desiccat corpus, quia virtutem humectandi & calefaciendi habet. Calore autem extracto, & humido, fit debilitatio vitæ & per consequens mors. Et hæc est caussa, quare illi qui multum coeunt & frequenter, non sunt longæ vitæ, quia corpora à naturali humido exsiccantur, & desiccatio est caussa mortis. Caussa ergo sufficiente posita ponitur effectus eius. Et huic consonat quod

Ariſtotel. 1. de longitate & breuitate vitæ, quia ſperma amplius emiſſum, deſiccat corpus. Et ſubdit: Propter hoc enim mulus longioris vitæ eſt, quã aſinus vel equus, ex quo genitus eſt, vt fœmellæ maſculi, ſi maſculi coitiui ſunt. Et ſubdit, quòd propter has paſſiones maſculi breuioris vitæ ſunt fœmellis. Eſt enim generaliter verum, quod maſculi longioris vitæ ſunt fœmellis, ſi coitiui non fuerint. Sic ergo ex intentione Philoſophi patet, quòd vita hominis conſiſtit in vis in calido et humido radicaliter, quàm alijs inſtrumentaliter & miniſterialiter & ſic patet, ꝙ coitus exſiccat. Etiã patet

quòd posita caussa conseruante effectum, ponitur & ipse effectus. Si verò causa destrueretur, et effect⁹ destrueretur. Ergo à primo ad vltimum coitus qui amplius fit, est caussa breuitatis vitæ, & cætera.

SEQVITVR DE MAteria spermatis per venerabilem Auicennam conscriptum.

CIrca materiam spermatis sunt quædam notanda adhuc, scilicet, quòd sperma viri aliquando est durum & benè decoctum decoctione testiculorum, ita quòd quælibet pars inest parti, in modum lactis coagulati, &

ti, & illud sperma albũ est, velut lac coagulatum forti coagulatione, habet tamen naturam confirmandæ influxibilitatis, non in partibus suis, sed de genitalibus vasis testiculorum. Aliter enim non expelleretur de vasis genitalibus in vuluam mulieris. Et de isto spermate generatur robustus & fortis fœtus. Est aliud semen tenue et in suis partibus fluxibile, & illud non est benè decoctum, si illud expellitur, & in matricem recipiatur, fit ex eo fœtus tenuis & fragilis naturæ, & illud habet naturam lactis liquidi & tenuis. Contingit enim aliquãdo debilitatio naturæ apud fœtũ quod caput debilitatur, & hoc quando mu-

lieres impregnatæ, alium puerũ prius genitum, cum alio nutriuit. Caussa verò huius debilitationis est, quia ista materia de qua puer existens in vtero debet pasci et nutriri, cecidit in alimētum pueri prius geniti, quem lactat mater, & iste casus contingit hodierna die propter experientiã mulierũ caussam illius defectus nescientes: ideò mulieres impregnatæ nunquam deberent lactare pueros post conceptionem vel impregnationē alterius pueri, vel fœtus propter caussas superius enumeratas.

Hic author ponit dubium, & satis patet in textu. Nota, quòd calor in animali non facit digestionem, in quantum calor, sed in quantum est

benè regulatum ab anima. Et ideò peccauerunt aliqui antiqui dicentes, quòd in plantis esset nutritio, & in superiori parte esset ab igne, & in inferiori esset à terra, hoc non valet, quia dicit Aristoteles secundo de Anima, quod si sic esset, tunc mixtum citò dissolueretur. Quid enim continent elementa in mixto nisi animā: Vnde anima est principium omnis actionis, sed calor siue spiritus sunt instrumenta, quia sunt in virtute animæ, & non in virtute suijpsius.

CONCLVSIO.

HIS visis finem dictis imponamus, & gratias Deo reddamus, qui nostrum in hoc opere, & in alijs illuminet intellectū. Et de omissis pe-

ſis peto veniam & auxilium diuinæ gratiæ à qua omnis ſapientia orta eſt et vita æterna. Ad quam nos Deus omnipotens & glorioſus, cuncta gubernans atque regens perducat. Qui cum patre & ſpiritu ſancto viuit & regnat, & in quo eſt ſumma ſecuritas, tranquillitas, iucunditas, & ſine fine æternitas ſanctorum exiſtat omnium per infinita ſeculorum ſecula, Amen.

FINIS.

LIBER AGGREGATIONIS, SEV LIBER SECRETORVM ALberti Magni de virtutibus Herbarum, Lapidum & Animalium quorundam.

LIBER PRIMVS DE Virtutibus quarundam Herbarum.

Sicut vult Philosophus in pluribus locis. Omnis sciētia de genere bonorum est. Veruntamen enim operatis aliquando bona: aliquando mala, prout scientia mutatur ad bonum & ad malum finem, ad quem operatur.

tur. Ex quo concluduntur duo. Quorum vnũ & primum est, quòd scientia magicalis non est mala. Namque per eius cognitionem potest euitari malum, & prosequi bonum. Concluditur etiam secundum, ex quo effectus laudatur propter finem. Atque vituperatur etiam finis scientiæ aliquando non ordinatur ad bonum vel ad virtutem. Ex hoc sequitur, quod scientia vel operatio aliquando bona vel mala. Quia igitur magicalis, seu cogniti bona est, vt præsuppositum est, & mala aliquantulum existit in speculatione rationũ, & in speculatione naturalium secundum quod antiquis authoribus examinaui & percepi: imò

immò & egomet Albertus, vt in pluribus veritatem inueni, & veritatem suppono, quo ab aliquo ex Chyrandis libro & libro Alchorat. Primò narrabo de quibusdam herbis. Pòst de quibusdam lapidibus. Tertiò de quibusdam animalibus & de virtutibus eorundem.

Elitropia. Lilium.
Vrtica. Visculus quercinus.
Virga pastoris. Centaurea.
Chelidonia. Saluia.
Peruinca. Nepta verbena.
Lingua canis. Melysophylos.
Iusquiamus. Rosa. Serpentina.

Prima herba apud Chaldæos vocatur. Ireos: apud Græcos Mutuchiol:

apud

apud Latinos Elitropia. Cuius interpretatio dicitur ab Elyos, quod est sol, & tropos conuersio, quia conuersa est ad solem. Huius autē virtus mirabilis est, quia si ista colligatur sole existente in Leone, in Augusto, & inuoluatur in lauri folio, & simul addatur dens lupi & feratur: nullus contra ferentem poterit habere vocem loquendi nisi verba pacifica. Et si enim aliquid furetur, & in nocte sub capite suo ponat, videbit furem et omnes eius conditiones. Et iterum: si prædicta ponatur in aliquo templo vbi sunt mulieres, quarū connubium parte sui frangatur, nunquam poterunt exire de templo, nisi deponatur.

Et hoc vltimum probatum est, & verißimum.

Secunda herba vocatur à Chaldæis Roybra, à Græcis Olieribus, à Latinis vel Gallicis Vrtice nuncupatur. Hanc herbam tenens in manu cum mille folio, securus est ab omni metu et ab omni fantasmate. Et si id ponatur cum succo semperuiuæ, & vngatur manus, & residuum ponatur in aqua, & aquã intret vbi sunt pisces, ad manus eius congregabuntur, & etiam ad piscellum. Et sic extrahatur, statim resiliunt ad loca propria vbi erant prius.

Tertia herba à Chaldæis Lorumcorot dicitur, à Græcis Allomot, à La-

tinis virga pastoris. Herbā hanc accipe, & cum succo mandragoræ distēpera, & da cani vel alteri animali, & impregnabitur in suo genere, et habebit fœtum in suo genere. De quo fœtu si accipiatur dens maxillaris, & intingatur in cibo vel in potu, omnes qui depotabunt, mox incipient bellū, & cùm volueris delere, da ei succum amantilem, id est, valeriæ, & fiet statim pax inter eos.

Quarta herba à Chaldæis Aquilaris dicitur, quia nascitur tēpore quo aquilæ faciunt nidos suos, à Græcis dicitur Valis, à Latinis Chelidonia. Ista herba tēpore quo hirundines faciūt nidos, nascitur, quo etiam aquilæ. Hanc

læ. Hanc herbã si quis cum corde talpæ habuerit, deuincet omnes hostes, omnes caussas & oẽs lites remouebit. Et si prædicta ponatur sup caput infirmi, si debet mori, statim cantabit alta voce. Si non, lachrymabit.

Quinta herba à Chaldæis Iterisi dicitur, à Græcis Vurax, à Latinis Prouentalis vel prouinsa. Illa enim pulverizata cũ vermibus terræ circumuolutis, & cũ semperuiua amorem inducit inter virum & vxorem, si vtatur illo in cibarijs. Et si compositio istorum cum aliquantulo sulphuris ponatur in stagno vbi sunt pisces, omnes morientur. Et si ad os bubali ponatur, statim crepabit per

medium, & hoc experimentum est à modernis. Si iterum dicta confectio ponatur in igne, statim conuertetur in liuidum colorem.

Sexta herba à Chaldæis vocatur Bieith, à Græcis Retus, à Latinis Nepta. Hanc herbam accipe, & misce cum lapide inuēto in nido vpupæ auis, & frices ventrem alicuius animalis, & impregnabitur, & habebit fœtum in suo genere nigerrimum. Et si eis ponatur ad nares, statim à terra cadēt velut mortua. Post modicum verò spatium curabuntur: & si prædictum compositum in vase apum ponatur, nunquam fugient, sed ibi congregabuntur apes. Et si apes submergātur, & qua-

& quasi moriantur, & in confectione prædicta ponantur post modicum temporis, & per spatium vnius horæ recuperabunt vitam. Nam & illud proportionatur qualitati deperditæ: et signū ad hoc est, quòd si muscæ submersæ in cineribus tepidis ponantur, post modicum spatium vitam recuperabunt.

Septima herba à Chaldæis Algeil, à Græcis Orum, à Latinis lingua canis nuncupatur. Herbam hanc cum corde raniculæ, & eius matrice, pone vbi vis et post modicum temporis congregabuntur omnes canes villæ. Et si prædictam sub pollice pedis habueris, omnes canes obmutescunt, nec pote-

runt latrare: & si prædictam in collo alicuius canis posueris, ita quod non possit ore attingere, semper vergit in circuitu ad modū volubilis rotæ, donec cadet in terram velut mortuus, & hoc est expertum nostro tempore.

Octaua herba, à Chaldæis, Mansesa, à Græcis Ventosin, à Latinis vel Gallicis Iusquiamus dicitur. Hanc herbam accipe et misce cum Realgalis & Hermodactilis, & pone in cibo canis rabidi, & statim peribit: & si succum eius cum supradictis posueris in scipho argenteo minutissimè frangetur & si supradictum cum sanguine leporis iuuenis commiscueris, & in pelle leporis conserues, omnes lepores con-

res cōgregabuntur ibidem donec remotum fuerit.

Nona herba, à Chaldæis Augo, à Græcis Amola, à Latinis Lilium. Si hanc herbam ſole exiſtente in Leonis ſigno coloris, & cum lauri ſucco commiſcueris. Deinde ſub fimo tempore aliquo ſuccum illũ poſueris, fiēt vermes. De quibus ſi fiat puluis, et ponatur circa collũ alicuius, vel in veſtimentis ſuis; nunquam dormiet, vel dormire poterit quouſque depoſitum fuerit. Et ſi prædictum ſub fimo poſueris, & de vermibus inde naſcentibus aliquem vnxeris ſtatim inducetur ad febrim. Et ſi prædictum ponatur in vaſe aliquo, vbi ſit lac vaccæ

& coôperiatur de pelle alicuius vaccæ vnius coloris, omnes vaccæ amittent lac suum, et hoc maximè expertum est tempore nostro à quibusdam fortilatoribus.

Decima herba à Chaldæis dicitur Luperax, à Græcis Esifena, à Latinis Viscus querci, & crescit in arboribus transferata arbore. Hæc herba cum quadam alia herba, quæ dicitur Martegon, id est, syluium, vt scribitur lingua Theutonica, omnes feras aperit: et si prædictum compositum in ore alicuius ponatur, & cogitetur de aliquo, si debet accidere, corde infigitur, si autem non, corde resilit. Sed si prædictum ad arborem suspendatur

tur cum ala hirundinis, ibi congregabūtur aues benè per quinque milliaria, & hoc vltimum tempore meo est expertum.

Vndecima herba à Chaldæis Isiphilon dicitur, Græcis Orlegenia, Latinis Centaurea vocatur. Hanc autem herbam dicunt Magi habere mirabilem virtutem. Si enim adiungatur cum sanguine vpupæ fœmellæ, & ponatur cum oleo in lucerna, omnes circundantes credent se esse Magos, ita, quòd vnus altero credet, suum caput esse in terra, et pedes in cælo: & si prædictum ponatur in igne stellis lucentibus, videbitur quòd stellæ currãt ad inuicem & debellent: & si iterum

prædictum cataplasma ponatur ad nares alicuius præ timore quem habebit, fugiet vehementer, & hoc expertum est.

Duodecima herba à Chaldæis Coberio vel Coloricom, à Græcis clamor, à Latinis Saluia cōmuniter est nuncupata. Hæc autem herba putrefacta sub fimo, in vase vitreo, pcreat quendam vermē vel auem, habentē caudam in modū marulæ, de cuius sanguine si tangatur aliquis in pectore, amittet sensum per quindenā & plu. Et si prædictus serpens comburatur, & ponatur cinis in igne, statim fiet ysiris tonitrui horribilis. Et si prædictus puluis ponatur in lampade &

ccendatur, videbitur quòd tota domus serpentibus repleatur. Et hoc est expertum à Modernis.

Decimatertia herba à Chaldæis Olphanas, à Græcis Hiliorion, à Latinis Verbena dicitur. Hæc autem herba, vt referunt Magi, collecta sole existente in signo Arietis, & confecta cum grano Peome vnius anni caducos à malo morbo curat. Et si ponatur in terra pingui post octo septimanas generabuntur vermes, qui si aliquē tetigerint, statim morietur. Et si prædictū ponatur in colūbario, omnes columbæ congregabuntur ibi. Et si puluis illorū in sole ponatur, videbitur quod sol sit liuidus. Si autem

puluis

puluis ponatur in loco vbi homine habitant, vel iacent, inter duos ama tes, statim fit lis vel malitia inter eos.
Quartadecima herba à Chaldæi Celeyos dicitur, à Græcis Casini, à La tinis Melysophylos, de qua Macer fa cit mentionē. Hæc autem herba col-lecta viridis, & coniecta cum succo cypreßi vnius anni posita in pulmento facit pulmentum videri plenum ver-mibus, & deferentem facit esse be-nignū & gratiosum, & aduersarios deuincere. Et si prædicta herba li-getur collo bouis sequetur te quo-cunque ieris, & si prædicto succo cor-rigiam miscueris & de tertia parte sudoris hominis ruffi, & de eo sub as-

cellis

llis ſtatim cingens crepabit per me-
ium.

Quintadecima herba à Chaldæis
glerisa, Græcis Ysaphinus, à Latinis
osa dicitur, et eſt herba cuius flos eſt
otiſsimus. Accipe granũ eius & gra-
um ſinapi, & pedem muſtelæ, hæc
ſpende in arbore, & de cætero non
uctificabit. Et ſi prædicta ponatur
rca rete, congregabuntur ibi piſces.
t ſi magaris mortuum fuerit, & in
ommixtione prædicta ponatur per
imidium diem, licet tamen non ac-
uiritur, recuperabit vitam. Et ſi pul
is prædictus ponatur in lampade,
oſteà accendatur, omnes videbũtur
igri ad modum Sathanæ: & puluis

præ-

prædictus admisceatur cũ oleo oliu
& cum sulphure viuo, & de hoc vn
gatur domus sole lucente, ipsa to
videbitur in flamma.

Sextadecima herba à Chald
Cartulin, à Græcis quinque foliun
à Latinis serpentina vocatur. Hæ
herba apud nos satis est nota. Hæc a
tem herba cum folio trifolij inhum
ta, generat serpentes rubeos & vir
des, de quibus si fiat puluis, & pon
tur in lampade ardente, videbitur i
copia serpentũ, & si sub capite alic
ius ponatur, de cætero non somniab
tur sibi. Modus autem operandi om
nium prædictorũ est, vt effectus bon
sit in planeta bono, & malus in mal

id est, in horis & diebus eorum.

VIrtutes herbarum septem secundum Alexandrum Imperatorem, & has quidem virtutes habuerunt ipsæ ab influentia planetarum. Contingit autem vnamquamq; percipere virtutem suam à superioribus naturalibus.

Prima autem herba Saturni, quæ asphodilus dicitur. Succus eius valet ad dolorem renum & tibiarum. Et datur patientibus dolorem vesicæ, radix eius cocta parum. Et dæmoniaci vel melancholici ipsam deferunt in linteo mundo, & liberantur, nec dæmonem in domo patitur esse, et si ibidem fuerint producẽtes dentes pueri

& eam

& eam ferent, ſine dolore eos producant, & eſt bonum, vt homo deferat ſecum de nocte radicem, quia non timebit, neque lædetur ab alijs.

Herba ſecunda Solis dicitur Poligonia vel corrigiola. Hæc enim herba nomẽ ſuſcepit à Sole, nam eſt multum generans. Sic enim & hæc herba eſt multos faciens modos. Hanc quidem herbam alij appellauerunt Alchone, quæ eſt domus ſolis. Hæc enim herba ſanat paßiones cordis & ſtomachi. Qui attingit hanc herbam habet virtutem à ſigno ſuo vel planeta. Si quis autem ſuccum bibit, facit eum multum coire. Et ſiquis deferat radicem eius, curat paßiones oculo-

oculorum. Et ſi antequam aliquam habuerit paßiõem portauerit ſecum, non ſuperueniet ei paßio oculorum. Iuuat etiam phræneticos, ſi eam ſecũ deferunt in locis, id eſt, pectore. Iuuat etiam periplomoticos & facit eis bonum anhelitum, & facit etiam ad fluxum ſanguinis melancholici.

Herba tertia Lunæ Chynoſtates dicitur. Succus eius purgat exacerbationes ſtomachi, thoracis & caſtorem, quia oſtendit ſe eſſe herbam Lunæ. Flos autem huius herbæ purgat ſplenes magnos & curat ipſos, quia iſta creſcit & decreſcit ſicut Luna. Valet ad ophtalmiam, & facit acutum viſum, & valet contra ſanguinẽ

oculorum. Si radicem eius tritam p[...] nas super oculum, mirabiliter visu[...] clarificat, quia lumen oculorum pr[...] pinquatum mysticum substantiæ Lu[...] næ. Etiā confert malum stomachu[...] habentibus, qui non possunt cibum di[...] gerere, bibendo succum eius: amplius valet habentibus scrophulas.

Herba quarta arnoglossa dicitur. Radix huius herbæ valet contra do[...] lorem capitis mirificè, quoniam opi[...] natur esse domus Martis aries, qu[...] est caput totius mundi. Valet etiam contra malas consuetudines testicu[...] lorum, & vlcera putrida & sordida[...] quia domus est Scorpio: quia pars eiu[...] retinet sperma, id est, semē quod ve[...] ni[...]

nit contra testiculos. Valet etiam succus eius dysentericis & hemoptoicis, & ad vitia hemorroidarum & stomachis dum quis eum biberit.

Herba quinta Mercurij dicitur Pentaphilō, à quibusdam Pentadactylus, ab alijs sæpè declinant, à quibusdam Calipendalo. Radix huius herbæ sanat plagas & duriciem, trita & emplastrata. Amplius scrophulas diluit velociter, si succus eius bibatur cum aqua. Sanat etiam farigos & paßiones pectoris seu dolores, si succus eius bibatur. Soluit etiam dentium dolores, & si succus eius ore teneatur, omnes oris curat paßiones. Et si quis secū deferat, opem dat &

 auxi-

auxilium. Amplius si quis vult à rege vel à principe petere aliquid, copiam dat eloquentiæ, id est, secum eam habeat, & obtinebit quod voluerit, videlicet etiam in lithiasi & disuria succus eius habitus.

Herba sexta Iouis dicitur Acharon, à quibusdam Iusquiamus. Radix eius posita super bubones, eos dispergit, & conseruat locũ à flegmone. Si quis eam portauerit antequã ei passio superueniat, nunquam bubonem habebit. Cõfert etiam radix eius podagræ, dum ponitur trita super locũ patientis, & hæc quidẽ operatur virtute signorum habentium pedes, vel habentium aspectum super pedes: &

succus eius si bibatur cum melle cum mellicrato, confert doloribus epatis, & omnibus eius paßionibus, quoniam Iupiter tenet epar. Similiter confert volentibus multum coire. Et est vtilis, vt eam deferant secum volentes diligi à mulieribus. Facit enim deferentes lætos & delectabiles.

Septima herba Veneris dicitur Pisteriona, quibusdã Hyerobotani dicitur, id est, herba columbaria & verbena. Radix huius herbæ posita super collum sanat scrophulas & parotidas & bubones colli & staphilion, id est, vrinæ distillationem, & ysmon, si ponatur emplastrum, & est comparatum paßionibus istius loci. Sanat etiã

ſciſſuras & condilomata, id eſt, duricies, quæ naſcuntur in ana et emorroidas. Si ſuccus eius cum melle in aqua cocta bibatur, ſubtiliat ea q̃ ſunt in pulmone. Et facit bonum anhelitum, nam detinet pulmonem.

Valet etiam multũ in affrodiſia, id eſt, coitu, q̃a ſuccus eius auget multum ſperma, cum quis vult coire, addit ad deſiderium eius, & maior virtus ipſius herbæ eſt, q̃a ſi quis eam portauerit, eſt multum potẽs in coitu. Veruntamen non teneat aliquid aliud, niſi iſtam herbam tantum. Si quis ponat eam in domo vel vinea vel in terris, abundanter habebit redditus. amplius radix ipſius vallet omnibus illis,

qui

quì volunt plantare vineas vel arbores, & infantes portãtes ipſum erunt benè diſciplinati & amantes doctrinam & erunt læti & gaudioſi. Confert etiam poſita in purgationibus, & repellit dæmones omnes.

Prædictas tamen herbas, à 23. die Lunæ vſque ad 30. incipiendo collectionẽ ipſam leuare à Mercurio per totam horam dierum euellendo fac mẽtionem paßionis, vt rei ſcilicet nomina paßionẽ vel rem propter quam ipſam colligis, et ipſam accipe herbã. Loca tamen ipſam ſuper frumẽtum, vel hordeũ, & ea vtere ad opus tuum posteà.

Explicit liber primus.

SECVNDVS LIBER ALBERTI MAGNI, ET EST DE virtutibus lapidum quorundam.

CVM iam dictum ſit de virtutibus herbarum quarundam, & de modo agendi, nunc in præſenti capitulo dicēdum eſt de Lapidibus quibuſdam, & eorum effectibus, & qualiter poſſunt accipi magna mirabilia opera.

Magnes	*Corallus*	*Lipercoli.*
Opthalmius	*Criſtallus*	*Vrices*
Onyx	*Chryſolitus*	*Lazuli*
Feripēdamus	*Elotropia*	*Smaragdus*

Siloni-

Silonites	Epistrites	Iris
Topaxion	Calcedonus	Balesia
Medo	Chelidonius	Galeriates
Mephytes	Gagates	Draconites
Abaston	Bena	Echites
Adamas	Isthmios	Terpistretes
Agathes	Cabices	Iacinthus
Alectorius	Chrysolitus	Orires
Esmundus	Beratiden	Sapphyrus.
Amatistus	Nicomai	Saunus
Berillus	Quiriti.	
Celonites	Rodianus.	

SI vis scire vtrũ mulier tua sit casta, accipe lapidem, qui Magnes vocatur. Est aũt ferruginei coloris et inuenitur in mari Indico & aliquando in partibus Theutoniæ, in illa pro-

uincia, quæ Francia Orientalis vocatur. Suppone ergo lapidē hunc capiti mulieris, & si casta est, ipsa maritum amplexabitur, si autem nō, statim cadet à lecto. Ad hoc autem si lapis iste ponatur sup carbones in quatuor angulis domus. Dico tritus & super carbones sparsus dormiētes fugient ædes & relinquent totum, & et tunc possunt fures respicere totum quod volunt.

Si vis fieri inuisibilis, accipe lapidē dicitur Opthtalmius, et inuolue in folio lauri. Et dicitur lapis Ophtalmius cuius color nō nominatur, nam multorum colorū: & est hic talis virtutis, quòd visus circumstantiū excæcat vel

abortat.

abortat. Constantius aũt pugno clauso reddebatur per eum inuisibilis.

Si vis incitare tristitias, timores & fantasias terribiles atque lites, accipe lapidem, qui vocatur Onyx, qui est nigri coloris, & inuenitur melius genus eis repletũ his venis, & veniet de India in Arabiam: & si collo vel digito suspẽdatur, excitat statim tristitias in homine & terrores: & etiã in somno excitat fantasias terribiles, & etiam lites, & hoc apud Modernos est expertum.

Si vis comburere manus alicuius sine igne adhuc & fugare areticam. Accipe lapidem, qui vocatur Feripendamus, qui est flaui coloris, qui si suspen-

suspēdatur collo alicuius, curat areticam: & iterū si iste lapis fortius stringatur, statim adurit manū, ideò leuiter & suauiter vult palpari.

Si vis accendere animum alicuius ad gaudia, et eius ingenium acuere, Accipe lapidē qui Sylonites vocatur, & nascitur in gremio testudinis Indici: et esse variū, dicitur albo, rubeo, purpureoq́; colore. Alij dicunt hunc esse viridem, & in Persiæ partibus inueniri. Et dicūt etiam hunc crescentem luna crescente, & conuerso. Et addunt Philosophi antiqui, quod si gustetur, confert præsentiam quorundam futurorū. Si sub lingua ponatur præcipuè prima Luna vna hora tan-

tum habet virtutem. Ideò autem Luna existente decima hanc habet virtutem, in prima hora vel decima. Motus autem ordinis, quòd cùm est sub lingua, si cogitetur de aliquo negotio, vtrum debeat fieri an nō. Si fieri debet, cordi tenaciter infigitur, ita q̄ auelli non potest: si autem non, cor ab ipso resilijt. Fecerunt etiā Philosophi quòd curat Physicos & debiles.

Si vis, vt aqua bulliens statim exeat manu emissa. Accipe lapidem qui Topasion vocatur, à Topasi insula, vel quia auri similitudinem protendit, et sunt duæ species. Vna est omninò similis auro, & preciosior est. Alia species est crocea magis tensibilis coloris

quam

quàm ſit aurũ, & hæc eſt vtilior. Expertum autem eſt in noſtro tempore, quæ ſi in aqua bulliente mittatur, defluere facit, quod ſtatim manu immiſſa extrahitur & hoc fecit vnus de fratribus noſtris Pariſiis. Valet etiam contra emothoicam & ſtimaticam vel lunaticam paßionem.

Si vis excoriare cutem manuum tuarum vel alterius, accipe lapidem, qui vocatur Medor, à Medorum regione, & ſunt duæ ſpecies, niger & viridis. Dicitur ab antiquis Philoſophis et Modernis, quòd ſi lapis, qui niger eſt frangatur, & in aqua calida reſolutus fuerit, & aliquis manus ſuas lauârit, ſtatim excoriabuntur:

& si quis ex ea biberit, perit vomendo statim omni cura remota & auxilio. Dicunt etiam Philosophi, quòd valet contra podagram & oculorum cæcitatem, & quòd oculos lasos & debiles fouet.

Si vis, vt alquis non sentiat dolorem, nec crucietur, Accipe lapidem, qui dicitur Mephytis à ciuitate, quæ dicitur Mephis: & hic est lapis talis virtutis, vt dicit Aaron & Hermes, quòd si teratur & aqua misceatur, et detur potari illi, qui deberet vri vel aliquos cruciatus pati, tantam inducit ille potus insensibilitatem, quòd nō sentiat patiens pœnam neque cruciatum.

Si vis ignem perpetuū inextinguibilem facere, Accipe lapidem qui Abaston dicitur, & est coloris ferri, & quamplurimū in Arabia reperitur. Si enim lapis ille accendatur, nunquam poterit extingui, eò quòd habet naturā lanuginis, quæ pluma Salamandris vocatur, cum modico humidi vnctuosi pinguis, & inseparabilis est ab ipso, & id fouet ignem accursum in eo.

Si vis deuincere hostes: Accipe lapidem qui nūcupatur Adamas, & est coloris fulgentis, durißimus ita quòd non potest frangi nisi sanguine hirci, & nascitur in Arabia vel Cypro. Et si sinistro latere alligetur, valet contra ho-

tra hostes & insaniam, & indomitas bestias, & venenosas, & feros homines, & contra iurgia & rixas, & cōtra venena & incursus fantasmatum, & quidam vocant eum Dyamantem.

Si vis cuncta pericula euitare, & vincere cuncta terrena, & habere vires cordis, Accipe lapidem, qui Agates dicitur. Et est niger habens venas albas. Et aliud eiusdem speciei similis colori albo. Et tertium nascitur in certa insula habens venas nigras. Et id facit vincere pericula, & confert vires cordibus, & facit hominem potētem, placentē, iucundum, acceptabilē, & iuuat contra omnia aduersa.

Si vis impetrare aliquid ab aliquo. Accipe lapidem, qui Alectoriu[m] dicitur & est lapis gallinacei vel galli, & est albus, vt Cristallus, & extrahitur de ventriculo galli vel gallinacei, postquam fuerit castratu[s] vltra annum quartum. Et vt quidam dicunt post annum extrahitur de ga[l]lo decrepito. Et ad quantitatem fa[ba]e extat, ventrem gratum reddit & constantem: et sub lingua acceptum sitim extinguit: et hoc vltimum tempore nostro expertum est & subtiliter percepi.

Si vis deuincere bestias, & omni[a] somnia interpretari, & de futur[is] prophetizare. Accipe lapidem, q[ui]

Esmun

Esmundus dicitur vel Asmadus, varij coloris est, omne venenum extinguit, & facit vincere aduersarios, et prophetizationem dat, interpretationem omnium somniorum, & anigmata intelligere facit.

Si vis habere bonum intellectum sensibilis, & non posse fieri ebrius. Accipe lapidem, qui vocatur Chrysolitus, & est lucidæ viriditatis, positus in auro, pellit stultitiam & sapientiam confert.

Si vis fugere illusiones, omnesque fantasias, & omnes caußas vincere. Accipe lapidem, qui Calcedonius dicitur, & est pallidus, fuscus, & aliquantulum obscurus. Si hic perfo-

tur, & cum virtute lapidis, qui Si-nerip dicitur, collo ſuſpendatur, con-tra omnes fantaſticas illuſiones. E-facit vincere omnes cauſſas contr-aduerſarios vtriuſque corporis con-ſeruat, & hoc vltimum expertum e-Moderno tempore.

Si vis acquirere bonum ingeniu-docile, et ſemper manere ſobrius. Ac-cipe lapidem, qui Amethiſtus dicitur & eſt purpurei coloris, & melior na-ſcitur in India, & valet contra ebrie-tatem, & bonum in ſcibilibus confer-intellectum.

Si vis deuincere hoſtes, & fuger-lites, Accipe lapidem, qui vocatur B-rillus, eſt pallidi coloris, lucis tranſ-

paren-

parentis, vt lymphæ. Fer tecum & vinces omnes lites, & hostes fugabis, reddetq́; inimicū mitem. In moribus efficacē reddit potestatem, sicut dicit Aaron, etiam dat bonum intellectum in scibilibus.

Si vis diuinare de futuris. Accipe lapidem, qui vocatur Celonytes & est purpurei varijq́; coloris, & inuenitur in corpore testudinis. Si quis autem hunc lapidem sub lingua gestauerit, diuinabit & prædicet futura. Veruntamen non habet virtutem, nisi lucens prima cùm fuerit accensa, & crescēs monoytes in vltima descendente. Sic vult Aaron de virtutibus lapidum & herbarum.

Si vis pacificare tempeſtates e
flumina pertranſire, accipe lapidem
qui vocatur Corallus, & eſt rubeus
aliuſque albus. Et expertum eſt
quòd ſtatim reſtringit ſanguinem, &
portantis pellit ſtultitiam, & perh
bet ſapientiam, & hoc à quibuſda
tẽpore noſtro expertum eſt, & val
contra tempeſtates, & pericula fl
uiorum.

Si vis accẽdere ignem, accipe cr
ſtallum, & pone ſub iuxta circulu
ſolis, id eſt, contra ſolem, & appo
iuxta aliquid combuſtile, & ſtati
lucente ſole calido, eliciet ignem,
ſi cum melle potatur, lac dabit.

Si vis comparare prudentiam,

fuge

fugere stultitiam. Accipe lapidem, qui vocatur Chrysolitus, & est lucidæ viriditatis, positus in auro, pellit stultitiam, & sapientiam confert.

Si vis, vt sol appareat sanguineus, accipe lapidem, qui Elitropia dicitur, & est viridis, similis quasi Smaragdo, et est respersus sanguineis guttis. Hanc Elitropiam appellant Nigromatici, proprio nomine gemma Babilonicum, quòd si vngatur succo herbæ eiusdem nominis, & in vas plenum aqua mittatur, facit videri solem sanguineum, sicut si videretur eclipsis. Cuius caussa est, quòd totam aquam ebullire facit in nebulam, quæ in spissando aerem impedit

ſolem, inde niſi quia rubeum in ſpiſſo colore poſt modicum recedit illa nebula rorãdo, quaſi per guttas pluuiæ. Oportet autem ad hoc, vt hoc fiat, ꝙ ſit quoddã carmen ſacrum cum quibuſdam characteribus, & ſicut accepti principes, ſi diuinando quædam prædicant, propter quod templorum pontifices iſto lapide maximè vtebãtur in feſtis idolorum. Etiam geſtatum hoc reddit hominem bonæ famæ & incolumem, & longæ vitæ. Dicitur autẽ à Philoſophis antiquis, quòd vnctus herba ſui nominis, vt prædiximus, pollet virtute, & inuenitur plurimũ in Aethiopia, Cypro, & India.

Si vis refrigerare aquam bullientem,

tem, quæ ſtat ſuper ignem. Accipe lapidem, qui Epiſtretes dicitur, qui in aqua oppoſitus oculo, ſolis radios igneos emittit, & dicitur ab antiquis Philoſophis & à Modernis, quòd ſi ponatur in aqua bulliente, ſtatim ceſſabit ebullitio: & poſt modicum refrigeſcet, & eſt lapis rutilans, & rubicundus.

Si vis eſſe gratus et placens, Accipe lapidem, qui Chelidonius dicitur. Et eſt niger & rufus, & de vètre hirundinum extrahitur. Rufus inuolutus panno lineo vel corio vituli ſub ſiniſtra aſcella portatus, valet contra inſaniam et antiquos morbos & languores, contra litargiricam paſsio-

nem & contra Epidiniam. Euax refert, quòd iste lapis hominem facit facundum & gratũ, & placentem eum reddit. Niger autem valet contra feras & iras, & ad finem incepti perducit negotij. Et si inuoluitur in folijs chelidoniæ, dicitur obfuscare visum, & debet extrahi mense Augusto, & frequenter duo in vna hirundine inueniuntur lapides.

Si vis esse victoriosus contra aduersarios, accipe lapidẽ, qui dicitur Gagates, & est diuersi coloris, & dicunt antiqui Philosophi fore expertum in Alcide principe, q quãdiu eũ portauerit, semper habuit victoriã, & est lapis diuersi coloris sicut pellis capola

Si vi

Si vis præscire futurum aliquod, accipe lapidem, qui vocatur Bena, qui est sicut dens à bestia, & pone sub lingua tua, & sicut Aaron & antiqui Philosophi dicunt, quamdiu sic tenueris, semperdiuinando prædices futura, nec aliquo modo errabis diuinando.

Si vis, vt fiat vestis incombustibilis, accipe lapidem qui Histmos appellatur, qui vt dicit Isidorus similis est croco, & in partibus Hispaniæ inuenitur, & iste lapis stabilis est propter ventositatem in ipso rarefactam iuxta Gades Herculis, & si de eo fiat vestis nullo modo potest vri, sed de igne nitet. Et huius speciei dicunt qui-

quidam Carbunculum albam.

Si vis gratiã habere & honorem. Accipe lapidem, qui Tabrices vocatur & est similis Cristallo. De hoc referunt antiqui Philosophi, vt Euax & Aaron, quod eloquentiã, gratiam præstat & honorem, & cum hoc dicitur, quod curat omnem hydropisim.

Si vis fugare fantasmata & stultitiam. Accipe lapidem, qui vocatur chrysolitus, & est idẽ in virtute cum liaretico, vt dicit Aaron et Euax in libro de naturis herbarũ & lapidum. In auro positus et gestatus fugat stultitiam & fantasmata expellit. Sapientiam conferre perhibetur, valet contra timorem.

Si vis

Si vis iudicare opiniones & cogitationes aliorum. Accipe lapidem, qui vocatur Geratides, & eſt nigri coloris, & teneatur in ore. Facit etiam geſtantem hilarem & gratioſum apud omnes.

Si vis habere victoriam & amicitiam. Accipe lapidem, qui vocatur Nichomat, & eſt idem quod alabaſtrum, & eſt de genere marmorum, & eſt albus, nitens. Et de hoc fiunt vnguenta ad ſepulchra mortuorum.

Si vis, vt homo dormiendo tibi dicat, quæ fecit. Accipe lapidem, qui vocatur Quirim, inuenitur lapis iſte in nido vpupæ, & eſt lapis proditorum.

*Si volueris aliquid ab aliquo impe-
trare, accipe tecum lapidem, qui vo-
catur radianus, & eſt niger tranſlu-
cens, qui cùm caput gallorum datur
comedere formicis, inuenitur poſt tē-
pora multa in capite galli, et eſt idem
quod lapis tonatides.*

*Si vis facere quod canes neque ve-
natores poſſunt nocere alicui anima-
li quod venatur. Pone coram ipſis la-
pidem qui vocatur Iuperius, & ſta-
tim id ad lapidem curret. Hic enim
lapis inuenitur in Lybia et omnes be-
ſtiæ currēt ad iſtum lapidem tanquā
ad ſuum defenſorem. Prohibet enim
ne canes vel venatores noceant eis.*

Si vis comburere manus alicuiu

ſine

ſine igne, accipe lapidẽ, qui vocatur, vnices, quem prius diximus principem Apij, quod eſt ignis, & eſt vt ignis. Hunc lapidem ſi quis ſtringit fortiter, ſtatim adurit manũ velut comburatur igne materiali, quod eſt mirabile.

Si vis curare melancholiam vel quartanam in aliquo, accipe lapidem, qui dicitur lapis Lazuli, ſimilatur enim colori cæleſti, & ſunt intus corpuſcula aurea, & eſt certum & expertum quod curat melancholiam & quartanam.

Si vis acuere alicuius ingenium, vel opes augere ſuas, et etiam futura prædicere. Accipe lapidem, qui Smaragdus

ragdus dicitur, & est mundissimus translucens & planus, vel flauus est melior, & aufertur de nido grifonum & confortat & conseruat. Et gestatus facit hominem benè intelligere, & memoriam bonam confert. Auget opes deferentis. Et si quis sub lingua sua tenuerit, statim prophetizabit.

Si vis facere irim apparere, Accipe lapidem, qui vocatur iris, & est albus ad modum cristalli quadratus seu cornua habens, si iste lapis ponatur in radio solis, statim reflectendo facit apparere irim in pariete vel muro, & inueniuntur plures in Sicilia, & in Aethyopia.

Si vis

Si vis lapidem vnum, qui nunquam calefiat, Accipe lapidem, qui dicitur Gallasia: & est habens grandinis figurã & colorem, & duritiem habet adamantis. Si lapis iste in igne ponatur fortißimo, nunquam calefiet, & caussa, quia habet poros ita constrictos, quia calor ingredi nõ potest corpus lapidis. Dicit etiam Aaron & Euax, quòd lapis gestatus mitigat iram, luxuriam, et cæteras paßiones.

Si vis scire vtrum vxor iaceat cum aliquo alio marito. Accipe galerites lapidem sic appellatum, qui est idem cum catabre, & inuenitur in Lybia & Britannia, & est duplicis coloris, scilicet, nigri & crocei, & inuenitur

glaucus tendens ad palliditatem. Cu
rat hydropisim, & fluentes ventre
confirmat. Et dicit Auicenna, quò
si iste lapis teratur & lauetur, siue la
uandus detur alicui mulieri, si virg
non sit, statim vrinabit: si virgo est, nō

Si vis hostes, ac inimicos deuince
re: accipe lapidē qui dicitur Dracon
tes, à capite Draconis. Et si de viuo la
pis extrahatur valet cōtra omnia ve
nena. Et ferens cum in sinistro bra
chio, omnes hostes deuincet.

Si vis amorem generare inter ali
quos duos. Accipe lapidem, qui ech
tes dicitur, & à quibusdam dicitu
aquileus, quia aquilæ in nidis suis col
locant, purpurei coloris est, & inue

nitur

nitur iuxta littora oceani, & alquando in Persia, & in se semper continet alium lapidē, qui in ipso sonat, quando mouetur. Fertur ab antiquis Philosophis, quòd hic lapis sinistro brachio suspensus conciliat amorem inter virum & vxorem. Confert pregnantibus, abortum impedit, periculum perterritionis mitigat, & caducis dicitur valere. Et sicut Chaldæi, si in cibo sit venenum & lapis prædictus ponatur in eo, probibet ne poßit deglutiri cibus ille, & si subtrahatur, statim deglutitur. Et hoc vltimum à quodam fratrum nostrorum sensibiliter examinari vidi.

Si vis reddere hominem tutum,

accipe lapidem, qui terpiſtrites nun-
cupatur, in mari generatur, rutilan
eſt & rubicundus. Et dicitur in libr
Alchorat, quod ſi ante cor geſtatur
hominem reddit tutũ, et omnes com-
peſcit ſeditiones. Dicitur etiam com-
peſcere locuſtas, volucres, nebulas,
grandines, ac tempeſtatem à fructi-
bus terræ. Et eſt expertum à Moder-
nis Philoſophis & à quibuſdam fra-
trum noſtrorum, quod oppoſitus ra-
dio ſolis, radios igneos emittit. Item
quod ſi lapis iſte in aquam bullientem
ponatur, ſtatim ceſſabit bullitio, &
poſt modicum refrigeſcet.

Si vis, vt peregrini pergant tuti,
accipe lapidem, qui hiacynthus voca-
tur,

tur, multorum est colorum. Viridis autem est mulier, & habet venas rubeas, & vult iu argento collocari, & in lecturis quibusdam dicitur, quod eius sunt duo genera, aquaticus & saphyrinus. Aquaticus flauus est et albescens. Saphyrinus autē flauus perlucens valdè, nihil habens aquositatis, & hic est melior, & de hoc scribitur in lecturis Philosophorum, quod digito vel collo gestatus reddit peregrinos tutos & gratos hospitibus. Et somnum prouocat propter suam frigiditatem, & hoc propriè habet saphyrinus.

Si vis seruari à diuersis casibus & pestiferis morsibus. Accipe lapidem,

qui Orithes vocatur, cuius tres sun
species, vna nigra, alia viridis, tertia
cuius altera pars est aspera, alter
plana et color eius quasi ferri lamin
est, sed viridis habet maculas albas.
Hic lapis gestatus præseruat à diuer
sis casibus & periculis mortis.

Si vis conciliare pacem, accipe la
pidem, qui vocatur Sapphyrus, qu
venit ab Oriente in Indiam, & flauu
est melior, qui non est tam lucidus
pacem creat & concordiam, purum
& deuotum ad Deum animum effi
cit, animum cōfirmat in bonis, & ho
minem refrigescere facit interior
ardore.

Si vis curare virginem. Accip
lapi

lapidem, qui Saunus vocatur, à Sauna insula, mentem deferentis consolidat, alligatus manui parturientis, impedit partum, et ipsum continet in ventre. Idcirco prohibetur in re tali, ne lapis iste mulierem tangat.

In libro numeralium in Aaron & Euax multa similia & alia inuenies. Motus autem agēdi in his in hoc consistit, vt pro effectu bono deferens sit mundus ab omni corporis pollutione.

Explicit liber secundus.

VIdetur dicere Isidorus Lycamam habere in capite lapidem nobilissimæ virtutis, & est albi

coloris, quemque tritum dederit bibere ſtrangurioſis, perfectè ſoluit vrinam, & breuiter ſanat. Item, ſoluit quartanam. Item tollit albuginem oculorum. Item, ſi mulier pregnans eum portauerit ſuper ſe, non amittet fœtum.

Item, valet pthiſicis caro ipſarum cocta & comeſta. Item puluis ipſarū veſtrarum cum corticibus confert ficubus, & cū aliquibus granis, piperis ſcilicet, ficubus & cōdilomatibus, quæ naſcuntur in ano. Similiter ipſæ crudæ cum corticibus piſtatæ, rumpunt Apoſtemata matura.

LIBER

LIBER TERTIUS ALBERTI Magni, de virtutibus Animalium quorundam.

CVM superius dictum sit de quibusdam effectibus causatis, virtute lapidum quorundam, & de eorũ mirabili efficacia siue operatione.

Nunc dicendum est de isto capitulo, de quibusdam effectibus causatis in quibusdam animalibus.

Aquila	*Experiolus*	*Pellicanus*
Casio	*Leo*	*Coruus*
Bubo	*Foca*	*Miluus*
Hircus	*Anguilla*	*Turtur*

 Came-

Camelus	Mustela	Talpa
Lepus	Vpupa	Merula.

Aquila auis satis nota est, à Chaldæis Vorax dicitur, & à Græcis Rimbicus. Refert Aaron & Euax, quòd mirabilem habet naturam siue virtutem, quia si eius cerebrum pulueriзetur, & cū succo sicutæ misceatur, ex hoc comedentes statim se capiant per capillos, nec se dimittent, donec acceptum portauerint. Huius autem effectus ratio est, quia cerebrum illud calidißimum est, ita quòd generat virtutem fantasticam obturando meatus per fumum.

Casso est animal satis notū, à Chaldæis vocatur rapa, à Græcis verò Orgalo

galo dicitur. De hoc dicit Aarõ, quòd si pedes eius ab aliquo ferantur, nunquam vexabitur, sed semper progredi appetet. Itẽ gestans pedes eius semper vincet, & ab inimicis suis timebitur: & dicit quòd dexter eius oculus in corio lupi inuolutus, reddit hominem placentem, & gratiosum, & benignum: & si ex prædictis rebus fiat cibus vel puluis, in cibo alicui datus, multum diligitur ab eo. Hoc autem vltimum tempore nostro expertum est: & si prædicta confectio ponatur in fimo, sicut vermes veneno, de quibus si aliquis comederit, statim dormiet, & non poterit excitari, donec suffimigetur aristologia, & mastice.

Bubo auis est satis nota, & à Chaldæis magis dicitur, & quæ à Græcis Hyssopus Huius auis mirabiles sunt virtutes. Si enim cor eius cum dextro pede eius super dormientem ponatur, statim tibi dicet quicquid fecerit, & quicquid ab eo interrogaueris, et hoc à nostris fratribus expertum est Moderno tempore: & si hoc iterum sibi ponat quis sub ascella, nullus canis ei latrabit, sed obmutescet, & si coniunctio prædictorum cum anima sua suspendatur ad arborem, aues congregabuntur ad arborem.

Hircus est bestia satis nota, à Chaldæis Erbichi, à Græcis Massai appellatur. Si sanguis eius accipitur tepi-

dus

dus cum aceto & fœnationis succo, et similis cũ vitro bulliat, reddit vitrum molle ad modum pastæ, poteritq; proijci contra murum vel parietem, nec frangetur, & si prædictum compositũ in vase ponatur, et de hoc vnguantur facies, res mirabiles & horribiles apparebunt, & videbitur ei quod debeat mori, & prædictum super ignẽ ponatur, & ibi sit aliquis caducus apposito lapide Magnete, statim cadet ad terram sicut mortuus, & si ei detur aqua anguillarum ad potandum, statim curabitur.

Camelus est animal satis notum, à Chaldæis enim Cyboi, à Græcis Iphim vocatur. Si eius sanguis super

caput ponatur in pelle ſtellionis, ſtellis lucentibus, videbitur quod ille ſit Gigas, & qđ eius caput ſit in cælo. Et hoc dicitur in libro Alcorath ab Hermete. Et ſimiliter ſi ex hoc aliquis comederit, ſtatim exibit de ſenſu. Et ſi lucerna eius ſanguine vncta accendatur, videbitur quòd omnes homines circumſtantes habent caput cameli, dum tamen non ſit lumen extrinſecum alterius candelæ.

Lepus eſt animal ſatis notum, à Chaldæis Veterellum, à Græcis verò Onoloſam nuncupatur. Huius virtus mirabilis refertur. Dicit enim Euax et Aaron, quòd pedes eius iuncti cum lapide aliàs capite merulæ, mouent homi-

hominem ad audaciam, ita quòd non timet mortem. Et si sinistro brachio alligatum, perget quo voluerit, & tutus redibit absque periculo. Et si cani detur ad comedendũ cum corde Mustelæ, de cætero non vociferabit, etiamsi interficeretur.

Eperiolus est animal satis notum, Vnguis eius si comburatur & consolidetur, & detur in cibo alicui equo, non comedet per triduum, & si prædictum ponatur cũ aliquantulo terebintinæ, erit lucidum, & secundo fiet quasi nubes & sanguis, si proijciatur in aquam aliquantulum, fiet tonitruum horribile.

Leo est animal satis notũ, à Chal-

dais

dæis Aalamus vocatur, à Græcis Beruth. Si ex eius pelle fiant corrigiæ, præcinctus ex illis, non timebit hostes, & si de eius carnibus quis comederit, & de eius aqua biberit, per tres dies curabitur à febre quartana, & si de eius oculis sub ascella ponatur vel portetur, omnes bestiæ inclinato capite versus ima terga fugam dabunt.

Foca est piscis satis notus, à Chaldæis Daulaubur, à Græcis labor dicitur, hic piscis est diuersæ naturæ. Si enim lingua eius accipiatur, & cùm aliquando de corde eius in aqua ponatur, pro certo congregabuntur ibi pisces, et si sub ascella portaueris, nullus in iudicio contra te victoriam habere

[h]ere poterit, iudicem benignum & [s]uauem habebis.

Anguilla est piscis satis nota, huius [a]utem (prout vult Euax & Aaron) [m]irabiles sunt virtutes. Si enim mo[r]iatur defectu aquæ corpore integro [r]emanēte, & accipiatur acetum for[t]e & misceatur sanguine vulturis, et [p]onatur sub fimo in aliquo loco, om[n]es quotquot fuerint recuperabunt [v]itam sicut prius habuerūt: Et si ver[mi]nis eius anguillæ extrahatur, & in [p]rædicta confectiōe ponatur per men[s]ēm vnum, vermis mutabitur in an[g]uillam nigerrimam, de qua si quis [c]omederit, morietur.

Mustela est animal satis notum. Si

Wisselen

cor huius animalis comeditur adhuc eo palpante, facit ſcire futura, & ſi de corde cum oculis, & lingua canis aliquis comedat, ſtatim amittet vocem.

widhoep *Vpupa eſt auis ſatis nota, à Chaldæis Bori dicta, à Græcis Iſon. Oculi eius geſtati faciunt hominem groſſũ, & ſi oculi eius ferantur coram pectore, omnes eius inimici pacificabuntur, & caput eius in burſa tua habueris, non poteris decipi ab aliquo mercatore, hoc autem expertum eſt à fratribus noſtris hodie.*

Pellicanus eſt auis ſatis nota, à Chaldæis Voltri dicitur, à Græcis Iphylati. Huius virtus mirabilis eſt. Si

eius

eius pulli interficiantur, dum tamen eorum cor non frangatur, & de eius sanguine accipiatur, & tepidus in ore pullorum ponatur, statim sumunt vitam sicut prius. Si suspendatur ad collum alicuius auis, semper volabit donec cadat mortua, & dexter eius pes sub calido post tres menses ex humore & calore quem auis habet, generabitur viua & mouebit se, & hoc testatur Hermes in libro Alchorath. & Plinius.

Coruus est auis satis nota, et est eius virtus mirabilis, vt recitat Euax & Aaron. Si enim eius oua coquantur, & iterum in nido ponantur, statim Coruus procedit ad mare Rubrum

in quadam insula, vbi est Aldoricus vel Alodrius sepultus, & affert lapidē quo tāgit oua sua, & statim fiunt cruda sicut prius erant. Mirabile est, oua cocta suscitare. Si autem lapis iste supponatur in annulo supponendo sibi folium lauri, & tangatur vinctus catenis, vel ianua clausa, statim soluetur vinctus, & aperietur ianua. Et si lapis iste ponatur in ore, dat intellectū omnium auium. Vnus autem lapis est Indicus, quia in India reperitur, secundum sapientes quosdam, & aliquando in mari rubro, varij coloris est, & facit omnes iras obliuisci sicut supra diximus.

Miluus est auis satis nota, à Chal-

weihe

dæis Bysicus, à Græcis Melos dicitur, si caput eius accipiatur & feratur ante pectus, dat amorem & gratiam omnium hominum & mulierum, si suspendatur ad collum gallinæ, nunquam cessabit decurrere, donec deponat illud, & si ex eius sanguine inungatur crista galli, de cætero non cantabit, in genibus eius inuenitur quidã lapis, si inspiciatur subtiliter, qui si ponatur in cibo duorum inimicorum, fient amici, & erit optima pax inter eos.

Turtur est auis satis nota, & à Chaldæis dicitur Mulona, à Græcis pilax. Si cor huius auis feratur in corio lupi, nunquam de cætero habebit ferẽs

appetitum luxuriandi, & si cor ei[...]
comburatur, & supra oua alicui[...]
auis ponatur, nunquam de cætero e[...]
eis poterit generari fœtus. Et si pede[...]
eius suspendantur ad arborem de cæ[...]
tero non fructificabit, & si eius san[...]
guine cum aqua talpæ decoctæ vn[...]
guatur locus pilosus, & equus, caden[...]
nigri capilli.

Talpa est animal satis notum, hu[...]
ius animalis virtus mirabilis est, vt re[...]
fertur à Philosophis. Si pes eius in[...]
uoluatur in folio lauri, & ponatur i[...]
ore equi, ipse fugiet præ timore, & [...]
in nido alicuius auis ponatur, nun-
quam ex ouis illis exibit fœtus, & [...]
talpas fugere volueris, pone eam in
olla,

olla, & sulphur viuum accensum, & ibi conuenient omnes aliæ talpæ, & aqua decoctiõis ipsius dealbat equum nigrum.

Merula est auis satis nota, & est eius virtus mirabilis, quia si pennæ alæ dextræ eius suspendantur in medio domus cum filo rubeo, quod nũquam fuerit in vsu, nullus poterit dormire in illa domo donec deponatur. Et si cor eius ponatur sub capite dormientis, & ab eo quæratur, omnia dicet, quæ fecerit alta voce: & iterum si in aqua putei ponatur cum sanguine vpupæ, & commisceatur, posteà vngantur inde tempora alicuius, statim infirmatur vsque ad mortem.

modus agēdi omnium prædictorum
vt effectus bonus sit & vtilis, est quò
fiat sub planeta beneuolo, vt Ioue &
Venere. Et in malo effectu sub plane-
ta maleuolo, vt Saturno & Marte.
Et hoc est scilicet diebus ipsorum, &
horis suis. Si quis autem hæc rectè fe-
cerit, procul dubio veritatem, & vti-
litatem, & maximam efficaciam in-
ueniet in prædictis, sicut sæpiùs vnà
cum nostris fratribus temporibus no-
stris sum expertus & vidi.

Consideret igitur qui hic prædicto-
rum copiam inuenerit, possidere ve-
dominum, efficaciam & virtutem, v-
trum se habeant in effectu bono sen-
sui contrario, quòd bona sub beneuo-
lo pla-

lo planeta experiantur, & mala sub maleuolo, & inueniet quòd dictum est. Nam si in suis contrarijs fierent, vt bonus effectus in signo maleuolo, vel contra impediretur virtus & effectus eius propter suum contrarium, & sic bona et vera vilipenderunt. Videmus enim quamplurimos falli in certis ac veris, qui si signorũ vel temporum qualitates agnoscerent & custodirent in supradictis voluntatem, consequerentur & effectum.

Explicuit secreta aliqua Alberti Magni de Colonia, super naturis, virtutibus & efficacia Herbarum, Lapidum, & Animalium quorundam.

VIdetur dicere Isidorus, quò cinis ranæ magnę super se portatus, a zona valdè retinet fluxum menstruorum, & in probatione, si ligetur ad collum gallinæ, non exibit sanguis ex ea, vel ex alio animali. Item distemperatus cum aqua ex eo vnguantur, non amplius nascentur inde pili.

SI quis cor canis in sinistra parte portauerit, omnes canes obmutescent. Si quis oculum dextrum lupi ligauerit in manica dextra, homines neque canes ei nocere possunt. Et vt omnia, quæ superius dicta sunt, & etiam dicentur inferius, qui astrorum peritiam non habent, ad effectum sui desiderij facilius possunt ac-

com

commodare. Primò notabitis, quòd hora ſumitur dupliciter, videlicet æqualis & inæqualis. Hora æqualis eſt hora horologij, quæ ſemp æqualis exiſtit. Inæqualis aut conſideratur, ſecundum quod dies maiorantur, vel minorãtur, nã ſemper Aſtrologi conſiderant tempus, quo ſol ſtat ſuper horizonta ſuum, & illud vocant diem vel arcum diurnum, et vice verſa noctem. Id autem tempus, quod diem appellant, in partes diuidunt duodecim æquales, quæ ſunt horæ huiuſcemodi diei, & quicqud de die dicitur, de nocte oppoſito modo intelligas. Et vt clarius percipias, ponamus quòd Sol emergat horizõtem, hora octaua

bolo-

horologij habemus vsque ad occasu
17. horas horologij, quas multiplic
mus per 60 prout sunt minuta cuiu
que hora horologij, & habebim
nongenta sexaginta minuta, qua d
uidamus per 12. prout 12. sunt ho
diei applicando cuilibet hora sua
portionem, et habemus 80. minuta h
ra qualibet: ergo hora talis diei ha
bit 80. minuta, qua capient hora
vnam, vnum & tertium hora hor
logij. Et toto illo tempore conſidera
bitur dominum planeta illius hor
quemadmodum infraſcripta t bu
demonſtrabit. Qualibet autem hor
ſua noctis nõ habebit niſi 40. minut
Quod ſic de reliquis ſuo modo intell

gas, ſ

as, secundū videlicet solis ortū super
erram, quia non ea hora, qua media
st inter noctem & diem, dies dici-
ur, sed dies propriè intelligitur, cùm
l videre potest. Cùm ergo voles cu-
usque planetæ dominum considera-
e, nam vnaquaque hora quolibet pla
eta suum habet dominium, horas i-
sas suprascripto modo considerabis,
r sic poteris ad finem propositi per-
enire. Consideratur etiam diei ini-
um à prima hora præcedentis diei
ost meridiem sic diuidatur dies do-
inicus in duas partes æquales, et sic
uodecim horarum, diuide in duas,
it ergo 18. dimidiū diei, & prima
ra sequens erit initium diei Lunæ.

DE

DE astris & planetis rerū scias, quòd dies Dominicus habet astrum suum sub Sole.

Dies Lunæ habet astrum suum sub Luna.

Dies Martis habet astrum suum sub Marte.

Dies Mercurij habet astrum suū sub Mercurio.

Dies Iouis habet astrum suum sub Ioue.

Dies Veneris habet astrum suum sub Venere.

Dies Sabbathi habet astrum suum sub Saturno.

NOTA, quod omnis actus fieri debet sub suo planeta. Et melius

ius est, si in proprio die illius planetæ, & in ipsius hora propria fiat, vt verbi gratia.

Sub Saturno, vita, ædificium, doctrina, mutatio.

Sub Ioue, honor, optatum, diuitiæ, indumentum.

Sub Marte, bellum, carcer, matrimonium, inimicus.

Sub Sole, spes, lucrum, fortuna, hæres.

Sub Venere, amicus, vel societas, amica, peregrinus.

Sub Mercurio, erga, amißio, debitum, timor.

Sub Luna, palatium, somnum, mercatum, furtum.

DE HORIS DIErum & noctium.

ET primò de horis diei Dominicæ, hora eius 1. Sol 2. Venus 3. Mercurius 4. Luna 5. Saturnus 6. Iupiter 7. Mar. 8. 9. Venus. 10. Mercurius 11. Luna. 12. Saturnus.

Noctis verò prima eius hora Iupiter 2. Mars 3. Sol 4. Venus 5. Mercurius 6. Luna. Saturnus 8. Iupiter 9. Mars 10. Sol 11. Venus 12. Mercurius.

Diei Lunæ prima eius hora Luna 2. Saturnus 3. Iupiter 4. Mars 5. Sol 6. Venus 7. Mercurius 8. Luna 9. Saturnus 10. Iupiter. 11. Mars. 12. Sol.

Noctis verò prima eius hora Venus 2. Mercurius 3. Luna 4. Saturnus 5. Iupiter. Mars 7. Sol 8. Venus 9. Mercurius 10. Luna 11. Saturnus 12. Iupiter.

Diei Martis prima eius hora Mars 2. Sol 3. Venus 4. Mercurius 5. Luna 6. Saturnus 7. Iupiter 8. Mars 9. Sol. 10 Venus 11. Mer ur us, duodecima Luna.

Noctis verò diei Martis prima eius hora Saturnus 2. Iupiter 3. Mars 4. Sol. 5. Venus 6. Mercurius 7. Luna 8. Saturnus 9. Iupiter. 10. Mars 11. Sol 12. Venus.

Diei Mercurij prima eius hora Mercurius, 2. Luna 3. Saturnus 4.

Iupiter 5. Mars 6. Sol 7. Venus 8
Mercurius 9. Luna 10. Saturnus 11
Iupiter 12. Mars.

Noctis verò Mercurij prima eius
hora Sol, 2. Venus 3. Mercurius 4
Luna 5. Saturnus 6. Iupiter 7. Mar
8. Sol 9. Venus 10. Mercurius 11. Lu-
na 12. Saturnus.

Dies Iouis prima eius hora Iupi-
ter, 2. Mars 3. Sol 4. Venus 5. Mer-
curius 6. Luna 7. Saturnus 8. Iupite
9. Mars 10. Sol 11. Venus 12. Mer-
curius.

Noctis verò Iouis prima eius hor
Luna, 2. Saturnus 3. Iupiter 4. Ma
5. Sol 6. Venus 7. Mercurius 8. Lun
9. Saturnus 10. Iupiter, vndecim

Mar

Mars, duodecima Sol.

Dies Veneris prima eius hora Venus, 2. Mercurius 3. Luna 4. Saturnus 5. Iupiter 6. Mars 7. Sol 8. Venus 9. Mercurius 10. Luna 11. Saturnus 12. Iupiter.

Noctis verò Veneris prima eius hora Mars, secunda Sol, tertia Venus, quarta Mercurius, quinta Luna, sexta Saturnus, septima Iupiter, octaua Mars, nona Sol, decima Venus, vndecima Mercurius, 12 Luna.

Dies Sabbathi prima eius hora Saturnus, 2. Iupiter 3. Mars 4. Sol 5. Venus 6. Mercurius 7. Luna 8. Saturnus 9. Iupiter 10. Mars 11. Sol 12. Venus.

Noctis verò sabbathi prima eius hora Mercurius 2. Luna 3. Saturnus 4. Iupiter 5. Mars 6. Sol 7. Venus 8. Mercurius 9. Luna 10. Saturnus 11. Iupiter 12. Mars.

Et nota quòd Iupiter & Venus boni sunt. Saturnus & Mars mali. Sol verò & Luna mediocres. Mercurius autem cum bonis bonus, & cum malis malus.

FINIS.

EIVSDEM AL-
BERTI MAGNI DE
mirabilibus Mundi fe-
liciter incipit.

POstquam ſcimus, quòd opus ſapientis eſt facere, ceſſare mirabilia rerum, quæ apparent in conſpectu hominũ. Quamuis varia, quamuis diuerſa & plurimum admiranda non ceſſauimus inquirere ſcripta authorum, donec ſufficienter appareret magna pars operum mirabilium.

Tandem autem occurrit nobis res vltima mirabilitatis & extranitatis, apparẽtis tamen inſenſibilis omnium

hominum ferè & vulgarium, & est ligatio hominum & virtutum ipsorum per incantationes, per characteres, per veneficia & sermões, & multa valdè vilia, quæ penitùs nõ videntur poßibilia, nec habentia caussam sufficientem, & cùm diu sollicitauerint animũ super hoc, inuenimus sermonem probabilem, Auicennæ sexto naturalium: Quod dum hominum animis inesset quædam virtus immutandi res, & quòd res aliæ essent obedientes ei, quando ipsa fertur in magnum amoris excessum, aut odium, aut alicuius talium. Cùm igitur anima alicuius fertur in grãdem excessum alicuius paßionis, inuenitur experimen-

perimēto manifesto, quòd ipsa ligat res, & alterat ad idem quod desiderat, & diu nō credit illud. Sed postquam legi libros necromantiæ, & libros imaginum & magicos, inueni quod affectio animæ hominis est radix maxima omnium harum rerum, seu propter grandem affectionem alteret suum corpus, & alia quæ intendit, siue propter dignitatem eius obediant ei res aliæ viliores, seu cum tali affectione exterminata cōcurrat hora conueniens aut ordo cælestis, aut alia virtus, quæ quamuis faciat illud, reputauimus tamen animam facere, iam publicū, & verificatum est, quòd ligationes hominum, incantationes
 & pro-

et promotiones ad iram, odium, amicitiam, et detrimentũ, gaudium ſunt conſequentes ad grandes affectiones, & tu vides vulgus, quòd ſecundum naturam fertur ſuper res, quòd timet hæc omnia, et appetit benè dictiones maximè electarum et dignarum perſonarum, et abhorret maledictiones & blaſphemias vetularum, tanquam in eis ſit virtus, aut ſaltem aliqua mali virtus annexa.

Qui ergo vult ſcire huius rei ſecretum, vt operetur illud et diſſoluat, ſciat quòd ligare poteſt omnis, quæ venit in grandem exceſſum & vltimatum illius, intantum, vt ſuperet eos quos ligat, & debet facere hoc in

illa

illa hora, in qua inuadit eam ille excessus, & cum illis rebus, quas sibi dictat tunc anima. Ipsa enim anima cùm sic est auida rei, quam vult operari, arripit ex se super horam maiorem & meliorem, quæ est super res magis conuenientes. Ad illud ligari autem possunt, quicunque minus sunt inuicem feruidi in amore, quàm sit inuicem, ligans eos odio, tunc enim anima ligantis non potest subuincere animum illorum, cùm fortius trahãt in contrarium, quàm ipsa. Soluunt ergo omnia hæc illi, qui sunt fortiores in contrario, quàm fuerit ligans eo, & hoc in illa hora, in qua inuadit ipsum appetitus extraneus, vt cum il-

lis rebus quas tūc dictat animus, quia semper maior excessus animorum ligat & prohibet alium minorem aut soluit. Scimus ergo ex hoc, quòd quidam ligari non possunt, cùm sint magis feruidi inuicē, quàm aliquis contra eos. Quidam autem solui non possunt, cùm sit eis ligantis maximus excessus. Quidam autem ligantur & soluuntur, quia inueniuntur quidam maximi excessus in ligando, quidam verò maximi in dissoluendo. Et vniuersaliter ille ligat, qui auidus ardet, & ille soluit, qui fortius capitur siue intendit se in illud. Faciunt ergo hoc cum his, quæ sibi dictat animus, & tunc illa hora & ad illos, & tu nota

illud

illud ad omnia maleficia dissoluenda siue facienda. Nullus autem est aptus in hoc, nisi quem instigat ad hoc faciendum inclinatio naturalis, aut aliquid vigens in eo. Vnde sunt magis apti ad hoc, quàm alij. Et cùm certificatum fuit nobis hoc, scimus, et hoc sententia characterum quinque, & sermonum efficaciam ad omnem rem, quam vult homo, & sunt secundum duos modos. Vno scilicet iam dicto, scilicet secundum affectionem animi operantis ipsius horæ in qua fiunt, & ipsius virtutis cælestis, quæ tunc est. De necessitate habent efficaciam ad similitudinem animi, & mouent ad illud quod animus desi-

desiderat. Suũ ergo character quinque sermones, & omnia iuuantia opus animæ. Ipsa sunt, quæ animus in illa hora, qua fortius illa appetit, dictat fieri. Quicquid autem igitur dictat animus fortißimè amantis in illa hora de loquelis characteribus quinque, est habens efficaciam ad illud,

Similiter quicquid instigat animus, ferociter audientis in illa hora, siue cum consilio & deliberatione, est habens efficaciam destructionis & discordiæ, & acquirit illud ab anima facientis, seu ab hora, seu à signo cælesti illius horæ, quia penitùs omnis hora, in qua tractatur alicui malum, est illi mala & nociua, & quòd in ea fit

con-

contra ipsum, offendit eum, & econtrà in bonis. Et tu nota istud program di secreto omnium, quæ voles agere, & pro te, & pro aliis. Omnia enim super quæ arripet animus inebriatus destitutio rei sunt acquirenda ad illud, secundum desideria animæ operantis, & secūdum hoc est artificium characterū quinque sermonum virtuosorum mirabilium, & iste modus, in quo inuenta est efficacia ipsorum omnium. Mens enim affectat grandi desiderio, sicut arripitur super multiplices sermones, colores, & gestus: sic & super characteres & figuras diuisas. Vnde nec ad idem inueniuntur similes omnes characteres secun-
dum

dum diuersam affectionem facien-
tium eas. Et ideò parum aut nihil nisi
anthori earum, aut ei, qui iam ince-
pit inebriari in illo, ac si esset autho
illorum, prosunt, aut saltem nisi scri-
batur super eis intentio operatoris ip-
sorum. Secundus verò modus chara-
cterum quinque, est intendens secun-
dum viam naturalẽ & probabilem.
Et habet quandam similitudinem
cum eo quod quærit operans, vt si ve-
lit amorem, facit figuras amplecten-
tes, se inuicem immixtas, inuicem a-
spicientes, se humiliantes, se inuicem
applicatas. Sicut anima desiderat re
applicari et vniri per amorẽ. Et si de-
siderat odium per eas, facit ipsas a-
uer-

uertentes, se inuicem dispares, dissolutas, et in cōtrarium trahentes, quia semper ipsæ correspondent intentioni operātis eas, cuius sunt effigies & vestigia animæ, & sic anima, quæ est magis desiderans rem ipsam facit eas magis efficaces, & magis habentes similitudinem eius quod quærit. Nam scientia est factio characteris. Sunt enim quinq; malè dearticulatæ, quinque verò sunt characteres benè complexæ & dearticulatæ, vnde virtuosiores sunt et magis scientiales atque rationales sunt quinque characteres. Similiter est operatio in omnibus, quæ desiderat anima forti desiderio. Omnia enim quæ tunc agit illud intēdens

mouent,

mouent, & efficaciam habent ad id quod anima desiderat, & secundum hoc vociferantur experimenta multa auctorum, quæ cùm audiũtur, reputantur incredibilia omninò. Cùm tamen sciẽtia sit certißima, quò nulli Philosophorum, quorum intentio erat indifferenter propria laus & bona fama fuit voluntas scribendi etiam tantæ familiaritatis, quantæ esset illud quod inuenitur in libris suis, si veritatem non haberet quòd dicunt potiùs vituperationem viderẽtur intendere, quàm bonam famam. Et manifeste videmus quod nullus etiam ignorans scribit libenter rem manifestæ familiaritatis: et cum ipsi essent

Philo-

Philoſophi, & grãdis inueſtigationis, & nulla neceßitas cogeret eos, quomodo ſcripta poſſunt eſſe ita manifeſtè famula, vt multis videtur, in quorum animam non poteſt cadere, in his talibus aliquid virtutis non poteſt exiſtere, quia non potentes videre cauſam, negant ſenſibilẽ effectum, cùm eſſent materiæ ad fiendum, ſcilicet, quia videntes effectum eſſet inquirendi cauſſa, & hoc eſt quod meditaui in diuerſis tractatibus quinq; characterum & ſermonum. Particulares autem characteres quinque ſermones ad vnumquodque fiendum et deſtruendum ex libris diuerſis aggregabo inferius. Tu verò ex his ha-

bes viam ad totam hanc excogitationem.

POSTquam Philoſophis certificatum eſt, quòd vniuerſæ ſpecies rerum mouent & inclinant ad ſeipſas, quoniam poſtquam in eis virtus actiua rationabilis eſt, quàm agant & mouent tam ad ſeipſas, quàm ad diuerſas, & ignis mouet ad ignem, & aqua ad aquam. Etiam dixit Auicenna, quod dum aliquid ſtat in sale diu fit ſal, & ſi quid ſtat in loco fœtido fit fœtidum, & ſi quid cum aliquo audace, fit audax, & ſi cum timido timidum, & ſi quod animal ſtat cum hominibus, fit humanum & domeſticum, & generaliter verificatiuum

e

est eis ratione & experimento, quod omnis natura mouet ad suam speciem, & sit eorum specificatio nota in qualitatibus primis, & similiter in secundis, & fuit idem in tertijs, & in omnibus dispositionibus nihil quod non moueat ad seipsum secũdum totum posse suum. Et hoc fuit radix & principium secundum operum secretorum, & tu non auertas oculos tua mentis.

POSTquam fuit insitum mentibus Philosophorum istud, & ipsi inuenerũt dispositiones entium naturalium, quia certè sciuerunt, quod quibusdam entibus est insita grandis frigiditas, quibusdam cum hoc

grandis audacia, quibuſdam grandis iracūdia, quibuſdam grandis timor, quibuſdam innata ſterilitas, quibuſdam innatus ardor amoris, quibuſdam innata aliqua alia virtus. Aut ſecundum totam ſpeciem, ſicut leoni eſt audacia innata & victoria. Aut ſecundum indiuiduum, ſicut meretrici ineſt audacia non per ſpeciem humanam, ſed per indiuiduum. Venerunt ex hoc ſupergrandia mirabilia, & ſuperſecreta operabila. Et qui non intellexerunt mirabilitatem illam, & vnde poſſet fieri illud neglexerunt, & abiecerunt omnia, in quibus fuit labor & ingenium Philoſophorum, quorum fuit intentio pro-

pria

pria laus in posteris, vt falsi dicatam grandia redderent in scriptura.

NON est secretum neq; occultum gentibus, quoniam omne simile adiuuet & confirmet sui simile, diligat & moueat & amplectatur illud. Et medici iam dixerunt & verificauerunt illud pro parte sua, & dixerunt, quòd epar iuuat ad epar, quodlibet membrum suum simile. Et Alchimistæ sciuerunt illud veritate manifesta, quomodo natura similis subingreditur & gaudet suo simili et congaudet illi & condolet, & omnis scientia iam verificauit illud in suis similibus, & tu nota illud diligenter

quoniam ſuper hoc videbitur grādis
mirabilitas operum.

IAM eſt verificatiuum & poſitum
in mētibus omniū, quod omnis ſpe-
cies naturalis, & quòd omnis natura
particularis vel generalis habet ami-
citiam naturalem ad aliquam a-
liam. Et omnis ſpecies habet aliquid
timendum, horibile & inimicum &
deſtructiuum. Similiter aliquid ex-
ultans, lætificans & concordans, &
per naturam, vt ouis lupum, & ipſ
cognoſcit non ſolùm viuum, ſed mor-
tuum, non ſolùm per viſum, ſed pe-
guſtum, & lepus canem, et catta mu-
rem, & omnia quadrupedia timen-
leonem

leonem, & omnia volatilia timent aquilam, & omnia animalia timent hominem, & est insitum naturæ vnicuiq; istud, & quædam habent istud secundum totam speciem, & secundum omne tempus, & quædam habent istud secundum indiuiduum solum, & secundum certum tempus, & omnium est certificatio, quòd, quæ odiunt se secundum vitam, quòd partes eorum, imò pili & omnia odiunt se inuicem, postquam moriūtur. Vnde pellis ouis consumitur à pelle lupi, & tympanum de pelle lupi facit obmutescere illud de pelle ouis, & sic est in omnibus alijs. Et tu nota istud propter magnitudinem rerum secre-

rarum, quæ ex eodem proueniunt.

ET est apertum omnibus, quòd homo est finis omnium naturalium & quòd omnia naturalia sunt per ipsum, & ipse vincit omnia, & naturalia habent insitam naturalem obedientiam ad ipsum hominē, & quòd homo est plenus omni mirabilitate, eò quòd in ipso sunt omnes conditiones, scilicet distemperantia in caliditate & frigiditate temperata in omni eo, quod vis, & in eo sunt omnes virtutes rerum, et ad humanam naturam fauent & obediunt dæmones, & ipso humano corpore operātur omnes secretæ artes, & omne mirabile exijt ex ipso: sed non habet homo omnia

secun-

ſecundum idem tempus, ſed in diuerſis temporibus, & in diuerſis indiuiduis, & ideò inuenitur efficacia omnium rerum Hypocritarum verborum vegetabilium. Sed quæ ſunt partis, ad partem non declarantur ratione, ſed experientia. Quantum autem ratio poterit videre, & compræhendere, notabis, & quantum per tuam experientiam experiri poteris, adiunge & intellige hoc quod contra hominem eſt.

NON poteſt aliquis dicere quòd omnis res ſit non plena mirabilitate, & neſcis, quæ maioris quando diligēter certificat, ſed vnuſquiſq; vilipendit rem de qua nihil ſit, et res

nihil meruit in illo, nam vnaquæque res habet de calido & frigido, quod est sibi proprium, & ignis nō sunt mirabiliora, quàm aquæ, sed sunt diuersa, & alterius modi, & piperis non sunt mirabiliora, quàm iusquiami, sed alia. Et qui credit quòd mirabilitas rerum exit à calido & frigido, non potest dicere, quin in omni re sit grande mirabile, cùm vnaquæque res habeat de calido & frigido, quod sibi cōuenit. Et qui credit, quòd mirabilitas rerum sit in stellis & aspectibus, à quibus contrahunt res, proprietates mirabiles, & occultas, scire potest, quòd omnis res habet propriam figuram cælestem sibi conuenien-

uenientem, ex qua etiam prouenit ei mirabilitas in operando. Nam omne quod incipit ſub determinato aſcendente & influentia cæleſti incipit & contrahit, nunquam propriam efficaciam patiendi & operandi rem mirabilem, & qui credit, quòd mirabilitas rerũ exeat per amicitiam, inimicitiam, vt emptio, non poteſt, etiam denegare. Et vniuerſaliter ſecũdum omnem modum philoſophandi res vnaquæque eſt plena mirabilibus, & poſtquam hoc ſciuerunt Philoſophi, inceperunt experiri & dicere, quid in rebus eſt.

PLATO verò dicit in libro Tegimenti, quòd qui nõ fuerit opifex

Dialectica, ex quasi pronus et eleuatus intellectus agilis & expeditus, & qui non est eruditus in scientia naturali, in qua declarãtur mirabilia calida & frigida, et in qua aperiuntur ꝓprietates cuiuslibet entis in se, & q̃ non fuerit doctus in scientia Apostrologia, & in aspectibus figuris stellarum, ex quibus est vnicuique eorum, quæ sunt, sublima virtus & proprietas, & qui non fuerit doctus in scientia necromantiæ, qua manifestantur substantiæ immateriales, quæ dispensant & administrant hominem, quod est in rebus ex bono & malo, non poterit intelligere, nec verificare omnia, quæ Philosophi scripserunt, nec

poterit

poterit certificare omnia, quæ apparebunt sensibus hominum, & euadet cum tristitia animi, quoniam in illis rebus est mirabilitas omnis, quæ videtur.

CREdit purus Astrologus quòd tota mirabilitas rerum & radix experimentorum, & omnium, quæ extant à rebus, quando inuicem conferuntur, essent à figura cælesti, quam contrahit vnumquodque horæ suæ intemperationis, et generationis, & verificauit in omnibus, quæ expertus est. Inuenit quod concursus rerum secundum cursum stellarum, & victoria, & gaudium, & tristitia pendet exinde, & iudicatur per illud. Et

ideò

ideò iußit omnia fieri in certis diebus, & in certis horis, & in certis coniunctionibus & separationibus in certis ascensionibus, sed Hypocritos sermones, præparationes herbarum, et non potuit eorum ingenium expandi ad omnes verificatiões Philosophorum.

CREdidit magna pars Philosophorum & medicorum, quòd tota mirabilitas experimentorum et mirabilium exiret à rebus naturalibus quando in lucem conferuntur per calidum & frigidum, siccum & humidum, & significauerunt has quatuor qualitates, & posuerunt ipsas radices omniũ mirabilium, et eorum mixtio

mixtio exigit ad omne mirabile, & verificauerunt illud in suis operibus, & iusserunt sua experimenta incidere, & componi per istam, & tenere per has res & verificari. Et cùm inuenerunt multa experimenta Philosophorum, non potuerunt ea verificare per calidum & frigidum, imò magis ex hoc erat contrarium, accidit ei mirari incessãter & tristari, & negant plerunque illud, & si videant id.

PLATO, Aristoteles, & legitimi, & omnes qui intenderunt super vltimum Philosophiæ, iam certificauerunt, quòd mirabilitas exijt à rebus secundum modos valdè diuersos.

Plerun-

Plerunque per virtutes cælestes impressas, plerunque per caliditatem & frigiditatem, & plerunque per virtutes dæmonum necromanticorum, plerunque per virtutes aliasinnatas rebus cũ suis formis substantionalibus, plerunque per relationem, quæ sunt rerum ad inuicem. Vnde redduntur incomprahensibilia erum mirabilia, sicut dicit author. Plerunque, per se faciunt, vnum per accidens faciũt per contrarium, plerunque directè, plerunque indirectè.

Meritò ergo Plato dixit, quòd qui non fuerit valdè solers in Dialectica, & doctus in virtutibus rerum natu-

naturalium, similiter in signis stellarum & necromanticarum virtutum, non videbit rationabilitatem mirabilium, nec ipse sciet ea, & non communicabit thesaurum Philosophorum.

SCio igitur, quòd omnis res habet ex caliditate & frigiditate quod signum est, ex quo facit rem efficacem, aliam per accidens directè & indirectè, & habet vnamquamque virtutem ex stellis, ex figura suæ generationis, quam agit in mortalitate, constructione et conuenientia cum aliјs, & tamen vnaquæque res habet virtutes sibi cognatas, per quas vnaquæque res est principium mirabilis

 effectus.

effectus. Cùm ergo hoc quod omnis natura mouet ad suum simile, potest imaginari de mirabilitate effectum, quod vis ad omne operandum, & verificabis ad omnia, quæ audies, & medicinalia, & magica, & necromantica, secundum diuersum modum tuæ excogitatiõis, et solertiæ est intromittam te superficialiter, vt te ipsum adiuues, & præpares ad recipienda, quæ dicã aggregata & collecta ex Philosophis & diuersis antiquis. Habeto ergo istud in mente tua & quantũ est per se res calida, adiuuat in paßionibus frigidis, et est experimentum in eis, & non competit calidis nisi per accidens, aut indirecte

quo

quod est per accidens, decipiat te in primis qualitatibus, quia plerunque res calida sanat morbos calidos, scilicet per accidens aut indirectè.

Si vis igitur experimentari. Primò decet te scire de rebus, vtrum calidæ aut frigidæ sint, et nota totum illud, & postquam scis istud, nota, quæ sit dispositio & proprietas naturalis eius, vtrum ne est audacia, aut timiditas, aut decor, aut sterilitas, quia qualem habet naturam vnumquodque entiũ, talem aßimilat in his, quibus associatur, vt leo est animal intimidum, & habens audaciã naturalẽ, maximè in fronte et corde, & ideò qui sibi associat sibi oculũ leonis, aut

cor, aut pellem, quæ est inter duos o-
culos, vadet audax & intimidus &
inducit timiditatē omnibus anima-
libus. Et generaliter in leone est vir-
tus dandi audaciam & magnanimi-
tatem. Similiter in meretrice est au-
dacia exterminata, & ideò dicunt
Philosophi, quòd si quis induit cami-
siam meretricis publicæ, aut respexe-
rit speculum aut secum habuerit, in
quo ipsa speculatur seipsam, vadit
audax & intimidus. Similiter in gal-
lo est audacia magna, adeò quòd di-
cunt Philosophi, quod et ipso viso stu-
pescit leo, & ideò dicunt, quod si qui
gesserit ipsius aliqua, vadit audax, &
generaliter omne animal quod ha-

bet audaciam exterminatam per naturam aut per casum, si ex eo construeretur huiusmodi, dat ipsi audaciam. Similiter, si est animal sterile per naturam aut accidens aliquod, eius consociatio ad aliquem mouet ad sterilitatem.

Et ideò scripserunt Philosophi, quod mulus à proprietate vel quocunque sit omninò sterilis, facit viros & mulieres steriles, quando ex eo sociatur aliqua pars mulieribus. Similiter facit abortiuus, et eunuchus, quoniā omnibus his est insita sterilitas, & assimilant sibi in hoc hominem, qui sibi associat ista intrinseca. Similiter qui volunt incitare amorem, respiciunt

quod animalium maximè diligit, & maximè in illa hora, qua magis stimulatur in amore, quia tunc in eo vigor magis in promouendo ad amorem, ex illo animali accipiunt partem, in qua magis viget virtus, & ille appetitus, sicut sunt cor, testiculi & matrix, & exhibent ea illi, quem volunt intendere, masculus ad fœminam exhibet testiculos. Mulier verò ad virum exhibet menstruum aut secundinam.

Et quia hirundo multum diligit vt dicunt Philosophi, ideò multum e[...] ligunt eam ad excitandum amorem

Similiter in hoc genere turtur[...] columba & passer, maximè quand[...]

capiun[...]

capiuntur amore & Venere tunc enim irrefragabiliter prouocãt & inferunt amorem.

Similiter quando volunt facere loquacem, appropinquant de lingua canis aut de corde. Cùm autem volunt facere facundum aut delectabilem, associant ei philomenam, & vniuersaliter quamcunque virtutem aut proprietatem naturalem vident in aliquo entium naturalium, secundum excessum suspicantur aßimilare aut promouere seu inclinare dispositum ad illud, propter quod sciunt firmiter, quod potest plus iuuare, quàm nocere, eò quòd habet illud insitum à sua natura. Et omnis virtus mouet

ad tale, quale eſt ſecundum poſſe ſuum. Et ſic intelligo eſſe in rebus mirabilibus, quas audies. Et hoc dictum ſit ad introducēdum animum tuum.

DIxit author libri Tegimenti, quod quædam ſunt manifeſta ſenſibus, in quibus nullam ſcimus rationem, & quædam ſunt manifeſta ratione, in quibus nullum ſenſum, nec ſenſationem percipimus. Et in primo genere entium nulli credendum eſt, niſi experientiæ, & eſt experienda ratio, nec neganda experientia. Et in ſecundo genere entium non expectandus ſenſus, quia ſentiri non poteſt. Quædam igitur ſola experiētia ſunt creden-

credenda ſine ratione, cùm lateant homines. Quædam ſola ratione, cùm careãt ſenſibus, nam quamuis manifeſtam rationẽ neſciamus, quod magnes trahit ferrum, ita tamen manifeſtat illud experientia, quod nullus denegare poteſt, & quemadmodum iſtud eſt mirabile, quod ſola experientia certificat, ita in alijs debet homo æſtimare, nec debet negare quicquam mirabilium, quamuis rationem non habet, ſed debet experiri, quia cauſſæ mirabilium ſunt latentes. Et ex tam diuerſis præcedẽtibus, quàm humanus intellectus ſecundum Platonem non poteſt eas imitari. Magnes ergo trahit ferrum, carabe trahit

bit paleam, & quidã alius lapis trahit vitrum. Sic in entibus sunt mirabilia declarata Philosophis per experientiam, quæ nullus denegare debet, nec experitur illud secũdum modum Philosophorum, qui illud inuenerunt. Nam dicũt Philosophi, quòd palma est arbor & habet masculum & fœminam, cùm ergo fœmina appropinquatur masculo, vides fœminam declinatam ad masculum, & mollificantur folia eius & rami, & declinant ad masculum, cùm ergo ad palmas vident illud, ligant funes à masculo ad fœminam, redit ergo erecta super seipsam, quasi adepta sit à masculo per continuationem fu-

nis virtutem masculi, quare ergo negas quòd in hoc sit reliquarū rerum, quæ suis proprietatibus agunt, donec per experientias certificetur tibi certitudo, & destruatur falsitas. Negotium autem tuum supra illud, quod narrauimus in libris nostris duorum rumor propalatur in regionibus, & quorum vestigium datur apud sapientes absque experientia ipsius cuius proprietates sumuntur est inuidia & odium, ex quo semper prouenit obliquitas intellectus & iudicij in ore. Multi tamen antiquorum narrauerunt res mirabiles, tamen iam receptas apud vulgus & verificatas. Ego narrabo tibi quædā, vt tu firmes

men-

mentem tuam ſuper eas, & tu ſis paratus credulitati eorum, quæ ratio non poteſt confirmari ſecundum ſenſum, quia prædictum in eis eſt adiutorium.

Ex eis itaque eſt, quod filius Meſue dixit in libro de animalibus. Si induit veſtimentum viri mulier fœta, deinde induat ipſum vir, priuſquam abluat ipſum, recedit ab ipſo febris quartana.

Et in libro de animalibus dicitur, quòd leopardus fugit cranium hominis. Et alibi quod ſi cranium hominis antiqui ſepeliatur in turri columbarum, aut ponatur in ea, habitant & quieſcunt columbæ ibi, & multipli-

cantur donec constringantur in ea.

Et in libro de Tyriaca Galeni, qđ serpens, qui dicitur regulus, est subalbidus, supra cuius caput sunt tres pili, & quando videt eũ aliquis, moritur statim, & quando audit sibilum eius aliquis, vel aliquid moritur, & omnis bestia, quæ comedit ex eo mortuo, etiam moritur.

Et dicit Aristoteles, quod vbi sit æstas sex mensibus, similiter hyems, est fluuius, in quo inueniuntur viperæ, quarum proprietas est, vt nunquam videant se quin moriãtur, & faciunt hoc cùm viuunt, cùm verò sunt mortuæ, nihil nocent. Et ingeniauit Aristoteles cum Alexandro, vt reciperet spe-

ſpeculum magnum, & ambularet cũ eo verſus eas, & cùm reſpexerint ſeipſas in ſpeculo, mortuæ ſunt. Fuit ergo quidam incredulus ſermo Ariſtotelis. Nam Auicenna inſtans Ariſtotelem, ſi aliquis vidit eum, mortuus eſt. Vnde non eſt veritas in ſermone, & dixerunt, ſi aliquis acciperet de lacte mulieris lactantis virginem ſuam, quæ eſt à bimatu, & ponatur in vitreo vaſe, et ſepeliatur vel ſuſpendatur in turri apud introitum columbarum & exitum, habitant & multipicantur columbæ in ea, donec ſint innumerabiles. Et dixerunt, quando os hominis mortui ſuſpenditur in aliquo iuuat à quartana, & ſi ſuſpen-

ſuſpenditur os hominis mortui ſuper illum, qui conqueritur de ventre ſuo ſanatur. Et dixerunt ſi dentes pueri in primis cùm cadunt ſuſpendantur antequam veniant ad terram, & ponantur in lamina argenti & ſuſpendantur ſuper mulieres, eas prohibent impregnari & parere.

Et in libro Cleopatræ, quãdo mulier accipit omni mẽſe de vrina mulæ pondera duo, & biberit, ipſa non concipit. Et in libro decoriationis, accipe quantitatem fabæ de alcibi, & infunde ipſam in vrinam mulæ, et da mulieri ad potandum, & non concipit. Et dixit Alexander, quando accipitur aliquid de vmbilico infantis,

qui egreditur, si inciditur & ponitur sub lapide annuli de argento aut auro, tunc ei, qui nescit eum, non aduenit colica paßio penitùs, & dictum est, quòd si ligetur semen acetosæ in panno, & suspendatur super tympanum sinistrum, non concipiet donec permanet super ipsam.

Et dicit Galenus, quòd quando folia acetosæ comeduntur, soluunt ventrem. Et dicitur quod radix acetosæ suspensa super habentem scrophulas, iuuet ipsum.

Et dicunt Philosophi, quando vis vt redeat bestia ad hospitium suum, line frontem eius cum sepo squilla, & redibit.

Et Aristoteles dixit in libro de Animalibus. Si ponat aliquis cerã contritam super cornua vituli vaccarũ, vadit cum eo vbicunq; vult sine labore, & si inungat aliquis cornua vaccarum cum cera & oleo aut pice, recedit dolor pedum earum. Et si quis delinierit caput tauri oleo rosarum apostematur caput eius, & si liniatur cum eo caput vaccæ, moritur. Et si aliquis vnxerit linguam boum cum sepo aliquo, nõ gustabunt cibum, nec comedunt, sed prius moriuntur fame, nisi abstergatur cum sale et aceto. Et si quis inungat anũ gallicum oleo, non calcat gallinam, nec potest, et si quis vult, vt non vociferet gallus,

caput eius inungat oleo, & frontem.

In libro Archigenis dicitur, quando cauilla leporis suspenditur super eum, qui patitur colicam, confert.

Et dixit Aristoteles, qui sedet super pellem leonis, recedunt ab eo hemorroidæ.

Et dixerunt Philosophi, si annularem abortiui suspendit super se mulier non concipit, donec permanet super illam. Et quando bibit mulier vrinam arietum nunquam concipiet: & quando bibit sanguinē leporis, non concipit. Et si stercus leporis suspendatur super mulierem, non concipit, donec permaneat super ipsam, & origanum modo tantum, quando teritur &

tur et puluerizatur ſuper locum formicarum, amittent formicæ locum ſuum.

Dixerunt Philoſophi, ſi ſuſpendatur caput capræ ſuper illum, qui patitur ſcrophulas, ſanatur per ipſum.

Et dicitur in libro decorationis, accipe myrrham, et line pollicem pedis dextri tui cum oleo de paleſtina trita, nam tunc tu concubes, dum illud permanet ſuper pollicem. Et dicitur ibi, quòd ſi tu accipis fel hirci et adipes, & ſic ea vtraque, deinde tere ea & calefac ambo cum puro oleo, & line cum ea priapum in circuitu hora coitus, & nullum alium expetet præter te.

Dicunt etiam Philosophi. Si accipiatur medium pondus tres illius, & quinque ex duobus testiculis vulpium, & ex felle galli, permisceat vtraque, & portet ea continuè tribus diebus in vulua, si in die quarta futuat eam vir, impraegnabitur à masculo.

Si suspendatur cauda adib supra praesæpe vaccarum aut pecudum, non appropinquabit lupus, donec permanebit illic, & si suspenditur cauda lupi aut pellis, aut caput, supra praesæpe, non comedent boues, nec bestiæ aliquid. Et mulier, quæ se sæpiùs inungit vrina adib, nunquam concipiet.

Si vis,

Si vis, vt mulier non corrumpatur, nec quærat viros: Accipe priapum lupi & pilos palpebrarum eius, & pilos qui ſunt ſub barba eius, & combure illud totum, & da ei in potu ipſa neſciente, nullum alium volet. Et dixerunt, quando mulier non vult virum ſuum, tũc accipiat vir eius aliquid de ſepo hyrcorum mediorum inter paruos & magnos, & liniat cum eo priapum ſuum, & coeat, ipſa enim amabit eum, nec coibit posteà cum aliquibus.

Et dixerunt, quòd teſtudo quando venatur, comedit origanum, & ſanatur, & ideò ſciuit, quòd origanum ſuccubuit cum veneno.

Dicitur etiã quòd mustela, quando venenatur à serpente, comedit rutam & sciunt ex hoc, quòd ruta est contrarium veneno serpentum.

Et mus suppositus puncturæ scorpionum liberat, quia contrarius & nihil timens eum.

Dicunt Philosophi, quòd si quis extraxerit calcaneum mulieris mustelæ, ipsa existente viua, & suspendatur super mulierem, nõ concipit, donec maneat super eam, & quando remouetur, impregnatur.

Et inuenerunt Philosophi, quòd si aliqua mulier est sterilis quando apponunt rem facientem sterilem, mulier non fit sterilis, & econuerso.

Si ac-

Si accipiantur duo testiculi mustelæ, & stringantur & ligentur in crucem mulieris, & habeat eos secum, mulier non concipiet: & dicitur quando spongia proijcitur in vino mixta aqua, deinde extrahatur & stringitur & exprimitur, egreditur aqua ex eo, & remanet vinum, & si non est mixtum nihil egreditur.

Dicit Tabariensis, quòd si suspenditur lapis spongiæ in collo pueri, qui tußit tußi vehementi, sedatur tußis eius. & quando intromittitur in caput asini aut anum scarabæus, sincopizat & non vertitur, donec extrahatur ab eo.

Et si homo comedit lentes & mordeat, non sanatur morsus, & quando intromittitur in anū arietis altis, siue alcit, cadit lana eius.

Dicitur etiam, quod si ligetur aliquis lapis cum cauda asini, nō rudet, nec ruget.

Si accipiantur pili asini qui sunt iuxta priapum eius, dentur alicui in potu triti cum vino cui vis, incipit statim pedere.

Similiter si aliquis acceperit oua formicarum, & contriuerit, & proiecerit in aquam & dederit eam in potu, cui vis, statim nō cessat pedere. Similiter faciant cum vino.

Et dicitur, quòd si feceris annu-

lum

lum ex virga myrti recētis, & intromisceas in ipſum annularē digitum, ſedat apoſtema ſub aſcellis.

In libro Ariſtotelis radix iuſquiami albi, quando ſuſpenditur ſuper patientem colicam confert ei: at quando hauriat nitrum ſalſum ponitur in vaſe & ponitur ſuper ipſum acetum, bullit fortiter abſque igne.

Dicitur etiam in libro Hermetis, quando proijcitur ſemen porri ſuper acetum, redit acetoſitas eius.

Belbinus dicit quando accipis albumen oui & alumen, & linis cum eo pannum, & ipſum abluis cum aqua ſalis ſicca, eum prohibet ignem comburere.

Dicit alius quando accipitur arsenicum rubeũ & alumen, & teruntur & conficiuntur cum succo semperuiua & felle tauri, & linit cum eo homo manus suas, deinde accipiet ferrum ignitum, nõ comburit ipsum. Similiter si accipiatur ex magna & alumine iamenti & talo, & aceto forti & altea, & contriueris ea contritione bona et linias cum ea manus, non lædit eas ignis.

Et dixerunt in Carabe, quando multum teris ipsum, & sufflas versus lampadem eum sufflatorio, inflammatur ex eo ignis magnus, & ab eo nihil contactũ comburitur, & quando volueris, vt quæ sunt in palatio videan-

deantur nigra, Accipe de ſpuma maris, & calcaneo & permiſce ea filis, deinde humecta cum ea licinium, & illumina cum eo lampadem. Quando vis, vt quæ ſunt in palatio, videantur ſine capitibus, accipe ſulphur citrinum cum oleo & pone ipſum in lampade & illumina cum eo, & pone illud in medio hominum, & videbis mirum.

Et iterum dicit Belbinus, qui poſuerit portulacā ſuper lectum ſuum, non videbit ſomnium, nec viſionem penitùs.

Et Ariſtoteles dicit, quòd equæ, quando odorāt fumum lampadis extinctæ, abortiunt & indignantur, & ſimi-

ſimiliter hoc accidit quibuſdam mulieribus prægnantibus.

Dicit Ariſtoteles, quòd ſi quis ingeniatur camelum coire cum matre ſua, & ipſe præſentit illud, ipſe proſequitur eum, donec interficit eum et ingenietur equum aſcēdere matrem ſuam, & præſentiat illud, interficit ſeipſum, & necat intendens ad hoc.

Et dicit Tabarienſis, ſi accipiatur raphani & conficiatur.

Et dicunt Philoſophi, quòd ſi ſubmergas muſcas in aqua vidētur mortua, & ſi ſepeliantur in cinere reſurgunt iterum, & quando ſubmergis Aombor moritur & rotetur ſuper ipſum acetum, viuificatur, & quando ſe-

do sepelis scarabeum in rosis moritur, & si sepelis in stercore, viuificatur.

Dixerunt & Philosophi, quòd quando pennæ aquilarum ponuntur cum pennis aliarum auium, comburunt illas & mortificant eas, sicut ipse est vincens in vita sua omnes aues & dominans. Pennæ aquilarum sunt perniciosæ omnibus pennis.

Et dicunt Philosophi, quòd si ponatur in aliquo loco pellis ouis cum pelle adib, corrodit & consumit: & qui induit pannum ex lana ouis, quam comedit adib, non cessat ab eo pruritus, donec exuat eum.

Et si acceperis pilum equæ & extende-

tenderis ipsum super ostium domus, non ingreditur ostium illud sinifex, donec super eo stat pilus.

Et si suffumigas domum aut locum pulmone asini, mundas eam ab omni serpente & scorpione, & sciunt Philosophi ex hoc, quod valet contra venenum.

Tabariensis etiam dixit, si lingua vpupæ suspendatur super parietem, obliuionem reddit eum memorem & aliæ rationes.

Et in libro Cleopatræ dicitur, si mulier non delectatur cum viro suo, accipe medullã lupi de pelle sinistro, & porta eam, & nullum diliget nisi te. Et dicitur, quando accipitur coxa stru-

ſtructionis maſculi ſiniſtra & bullitur cum oleo, deinde liniuntur cum eo origines pilorum, nunquam renaſcuntur.

Dicit Architas, ſi accipiatur cor dum viuit & ſuſpendatur ſuper patientem quartanam eradicat eam.

Et ſpolium ſerpentis, quando ſtringitur ſuper ancham mulieris accelerat partum: ſed cùm parit, illicò remoueatur.

Dentes omnium ſerpentum quando eradicas eos dum viuit ſerpens, & ſuſpendatur ſuper quartanariũ, tollunt ab eo quartanam: & ſi ſuſpendatur ſerpens ſuper dolẽtem dentem prodeſt, & ſi ſerpens ſuper occur-

rit prægnanti abortit: & si occurrit ei dum parit, accelerat partum.

Et dicunt si acceperis caninum dentem crocodili ex palatu eius superiore sinistro, & suspendis eum supra febricitãtem, sanat & redibit ad ipsum nunquam: & dixerunt, quòd leo terretur ex gallo albo, & leo iterum timet ignẽ, & qui vnguitur cum seuo renum leonis non timet ire inter bestias, & omnes bestiæ terrentur ex leone, & qui linit corpus suum cum stercore leporis, terrentur ab eo lupi.

Et si teritur arsenicum citrinum & admiscetur lacrisi, cadit super eũ musca, quæ non moriatur.

Si acceperis dextrum pedem testudi-

ſtudinis, & ſuſpendis eum ſuper dextrum pedem podagrici, cõfert ei. Similiter ſi ſiniſtrum ſiniſtro, & ſic manus eius confert manui, & digitus digito. Et ſi accendatur ignis coram ernioſo ex viridibus lignis ficulnearum, crepitant teſticuli eius.

Et in libro Hermetis oculi vrſi ambo cùm ligantur in panno lini ſuper adiutorium ſiniſtrũ, remouet quartanam.

Et dicitur, quòd ſi lupus viderit hominem, & ipſe non videt eum, ſtupeſcit homo, timet & rauceſcit. Et ideò ſi quis gerit oculum lupi, iuuat ad victoriam, ad audaciam & debellationem & timorem aduerſarij.

Et dicitur, quòd si fiat annulus ex albis vngulis asini, qui induit ipsum epilepticus, non patitur epilepsiam.

Et dixerunt quando vis, ne approximent muscæ domo: tunc pone condisim & opiam in albedine calcis, & inde albifica domum cum ea, tunc nõ egredientur muscæ penitùs.

Et quando vis, vt narret tibi mulier, vel puella tua omnia, quæ fecit, accipe cor columbæ & caput ranæ, et exicca vtraque, & tere & pulueriza supra pectus dormientis & narrabit omnia, que fecit. Dum verò euigilauerit, extergc illud à pectore, ne alleuetur. Et dicunt, quòd si quis ponit adamantem capiti mulieris dormientis,

tis, manifestat si est adultera: quoniam si sic est, resilit territa de lecto: & si non amplectitur virum suũ cum grandi dilectione.

Et dicunt, quòd pellis asini quando suspenditur super pueros, prohibet eos terreri.

Et dicit Architas, quòd si accipiatur cerumẽ auris canis sinistræ, et suspendatur febricitantibus periodice, confert multum maximè quartanæ.

Et dicunt Philosophi, quòd aliqua species vel indiuiduũ, quæ nunquam habuit ægritudinem, confert omni ægritudini: & cùm nunquam affuerit dolor aliquis, succurrit et sanat hominem ab illo.

Et ſi ſuſpendatur ſpuma maris ſuper coram mulieris ſiniſtram acceperat partum, & quando ſuffumigatur domus cum vngula muli ſiniſtra, non remanent in ea muſcæ.

Et ſi ſuſpenditur cor vpupæ aut oculus aut cerebrū ſupra ſe ad collum ſuum confert obliuioni, & ſubtiliat intellectum hominis.

Si mulier non poteſt concipere, accipe cornu ceruinum pulueriżatum, & miſceatur cum felle vaccino, teneat mulier ſuper ſe, coeat & ſtatim concipiet.

Seta de cauda equæ poſita ſuper oſtio non permittit intrare żanżalas. Dens pulli vnius anni poſitus in

collo infantis facit eius dentes prouocari ſine dolore.

Dens equæ poſitus ſuper caput furentis, ſtatim liberat eum.

Si mulier non poteſt concipere, detur ei neſcienti lac iumenti, ea hora coeat, & ſtatim concipiet.

Vnguis eq̃ ſuffumigatus in domo effugat mures. Idẽ fit ex vngula muli.

Vt tota aqua calida exeat è caldario, attramentũ, id eſt, terra franciſca cum pice proÿce in aquam, & tota exibit. Vt ignis de aqua extra eat, teſtam oui accipe, & ſulphur viuum tritũ impone & calcem, & claude foramen, & mitte in aquam, & intenditur.

Et dicitur, quòd si ponatur camphora super aquam, accenditur & comburitur in aqua.

Vt aues manibus comprahendas, accipe grana quæuis in fece vini & in succo cicutæ valdè imbibita, et obijce ad aues, omnis auis quæ inde gustat inebriatur & perdit vires.

Si quæ mulier te ligauit maleficijs ad amorem suum, et vis illud dissoluere, accipe camisiam suam, & per capitium eius minge foras, & per manicam eius dextram, & non curabis de ea.

Vt mulier cum aliquo adulterare non poßit, incide de capillis eius, & puluerem illorũ tibi super feretrum

spar-

ſparge, ante tamen vnge feretrũ cum melle, & mox coeas cum muliere, & cùm volueris ſoluere, ex tuis capillis fac ſimiliter.

Et dicunt, ſi aliquis inungatur lacte aſinæ, congregabuntur in eo omnes pulices domus.

Literas, quæ non leguntur niſi de nocte cum felle teſtudinis ſcribe, aut lacte ficus, ſi ponatur ad ignem, aut cum aqua vermis lucentis de ſero.

Si accipiantur multa albumina ouorum de gallina poſt menſem fiunt vitrũ, & dura, vt lapis: & ex hoc tale fit topacius ſophiſticatus, ſi prius cum croco vel terra rubea liniatur.

Similiter ſpuma, quæ inuenitur cir-

ca testiculos cerui vel equi vel asini fatigati admisceatur cum vino: & illud vinum detur alicui potationi, abhorrebit vinum per mensem.

Et si habueris plures anguillas, in vase vini, et dimittantur in illo mori: si quis biberit ex illo, abhorrebit vinũ per annum, & fortè semper.

Et dicitur, quòd si accipiatur funis aliqua, cum qua suspenditur fur vel suspensus est, & aliquantum paleæ quam turbo venti in aere suspendit & ponatur in olla, & misceatur cum alijs ollis, illa omnes alias frangit. Item accipe aliquantum prædicti funis, pone in instrumento cum quo mittitur panis in furno, quando ille, qui

qui mittere debet, in furno mittet, nõ poterit immittere, ſed extra exiliet.

Vt homines videantur ſine capitibus, accipe ſpolium ſerpentis & auri pigmentum & picem græcam, rheponticum, & ceram nouarum apum, & ſanguinem aſini, et tere omnia, & mitte in rudi olla plena de aqua & facias bullire ad lentum ignem, & posteà dimitte frigeſcere, & facias cereum, & omnis qui illuminabitur eo, videbitur ſine capite.

Vt homines videãtur habere quorumlibet animalium capita, accipe ſulphur viuum & litargiriũ, & iſtis ſimul pulverizatis, ſparge in lampade oleo plena, habeantq́ue candelam

de cera virginea, quæ permixta ſit cum fece illius animalis, cuius caput vis, vt videatur habere tenens candelam accenſam de lampadis igne, & da bibere vinum cum valdimonio, et illi qui inde potabunt, videbunt ſe habere caput animalis.

Vt homines videantur habere vultum canis: accipe adipem de aure canis, vnge ex eo parum de bombycine nouo, pone in lampade noua de viridi vitro, & pone lucernam inter homines & cernunt vultum canis.

Vt homines videantur habere tria capita, accipe de pilis aſini mortui, & fac funiculum, & ſicca, & ſume medullam de oſſe principalis dextri hume-

humeri, & misce cum virga virginea, & line funiculum, & pone super liminaria domus: ingredientes domum tria capita habebunt, hi qui in domo sunt intrantibus asini videbuntur.

Si vis, vt caput hominis caput asini videatur, tolle de segmine aselli & vnge hominem in capite.

Si vis, vt pullus aut res alia saltet in disco, accipe argentum viuum & puluerem calamite, & mitte in ampullam vitream sigillatam, & illam pone intra rem calidam, quia cùm fit argentum viuum calidum mouet se, & faciet eam saltare.

Si vis videre, quòd alij nequeunt,

accipe fel de masculo catto, & adipem gallinæ omninò albæ, & misce insimul & oculos tuos inunge & videbis.

Si vis intelligere voces auium associa tecum duos socios in quinto Calendas Nouembris, & vade in quoddam nemus cum canibus quasi ad venandum, & illam bestiam quam primò inueneris, defer tecū ad domum & præpara cum corde vulpis, & statim intelliges voces auium vel bestiarum: & si vis, vt aliquis intelligat, oscula eum & intelliget similiter.

Si vis soluere vincula, vade in syluam & prospice, vbi pica nidum habuerit cum pullis, & quando eris ibi,

ascende ad arborem & foramen eius circumliga quocunque vis, quia cum videt te, vadit pro quadam herba, quam ponit ad ligaturam, & statim rumpitur, & tunc cadit herba illa in terram super pannum, quem debes posuisse sub arbore, & tu sis præsens & accipe.

In nido vpupæ est quidam lapis, qui est diuersorum colorum, defer tecum ipsum, & eris inuisibilis.

Vt homo semper eunuchus sit, accipe ex vermiculo, qui in æstate lucet, & da ei bibere.

Vt mulier confiteatur, quæ fecerit, ranam aqualem compræhende viuam, & tolle eius linguam, & remitte

mitte illam in aquam, & pone illam linguam super partem cordis fœminæ dormiētis, quæ cùm interrogetur, vera dicit.

Si vis aliquem terreri in somno, capiti eius suppone pellem simiæ.

Si vis capere talpam, pone in foramine eius cepe, vel porrum aut allium, & statim egredietur sine viribus.

Serpens non accedit ad allium, nec canis gustat aliquid tinctū cum allio.

Suffumigatio quam cum feceris, videbuntur omnes in forma elephantum, qui sunt in domo equorum magnorum. Accipe speciem, quæ dicitur

Alchachengi, & contere & confice ipsam cum aliquantulo pinguedinis delphini, & fac ex eo grana sicut citri. Deinde fumiga ex eis super ignem stercoris vaccæ, quæ mulgetur, & non sit in domo locus, ex quo egreditur fumus nisi portas, & sit larga sub terra deintus. Nam omnes, qui sunt in mansione, videbuntur quasi ipsi sint homines magni in formis equorum, elephantum, & est mirabile valdè.

Suffumigatio alia, quam cùm facis vides foris & multiformes, & mirabilia infinita, quæ præ multitudine non discernũtur: accipe Timar, id est, vermilium, & lapidem Lazuli, pu-

li, pulegium mortanum, & pulueriza totum, & cribella illud, & confice illud, & cum pinguedine delphini, vel equi, vel elephantis, fac grana in modum ciceris, & ficca in vmbra, & suffumiga in eo quando volueris, & fiet quod dictum est.

SVffumigatio ad vidēdum in somno, quod futurum est de bono & malo. Accipe sanguinem asini congelatum, & lupi cerini pinguedinē, & storacem, aggrega totum ponderibus æqualibus, & conficiantur & fiant grana, & suffumigetur cum eis domus. Tu enim videbis in somno tuo, qui narrabit tibi omnia.

Modus faciendi licinium, quod quando accedens videbis homines in quacunque forma volueris. Accipe oculos bubonis, & oculos piſcis, qui dicitur affures, & oculos piſcis, qui dicitur libinitie, et fel luporum. Contrita ergo à manibus commiſcendo, & pone ea in vaſe vitreo. Cùm ergo vis operari eum, accipe adipem cuiuſcunque vis beſtiæ, quòd fiat hoc in forma eius liquefac eam, et permiſce cum illa medicina, & inunge cum oleo licinium quodcunque vis, deinde accende ipſum in medio ædis, videbuntur enim omnes homines in domo illa in forma illius beſtiæ cuius pinguedinem accepiſti.

Licinium aliud, vt homines appareant in forma angelorum, accipe oculos piſcis, oculos filoæ, id eſt, frangentis oſſa, & contrita eos manibus maleāde, et pone eos in vaſe vitreo 7. diebus, deinde in eis pone aliquid de oleo, & illumina cum eo in lampade viridi, & pone ipſum coram hominibus, qui ſunt in æde: ipſi enim videbunt ſe in forma angelorum ex igne accenſo.

Licinium aliud faciens apparere homines nigrarum ſpecierum, accipe lampadem nigram, & funde ſuper ipſam oleum ſambucinū vel argentum viuum, & funde in oleo vel argento viuo ex ſanguine flebetoma-

tium

tium & pone in illo ſanguine ſambucinum vel argentum viuum.

Aliud fit licinium ex panis mortui, aut ex panis nigris, & accende in medio ædis. Nam tu videbis ex hominibus mirabilia, quando videbunt ſe ad inuicem cum illis formis.

Lampas mirabilis in qua apparent res quantitatis terribilis, habens in manu virgā & territat hominem. Accipe ranam viridem, & decolla eam ſupra pannum exequiarum viridem, madefac ipſum cum oleo ſambucino, & pone ipſum liciniū, & illumina cum eo in lāpade viridi. Nam tu videbis nigrum ſtatum, inter cuius manus erit lampas & mirabile.

Lampas quam cùm aliquis tenet in manu non videt aliquos eorum qui sunt ibi, & qui fuit post ipsum, videbit tantum. Accipe piscem, qui dicitur delphinus. Deinde accipe pannum lini aut funeris, et sparge super ipsum aliquid extra azimar, deinde funde super illud ex illa pinguedine liquefacta. Deinde stringe manum super ipsum, & inuolue pannum, & fac ex eo licinium, deinde accende ipsum in lampade, & eris viridis, & fiet quod tibi dixi.

Lampas alia faciens apparere homines in forma fœda, & terrentur homines inuicem & faciunt ipsum fingentes dæmonem, accipe pilos ex

cauda canis nigri in quo non ſit albedo, & aliquid ex pinguedine eius liquefac pinguedinem: Deinde accipe pannum exequiarum, & fac deinde licinium, deinde line ipſum cum eo quod feciſti, & illumina ipsũ in lampade viridi cum oleo ſambucino, & accende ipſum in domo, & non ſit ibi licinium præter ipſum & videbis mirabile.

Licinium pulchrum, vt domus videatur tota plena ſerpentum & imaginum, donec licinium permanet accenſum. Accipe pinguedinem ſerpentis nigri, & ſpolium ſerpentis nigri, & pannum exequiarum, & fac licinium ex illo panno, deinde line ipſum

cum illa pinguedine, & pone ſpolium ſerpentis in concauitate eius, & illumina cum oleo ſambucino in lampade viridi aut nigra.

Aliud licinium, quod quando eſt accenſum et infunditur ſuper ipſum, aqua inualeſcit: & quãdo oleum extinguitur, accipe calcem, quam non iniuit aqua, & permitte eam cum æquali pondere ſibi ex cera & medietatis eius ex oleo balſami, ex napta citrina, cum æquali ſibi ex ſulphure, fac licinium ex ea & rora ſuper aquam & accendetur & rora ſuper ipſum oleum, & extinguetur.

Licinium aliud, quod cùm accenditur, omnia videntur alba et argentea:

tea: accipe lacertā & abſcinde caudam eius, & accipe quod exit, quia eſt ſimile argenti viui. Deinde liciniū & madefac cum oleo, & pone ipſum in lampade noua, & accende, domus eius videbitur ſplendida & alba vel deargentata.

Operatio lampadis eſt mirabilis, quam ſi quis tenuerit, non ceſſat pedere, donec dimiſerit eā: accipe ſanguinē teſtudinis exicca ipſum in panno lini, & fac ex ipſo licinium, & illumina ipſum in lampade: da ipſum cui vis, & dic illumina: nam ipſe non ceſſabit pedere donec dimiſerit illud, & eſt mirabile.

Lampas, quæ cū accenditur in lo-

co ranarum nulla sonat, sed omnes silent, donec fuerit accensa, accipe pinguedinem crocodili, & confice ipsam cũ cera albificata in sole & fac ex eo licinium, & illumina cum eo in loco vbi sunt ranæ, & cùm viderint istud statim tacebunt.

Lampas alia cùm accenditur, vident se inuicem astantes sicut imagines & lapides, accipe zimat & tere benè, & accipe pannum funeris & madefac ipsum cum pinguedine piscis, aut cum oleo sisamino puro, pone ipsum in lãpade viridi, & pone super ipsum ex illo medicamine contrito rem paruam, & fit mirabile. Licinium, quod cùm accenditur, non cessant.

sant saltare & gaudere & insanire gaudio, & maximè mulieres, & accipe sanguinem leporis & sanguinem cuiusdam auis, quæ dicitur Solon, & aßimilatur turturi, & æquale medietatis eius ex sanguine turturis maris. Infunde ergo eum in licinium, & illumina cum eo in medio domus, in qua sunt cantatrices & puellæ, & est mirabile & probatum.

Si vis facere, quòd in strato hominis appareant pediculi scaturientes, vt non poßit homo dormire, tunc projce in lecto eius pōdus vnciæ vnius vel mediæ Alkabkengi, et si acceperis pilos Asturis, fiet inde licinium, quod quando accēditur, vident se inuicem

omnes infirmos ex vehementia infirmitatis, & extenuationis.

Accipe locustam citriniam, & exicca ipsam, & tere, & pone in panno exequiarum, & incende ipsum oleo sambucino in quocunque loco fueris, erit quod tibi dixi & mirabile.

Quando vis, vt videaris totus ignitus à capite vsque ad pedes, & non lædaris: accipe maluauiscum album, confice cum albumine ouorum, deinde line cum eo corpus tuum & dimitte, donec exiccetur, & deinde line te cum alumine, & posteà pulueriza illud sulphur subtile, inflammatur enim ignis in eo, & non lædit, & si facis super palmam, poteris te-

nere

nere ignem ſine læſione.

Si vis, vt res proijciatur in ignem, & non comburatur, accipe gluten piſcis partem vnam et aluminis æquiuale illi permiſceatur totum, & fundatur ſuper ipſum acetum vini, & commiſceatur cum eo quicquid vis, proijce in ignẽ, line cum hoc linimento, non comburetur.

Si vis facere contrarium, ſcilicet imaginem aliquam hominis aut alterius, & quando ponitur in aqua accenditur, et ſi extraxeris eam, extenuetur: accipe calcem non extinctam & permiſce eam aliquantulo ceræ et oleo ſiſami & napta, id eſt, terra alba, & ſulphure, & fac ex illo imaginem:

nem: nam quãdo tu roborabis aqua, accendetur ignis.

Si vis facere, vt quãdo aperis manus tuas super lampade extinguatur lumen, & quando claudis eas super eam accenditur, & non cessat illud facere, Accipe speciem, quæ dicitur spuma Inda, tere eam & deinde confice eam cum aqua camphoræ & line cum ea manus tuas, deinde aperi eas in facie lampadis delebitur lumen eius, et claude & reaccendetur.

Si vis videre rem submersam, & profundam in nocte, & non occultetur tibi plusquã in die, legis libros de nocte nigra. Vnge faciem tuã cũ sanguine vespertilionis, & erit ꝙ dico.

Si vis albificare aliquid, suffumiga illud sulphure.

Si vis, vt arbor citri proijciat omnes fructus, vt cadant. Accipe quinque partes sulphuris citrini, & quinque nigri, & duo albi, & sinabrium, tere omnia, & permisce, & suffumiga, & cadent omnes fructus, fortè est in alijs arboribus.

Si vis statim interficere serpentem, accipe ex aristolochia rotunda quantum vis, & tere illam benè, & accipe ranam syluestrem vel campestrem, et contere ipsam, & commisce eam aristolochia, & pone cum eo aliquid ex incausto, & scribe cum eo in charta aut aliquod, quod plus amas,

& pro-

& proiÿce ad serpentes.

Si vis portare in manu tua ignem, vt non offendat, accipe calcem dissolutam cum aqua fabarum calida, & aliquantulum magranculis, & aliquantulum maluauisci, & permisce illud cum eo benè. et deinde line cum eo palmã tuam, & fac siccari & pone in ea ignem, & non nocebit.

Dicunt Philosophi, calx tale non cõburit in igne, et gluten piscis saluat ab igne, et alumen iametũ, et sanguis salamandræ, et fuligo furni vel lebetis: quando igitur ex istis omnibus aut quibusdam fit linimentum, non offendit ignis albumen oui, & maluauiscum, habent iuuamentum in hoc.

Si vis

Si vis, vt tota domus appareat plena ſerpentibus, accipe de pinguedine ſerpentis & parum ſalis in ea pone, et accipe pannum exequiarum, & ſcinde ipſum in quatuor fruſta, deinde pinguedinem, & pone ipſam in omni panno: ſic facias quatuor licinia, & accēde ea in quatuor angulis domus, cum oleo ſambucino, & in lampade noua, & fiet quod dixi.

Licinium, quod cùm accenditur in domo, videbis res volantes virides, vt paſſeres & aues, accipe pãnum exequiarum recētem & pone in eo cerebrum auis et pennas caudæ eius, et inuoluendo fac ijs liciniũ, et pone ipſum in lampade ex noua viridi, accende

ipſam

ipsam in domo cum oleo oliuæ, et quæ res erunt in domo, fient virides valdè & videbitur quasi volant virides & nigræ.

Vt domus videatur tota viridis & plena serpentibus & imaginibus timorosis, accipe cutem serpentis, & sanguinem alterius serpentis masculi, & adipem alterius serpentis, aggrega illa tria, & pone ea in panno exequiarum, & accende ipsa in lucerna noua.

Si vis facere candelam vel licinium, quæ cùm accenditur, agitatur & ambulat, accipe cutem lupi, & cutem canis, & fac ex vtrisque licinium, & accende ipsum cum oleo oliuæ,

oliua, & ſtatim mouebitur.

Quando vis accendere lucernam, ex qua valdè timeat eam, accipe pannum lini nouum album, & fac ex eo licinium, & pone in concauitate eius cutem ſerpentis & ſalem groſſum, & ſacra ipſum oleum oliuæ; & da cui vis, & ſtatim cum accenſum fuerit ipſum trepidabit, & timebit valdè.

Dicunt Philoſophi, quòd ſynciput eſt prima pars capitis, & ex ſyncipite hominis parum poſt mortem generatur vermis; cumque prætereunt ei dies ſeptem, vermes illi ſunt muſcæ, & poſt quatuordecim dies ſicut dracones magni, quorum vnus ſi momorderit hominẽ, morietur ſtatim: quòd

situ acceperis ex ea, & coxeris illud cum oleo, & feceris ex eo candelam in lucernam, eris cum licinio ex panno exequiarum, videbis ex eo rem magnam, & formas, quæ narrari nō possunt cum timore forti.

Experimētum mirabile, quod facit homines ire in ignem sine læsione, vel portare ignem, vel ferrum ignitum sine læsione in manu. Recipe succum bismaluæ, & albumen oui, & semen psilij, & calcem, & pulueriza, et confice cum illo albumine oui succum raphani commisce, ex hac confectione illinas corpus tuum vel manum, & dimitte siccari, & posteà iterum illinas, & post hoc poteris audacter

citer sustinere ignem sine nocumēto.
Si autem velis, vt videatur ardere illud linitum, asperge de sulphure viuo benè puluerizato, & videbitur comburi cùm accendetur sulphur, & nihil ei nocebit: si in flammam candela, quā quis tenet in manu, colophiniam vel picem græcam insufflaueris subtilissimè tritā, mirabiliter auget ignem, & vsque ad domum porrigit flammam. Vt ignem illæsus portare possis cum aqua fabarum calida calx dissoluatur, & modicum tere rebeæ de mislina, posteà parum maluauisci adijcias, quibus insimul coniunctis vel commixtis palmam illinas, & desiccari permittas: & sic enim
 ignem

ignem quo libet illæsus portare poteris. Et est verum & experimentum.

Aquam ardentem sic facias, recipe vinum nigrum spissum, potens & vetus, & in vna quarta ipsius distēperabis viuæ calcis, sulphuris viui subtilißimè puluerizati tartari de bono vino & salis communis albi grosi, postea pones in cucurbita benè lutata, & desuper posito alembico, distillabis aquam ardentem, quam seruare debes in vase vitreo.

Ignem græcū sic facias, recipe sulphurem viuum, tartarū, sarcocollam, picolā, sal coctum, petroleū, & oleum commune fac bullire benè, & si quid imponitur in eo, accenditur, siue lignum,

num, siue ferrum, & non extinguitur nisi vrina, aceto vel arena.

Si vis facere, quòd cesset omne mirabile, respice alias caussas, scilicet agentem sufficiens etiam patientem, quoniam si vtrumq; respicis, non miraberis, quia videbis tantam aptitudinem esse in vna sufficiētia alterius, quòd non facit admirari: quando enim vides, quòd aqua frigida accendit ignem, & non extinguit ipsum, si tu respiceres caussam agentem, mirareris semper, quia esset efficiens conueniens ad hoc, sed quando tu respicis materiam illius effectus, vtputa, quia est calx & sulphur, quòd est valdè inflāmabile, ita quòd nimium

agẽs inflammat ipsum, tu vide, quod nihil est mirabile.

Similiter quando res aliqua si cõburitur igne, mirabile est, quando vna de caussis inspicitur sola. Sed quando scitur natura patientis aut debilitas agentis, nihil mirum: maxima ergo radix experimentorũ naturalium est in hoc scilicet, vt eligas materiam paratissimam ad aliquid & hoc debile agens aut fortissimum, & materiam valdè indispositam, & faciunt similiter homines aspicere ad illam caussam, quæ non videtur posse illud facere, & de illa nihil dicunt. Et tu nota istud, quod secũdum istum modum incidit multitudo experi-

perimentorum multorū mirabilium: & de hoc narrabo tibi quædam istorum, vt confirmeris in virtute prædicta, et scias etiam excogitare ingenia experimentorum.

Si vis facere carbunculum, vel aliquam rem lucentem in nocte, recipe nocticulas lucētes quàmplurimas, et ipsas contritas pone in ampulla vitrea & claude, in fimo equino calido sepelias, & dimitte morari per quindecim dies, posteà distillabis ex eis aquā per alembicum: quam repone vase in de cristallo aut vitro. Tantam enim præstat claritatē, quod in loco obscura quilibet potest legere & scribere: quidā faciunt hanc aquam

ex noticulis felle testudinis, felle mustelæ, felle furonis, & canis aquatici sepeliunt in fimo, & distillant ex eis aquam.

Aquam ardentem sic facias, recipe serpentinam, quam distillabis per alembicum, velut aqua ardens exibit: etiam misce vino, aut cui vis, & accenditur, si appropinquas ei candelam.

Ignis volans, accipe libram vnam sulphuris, libras duas carbonum salicis, libras sex salis petrosi: quæ tria subtilissimè terantur in lapide armorei, postea aliquid posterius ad libitum in tunica de papyro volāti, vel tonitruum faciente ponatur.

Tunica ad volandum debet esse longa, gracilis, puluere illo optimè plena, ad faciendum verò tonitruum breuis, grossa & semiplena.

Ad congregandum mures vel serpentes, accipe serpẽtem in aliquo vase multis foraminibus perforato inclusum, & accende ignem de stipulis in circuitu statim serpens sibilabit, ad cuius clamorem omnes concurrent. Et sic etiam de muribus intelligatur.

Nota, quòd si coxeris vnum serpentem vel vermem et de grossa illius vermis detur alicui comedere, intelliget quando canunt. Hoc probatum est.

Dicitur etiam, quòd herba ſaponaria lauat maculas vnctuoſas de pannis.

ALBERTI MAGNI DE proprietatibus Herbarum, Lapidum, & Animalium, quorundam,

FINIS.

